

ԳԼԽԱՎՈՐ ԽԱՆՔԱԳԻՐ՝ ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Լրատվական գործունեություն
իրականացնող՝
«Հայաստանի պետական
տնտեսագիտական
համալսարան» պետա-
կան ոչ առևտորային
կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03Ա054452:
Տրված է՝ 05.06.2002 թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը
լույս է ընծայվում
ՀՊՏՀ լրատվության և
հասարակայնության հետ
կապերի բաժնի կողմից:

Հունվար-փետրվար
2018 / N1 (697)
Տպաքանակ՝ 300
Տարածվում է անվճար:

Խնճագրակազմ

Խնճագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՅԱՍ
Լրագրող՝
ՆԱՆ ԱՎԱՍԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՌԱԶՄԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Խամակարգչային
ձևավորում՝
ՍԱԻՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Խամարի
պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՅԱՍ

Խնճագրությանը տրամա-
դրված հեղինակների
նյութերում տեղ գտած
փաստական անձշտություն-
ների համար խնճագրությունը
պատասխանատվություն չի
կրում: Անսագիր նյութերն
օգտագործելիս հղումը
պարտադիր է:

Պատվեր՝ 328:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է
տպագրության՝
27. 02. 2018 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ»
հրատարակչությունում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՊՏՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՃՐԴԻ ԸՆԴԱՅՆՎԱԾ ՆԻՍՏՈՒՄ.....4
ՀՊՏՀ ԽՈՐՃՐԴԻ ՆԻՍՏՈՒՄ.....5

ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿ – 26

ՄԱՐԱՏ ԴԱԿՈՐՅԱՆ

Հայոց ազգային բանակը՝ Հայաստանի և հայ ժողովրդի
անվտանգության ամենահուսալի երաշխավոր.....6
«Ամբերդ»-ը Կենտրոնական Ասիայի լավագույն ուղեղային
կենտրոններից է8

ԿԱՐԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Յետադարձ հայացք գինվորական ծառայությանը.....9

ԱՇՈՏ ՍԱԼԻՆԶԱՐՅԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ ՕՉԱՆՅԱՆ

ՍՈՒՐԵՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՎԱՐԴԱՎԱՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Ինչո՞ւ է «աղմկում կրիպտոարժույթը».....10

ՄԱՍՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽճԱՆԿԱՐ.....13

ՀՊՏՀ-ում ստեղծվեց Երկրատեղեկատվական համակարգերի
լաբորատորիա.....16

ՎԱՐՁՈՒԲԱՐՁ

ԹԱԳՈՒՅԻ ԱՎԱԳՅԱՆ

Բազմակողմանի կրթություն բուհում և բուհից դուրս.....17

Հարցազրոյց ԵԽ ՔԴԵԴ-ի տնօրեն Արմեն Զաքարյանի հետ
ինտելեկտուալ համախմբման եզակի հարթակ
Հայաստանում.....18

Տիգրան Հարությունյան, Հաղթանակների շարունակելի
ժամանակագրություն.....20

ԶՈՒԽՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

Գրիգոր Գուրզադյան «մարդ-իրադարձությունը».....22

ԱՆՎԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏՆԵՐ

Յայկազ Գրիգորյան

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Կյանքի խաղաղ ու ծշմարտացի հունով.....24

ԱՆՐԻՔ ԾԱՐՄԱՅՅԱՆ

Միշտ ներկա՝ իր կենսահրությամբ ու հիմորով.....25

ՀԱՄԱՀԵԽԱՐԱՅԻՆ ԲՐԵՆԴ

Mars-ի պատմությունը. 100 տարի անց.....26

ԼՐԱՅՈՒ...

ՄԵՐ ՇՆՈՐՅԱԼԻՆԵՐԸ

Յայկազ Մելքոնյան, Սովորելու չնարող խանդավառությամբ..36

ՀՊՏՀ գիտական խորհրդում.....37

«Երազմուս+».....38

ՄՏԵՂՋԱԳՈՒԾՈՒՄ ԵՏ ՄԵՐ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ԼԻԼԻԹ ՂԱՂԱՅԱՆ

Պապս.....39

ՄՇՏԱՌԻՏԱՐԿՈՒՄ

ԷՂԳԱՐ ԱՂԱՐԵԿՅԱՆ

Ֆինանսական շուկաների զարգացումները.....40

ՄԱՐԶԱԿԱՆ...

ՍՈՅՅԱ ՕՉԱՆՅԱՆ

ՎԵՐԾԱՆԵԼՈՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳԱՂՏՆԱԳՐԵՐԸ

Գրիգոր Խանջյանի «Վարդանանք» գորգանկարը.....43

Լեզու Եղիշեի ՎԱՐԴԱՅԱՍԱՆ.....46

Տեսանելի դարձավ համատեղ ու համախումբ աշխատանքի արդյունքը

ՀՊՏՀ մեծ դաշտում դեկտեմբերի 27-ին տեղի ունեցավ գիտական խորհրդի ընդլայնված նիստը, որին նաև նաև կցում էին համալսարանի պրոֆեսորները, դեկանները, ամբիոնների վարչները, վարչական ստորաբաժանների դեկավարները, պրոֆեսորադասախոսական և վարչական անձնակազմերի ներկայացուցիչները: Նիստը վարում էր ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, ով ներկայացրեց օրակարգի միակ հարցը և խոսքը փոխանցեց ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արոյանին:

Համալսարանի դեկավարը համրես եկավ հաստատության 2017 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության և 2018 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշների մասին հաշվետվությամբ՝ ամփոփելով անցած մեկ տարին, որի ընթացքում, ինչպես ընդգծեց, համատեղ ջանքերով հաջողվել է լուծեն ՀՊՏՀ 2016–2020 թթ. զարգացման ռազմավարական ծրագրի գործողությունների պահով 2017 թ. նախատեսված խրնդիրների գերակշիռ մասը:

Ռեկտորն անդրադարձավ ուսումնական գործընթացին, գիտահետազոտական և միջազգային գործունեությանը, հասարակայնության հետ կապերի զարգացմանը, ուսանողական խորհրդի աշխատանքներին, սոցիալական քաղաքականությանը, տնտեսական և ֆինանսական գործունեությանը, ներկայացրեց 2017 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները և 2018 թ. բյուջեի ցուցանիշները, ապա նշեց, որ բուհի պաշտոնական կայքում հրապարակված հաշվետվությունը հնարավորություն կընծերի հանգամանորեն ծանրանալու բոլոր ստորաբաժանումների աշխատանքին, ծեռքբերումներին և առկա արդյունքներին:

Կորյուն Արոյանը շեշտեց, որ անցնող տարում շոշափելի ծեռքբերումներ են արձանագրվել գործունեության մի շարք ուղղություններով՝ առանձնացնելով հետևյալները:

- ավարտին են հասցել համալսարանի 11 մասնագիտության՝ ուսումնառության վեջնարդյունքների վրա հիմնված քակալավրական կրթական ծրագրերի ամբողջական փաթեթների մշակման և փորձաքննության աշխատանքները,

- համալսարանի կողմից համակարգվող Տեմպուսի «ԱՐԱՐԱՏ» ծրագիրը ԵՄ «Կրության, տեսաձայնային և մշակության գործադրի գործակալության» կողմից ավելի քան մեկ տարի առողջական կազմություն արձանացել է հայաստանյան բուհերի մեջ նախադեպը չունեցող գերազանց գնահատականի,

- արտերկրի գործընկերների հետ մեկնարկել են երկու մագիստրոսական կրթական ծրագրեր, որոնցից մեկը միաժամանակ երեք բուհի (այդ թվում՝ արտասահմանյան) դիպլոմ ստանալու հնարավորություն է ընձեռում,

- շարունակվել են ուսումնական գործընթացներում տեխնակավական տեխնոլոգիաների ներդրման աշխատանքները,

- իրականացվել են 2016–2017 թթ. գործողությունների պահով կրթության որակի ներին համակարգի ներդրման ուղղված 2017 թ. համար նախատեսված միջոցառումները,

- գիտահետազոտական գործունեության հմտիտուցիոնալ կարողությունների զարգացման նպատակով

ստեղծվել են չորս գիտառուսումնական լաբորատորիաներ,

- «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը դարձել է ՀՀ ԱԺ Տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովի պատունական գիտական խորհրդատուն, ինչն անհամարեա երևոյք է Հայաստանի հանրային քաղաքականության բնագավառում ուղղեղային կենտրոնների ներգրավման առումով,

- մեծացել է ուսանողների և դասախոսների միջազգային շարժունակության ծավալը,

- շարունակվել են ուսումնական և գիտական գործունեության համար անհրաժեշտ նյութատեխնիկական հենքի բարելավման աշխատանքները,

- ընդլայնվել են ուսանողներին և դասախոսներին ուղղված սոցիալական աջակցության ծրագրերը,

- համալսարանի աշխատակիցների հետ բանակցությունների արդյունքում կնքվել է համալսարանի կողեկտիվ աշխատանքային պայմանագիրը, որտեղ աշխատողների համար առավել նպաստավոր պայմաններ և դրույթներ են նախատեսվել:

Համալսարանի դեկավարը նաև մանրամասն ներկայացրեց 2017 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները, փաստացի նույտերուն ու ծախսերը, ինչպես նաև 2018 թ. բյուջեի ցուցանիշները (նախագիր):

Անփոփելով հաշվետու ելույթը՝ Կորյուն Արոյանը նշեց, որ 2017 թ. համալսարանի կառավարումն իրականացվել է համախումբ կառավարման մարմինների (խորհուրդ, գիտխորհուրդ և ռեկտորատ) նաև ակտուատուական, գիտահետազոտական, կազմակերպական և ֆինանսատնտեսական աշխատանքներն իրագործվել են համալսարանի բոլոր ստորաբաժանումների գործուն մասնակցությամբ, համատեղ աշխատանքով:

- «Զնայած նկատելի հաջողություններին՝ բոլոր ուղղություններով էլ շատ անելիքներ ունենք: Մեր հանդիպումների և քննարկումների ժամանակ արտահայտվել են մասնակիցների մասին: Պետք է համախմբվել և կենտրոնացնել ուժերը՝ համալսարանն ավելի մրցունակ դարձնելու և մեր ապագան առավել իիմնավոր կառուցելու համար: Ուստի հորդորում եմ 2018 թվականին ձեր ջանքերը ուղղել այս նպատակին», - ասաց ռեկտորը:

Գիտական խորհուրդը որոշեց հավանություն տալ ՀՊՏՀ 2017 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների մասին հաշվետվությամբ և 2018 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշները ներկայացնել ՀՊՏՀ խորհրդի քննարկման ու հաստատմանը:

ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքի (asue.am) «Հաշվետվություններ» խորագրի ներքո հասանելի է «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի 2017 թ. ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքները և 2018 թ. բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշները ներկայացնել ՀՊՏՀ խորհրդի քննարկման ու հաստատմանը»:

ԳՈՐՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Բարձրագույն կրթության բարեփոխումներին ընդառաջ

Հունվարի 19-ին կայացավ ՀՊՏՀ խորհրդի նիստը՝ ՀՀ փոխվարչապետ, միջազգային տնտեսական ինստեգրման և բարեփոխումների նախարար, ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վաչե Գաբրիելյանի գլխավորությամբ: «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի 2017 թվականի ուսումնագիտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքների և 2018 թվականի բյուջեի նախագծի հիմնական ցուցանիշների մասին» գեկույցով հանդես եկավ ՀՊՏՀ ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Արյոյանը:

Ծնորհավորելով խորհրդի անդամներին անցած տոների, ինչպես նաև նորընտիր անդամների՝ ՀՊՏՀ խորհուրդը համարելու առթիվ՝ Կորյուն Արյոյանը ներկայացրեց համալսարանի նախորդ տարվա գործունեությունը, առանձնացրեց բուհի գլխավոր ձեռքբերումները, անդրադարձավ ուսումնական գործընթացին, գիտահետազոտական, տնտեսական և ֆինանսական գործունեությանը, բարձրագույն կրթության երրորդ աստիճանին, միջազգային կապերին, ուսանողական խորհրդի աշխատանքին, հասարակայնության հետ կապերին, սոցիալական քաղաքականությանը, մանրանասնեց 2017 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները, 2018 թ. բյուջեի ցուցանիշները:

Քամալսարանի ղեկավարը ներկայացրեց նաև համալսարանի գործունեության բոլոր ոլորտներում առկա խնդիրներն ու դժվարությունները՝ ընդգծելով այն ուղղություններն ու աշխատանքները, որոնք բարելավման կարիք ունեն:

Դաշտավայրության ամբողջությամբ կարող եք ծանոթանալ ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում (asue.am):

Լսելով ռեկտորի գեկույցը՝ խորհուրդը միաձայն քվեարկությամբ հավանություն տվեց ՀՊՏՀ 2017 թ.

ուսումնամեթոդական, գիտահետազոտական ու ֆինանսատնտեսական գործունեությանը, համալսարանի 2017 թ. բյուջեի կատարման արդյունքները գնահատեց բավարար և հաստատեց 2018 թ. բյուջեն: Խորհրդի նախագահ Վաչե Գաբրիելյանը շնորհակալություն հայտնեց Կորյուն Արյոյանին՝ կատարած աշխատանքի համար, որը խորհրդի կողմից միահամուր դրական գնահատականի արժանացավ:

Վաչե Գաբրիելյանն անդրադարձավ հունվարի 18-ին ՀՀ Կառավարության կողմից հավանության արժանացած «Բարձրագույն կրթության մասին» ՀՀ օրենքին, «Կրթության մասին» և հարակից այլ օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքների նախագծերի փաթեթի վերաբերյալ Կառավարության օրենսդրական նախաձեռնությանը՝ նշելով, որ նախագծի ընդունումը բուհերին կբերի մեծ փոփոխություններ, որոնց պատշաճ նախապատրաստվելու համար հարկավոր է կատարել լրջագույն աշխատանք: Խորհրդի նախագահն առաջարկեց այս փուլը իրագործելու համար ռեկտորատին հանձնարարել պատրաստել եռամյա ռազմավարության ծրագիր, ինչը միաձայն հավանության արժանացավ:

Ռեկտոր Կորյուն Արյոյանը շնորհակալություն հայտնեց խորհրդի նախագահին և անդամներին՝ համալսարանի գործունեության բարելավման նկատմամբ ցուցաբերած շահագրգիռ և սրտացավ վերաբերմունքի համար, հավաստեց, որ ռազմավարական ծրագրի մշակման ընթացքում հաշվի կառնվեն խորհրդի բոլոր անդամների տեսակետներն ու նկատառումները, ինչը թույլ կտա ստեղծել կրթության զարգացման նոր ու համապարփակ ծրագիր:

ԳՈՐԾԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՀԱՅՈՅ ԱՇԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՎԿՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՄԵՆԱՀՈՒՄԱԼԻ ԵՐԱԾԽԱՎՈՐ

(Պատմության փորձը եւ դասերը)

**«Սեփական ուժերով ինքնապաշտպանվելու
անընդունակ ժողովուրդները պատճենում են մահվամբ»:
Գ. Նժեին**

ԽՄԴՄ փլուզման, Յայաստանի անկախության հոչակման ու Արցախի ազատագրական պայքարի պայմաններում տարածաշրջանում առաջացավ ռազմաքաղաքական բարդ իրավիճակ, առաջին պլան մնվեց սեփական ազգային բանակի ստեղծման և հարևան երկրների թշնամական գործողություններին դիմակայման հրամայականը: Յաշվի առնելով հայոց պատմական անցյալի դարը փորձն ու դասերը, երբ մեր նախնիները ավելի հաճախ հովանավոր են փնտրել, Յայաստանի ազատագրության հույսը կապել դրսի երկրների, օտար ուժերի օգնության հետ և որպես կանոն հուսախարք են եղել՝ ԽՄԴՄ կազմալուծման փոլում հայ քաղաքական այրերը, ամբողջ խորհրդային տարածքում առաջիններից մեկը, կարողացան հայ ինքնապաշտպանական խմբերից ու խորհրդային նախկին զինվորականներից գործնականում ծևավորել կանոնավոր ազգային բանակ և իսկույն արձանագրել հաղթանակներ Արցախյան ազատամարտում ու հայրենի երկրի սահմանների պաշտպանության գործում: Յայոց բանակի ծննդյան օր դարձավ 1992 թ. հունվարի 28-ը, երբ ՅՅ Կառավարությունն ընդունեց պատմական որոշում և դրանով ազդարարվեց ազգային բանակի ստեղծման սկիզբը: Այսօր արդեն կարելի է վստահաբար հավաստել, որ Յայաստանի Յանրապետության անցած քառորդ դարի ընթացքում, թերևս, ամենակայացած պետական կառույցը ՅՅ, այդ քվում ԼՂՀ ազգային բանակն է: Եվ պատահական չէ, որ այն բնորոշվում է որպես տարածաշրջանի ամենամարտունակ, արենստավարժ բանակներից մեկը:

Մեր պատկերացմանը՝ ազգն ու բանակն անբաժանելի են: Դրանք պետք է դիտել դիալեկտիկ փոխմիասնության մեջ: Ազգ-բանակ հայեցակարգը խարսխվում է այն գաղափարի վրա, որ ազգին ու հայրենիքին սպառնացող մեծ վտանգների պահին ժողովուրդն ամբողջ հոգով և եւրյամբ պետք է պատրաստ լինի՝ նվիրվելու հայրենիքի պաշտպանությանը և եթե հարկ լինի՝ ազգային բանակ դառնա:

Ազգ-բանակի միասնությունն արտահայտվում է նրանով, որ ինչպիսին տվյալ ժողովուրդն է իր հայրենիքին նվիրվածությամբ, հայրենասիրությամբ, հայրենի հողին կապված մնալու և շենացնելու ձգտումներով, բնականաբար, այդպիսին էլ

պետք է լինի նրա ազգային բանակը, քանզի նրա ամեն մի զինվոր մեծանում, դաստիարակվում, հայրենասիրություն է ձեռք բերում հարազատ ընտանիքում, կրթօջախում, հայրենի միջավայրում: Իր հավաքականության մեջ չի կարող ժողովուրդը հայրենասեր լինել, իսկ բանակը՝ դասալիք և ընդհակառակը: Ասկածից հետևում է.

ա) բանակը տվյալ ազգի ծնունդն է ու հարազատ զավակը,

բ) ձախողման է դատապարտված ցանկացած բանակ, եթե անմիջական աջակցություն չի գտնում իր ժողովորդի կողմից,

գ) ռազմապես և բարոյապես դատապարտված է այն բանակը, որն անմիջական կապ չունի հասարակության հետ,

դ) ազգային բանակ և ժողովուրդ կապի բացահայտման ու գնահատման տեսակետից շատ կարևոր է նաև բանակի ու իշխանությունների (կառավարության) ամուր կապն ու վստահությունը և որ ավելի կարևոր է՝ նման կապն ու փոխադարձ վստահությունը ժողովորդի և կառավարության միջև: Սրանք քաղաքական կարևորության հարցեր են, որոնցով կարելի է չափել տվյալ երկրի, պետության քաղաքական ամրության, ուստի և՝ ռազմական անխցելիության աստիճանը:

Ի վերջո, հայրենիքի ու ազգի անվտանգության ապահովման տեսակետից առաջնայինը ազգ-բանակ կապն է, իսկ կառավարությունը համակարգող օղակն է: Ասում ենք՝ ազգ-բանակ, որովհետև էական տարբերություն չկա ժողովորդի և նրա ծևավորած բանակի միջև, քանզի բանակը ժողովորդի ծոցից ելած հարազատ զավակն է: Մարտունակ է այն բանակը, որը հասարակությունը սիրում ու փայփայում է, որն արժանանում է պետության ու քաղաքացիների ամենօրյա համակրանքին ու գուրգուրանքին:

Գ.Նժեինի համոզմանը՝ 1920 թ. աշնանը ՅՅ բանակը պարտվեց, որովհետև ոչ միայն չկային բավարար վստահություն ու կապ ժողովուրդ-կառավարություն-բանակ օղակների միջև, այլև այդ պատճառով բանակն իր հոգով, հոգեբանությամբ և քաղաքական իդեալներով դեռևս չեղ ծևավորվել իրու ազգային բանակ. ըստ նրա՝ «Մենք ազգային զորք չունեինք, այլ զորքի նման մի բան»:

Ամենից առաջ, եթե տվյալ երկրում առկա են բա-

ցասական երևույթներ, ապադրանք կամաթեականա ազդում են նաև բանակի բարոյահոգեբանական վիճակի, զորքի մարտական պատրաստվածության և հայրենիքի հանդեպ նվիրվածության վրա: Յայց բանակի բարոյական և մարտական ոգին էլ ավելի կրածրանա, եթե արմատախիլ արվեն և բացազեն մեզանում դեռևս առկա մերժելի երևույթները: Արդարության և օրենքի ուժը պետք է գործի բոլորի համար հավասարապես՝ անկախ տվյալ անձի դիրքից, ծագումից ու պաշտոնից:

Դիշենք պատմությունը: Սոցիալ-դասային արդարություն ապահովելու համար, օրինակ, հայոց Պապ Արշակունի արքան պահանջ էր դնում, որ հոգևորականների որդիները ևս շինականի ու արհեստավորի որդիների ննան ծառայեն բանակում:

Ազգ-բանակ հայեցակարգով Յայաստանի և հայ ժողովրդի ազատության ու անվտանգության խնդիրը դիտարկելիս հարկ է կրկին ընդգծել, որ Յայց 2-3-հազարամյա պատմության՝ «հովանավոր փնտրելու» դաշը փորձը տալիս է այն ուսանելի դասը, որ հայրենի երկրի ու ժողովրդի պաշտպանության, անվտանգության հույսը երբեք չի կարելի կապել օտար տերությունների օգնության, կեղծ մարդասիրական կոչերի հետ, լինեն դրանք հյուսիսից, թե հարավից, արևելքից, թե արևմուտքից: Պետականազուրկ դարերում, երբ փորձել ենք օտար տերությունների օգնությամբ մեր հայրենիքը ազատգրված տեսնել, այն մշտապես վերածվել է քաղաքական առևտրի մանրադրամի: Ժամանակ առ ժամանակ Յայաստանը վերածվել է պատերազմական քատերաբեմի, այն բաժանվել է ու ծվատվել, իսկ հայությունն էլ դիմել է արտագաղթի ու պանդիստության: Եվ այդ ընթացքում, ըստ Էլույան, ոչ մի խնդիր էլ չի լուծվել, ընդհակառակը, հաճախ ավարտվել է հայ բնակչության կոտորածներով: Դրա ամենացայտուն օրինակը դարուկես առաջ միջազգային ասպարեզ նետված Յայկական հարցն էր, որը շահարկվեց մեծ տերությունների կողմից, իսկ հետևանքներից մեկը եղավ Յայց մեծ եղեռնը: Յայց պատմության դարավոր հարուստ փորձը ուսուցանում է, որ այն դեպքերում, երբ հայ ժողովուրդը ապավինել է սեփական ուժերին, արձանագրել է հաղթանակ: Դրա վառ արտահայտությունն են 1918 թ. Մայիսյան հաղթական հերոսամարտերը, մեր ժամանակների Արցախի ազատագրական կրիպտերը և այլն:

Այսօր էլ արդիական է հնչում Յայց Յայրիկի հնչեցրած «Երկարե՞», թե՞ թղթե շերեփի» գաղափարը: Եթե 19-րդ դարավերջի հայ ազատագրական պայքարի «Երկարե շերեփի» գաղափարը կրողները ֆիդայական խմբերն էին, նրանց ազատագրական կողմները, ապա այսօր «Երկարե շերեփը» Յայց կայացած բանակն է, որն էլ մեր երկու հանրապետությունների ու հայ ժողովրդի անվտանգության ու ապահով կյանքի միակ հուսալի երաշխավորն է:

«Ինքն իրեն հարգող ժողովուրդը, - խորհում է ինաստաեր և հայրենի հողի համար կոհվներում թիժված Մեծն Նժեկիդ, - իր ինքնապաշտպանության հույսը դնում է նախ իր քաղուկի, իր գենքի վրա: Իր ուժերից զատ՝ ամեն ինչի ապավինող ժողովուրդն արժանի չէ անկախ հայրենիք ունենալու, ազատ

ապրելու»: Մեր և շատերի կարծիքով՝ Յայաստանի և հայ ժողովրդի անվտանգության երաշխավոր չի կարող լինել ո՛չ Ուստափանը, ո՛չ էլ նրա ստեղծած ՀԱՊԿ-ը, առավել ևս Արևոնտըք կամ որևէ այլ երկիր ու միջազգային կառույց: Յայց բազմադարյա պատմությունը ուսուցանում է, որ նման մտայնությունը պատրանք է ու մոլորություն:

Կրկին շեշտենք Յայց բանակի, Յայց երկրի անվտանգության երաշխավորը լինելու տեսլականը: Մյուս կողմից, բանակը հաստատակամ կլինի հայրենի եզերքի պաշտպանության գործում, եթե համարժեք կերպով ստանա իր ժողովրդի, հայ հանրության ու պետության համակողմանի՝ նյութական, հոգևոր, բարոյական աջակցությունը: Յայց բանակը հպարտության ու հոգատարության առարկա պետք է դառնա համայն հայության համար՝ ի սիյուռն աշխարհի:

Եվ որպեսզի վերը նշվածները իրական կյանքում նյութականացված լինեն, հարկ է, որ երկրի

բյուջետային ծախսերից ու աշխատողներից գանձվող 1000-ական դրամներից զատ, բանակի կարիքների, սպառազինության համար բացվի հատուկ հիմնադրամ և տուրք գանձվի Յայաստանի և Ափյուռքի մեծահարուստներից, բարերարներից, ֆինանսապես կարողունակ կուսակցություններից, որոնց շնորհիվ հնարավոր կլինի ապահովել Յայաստանի և նրա հնարավոր թշնամու ռազմատեխնիկական հավասարակշռությունը: Յայաստանի առաջին Յանրապետության օրինակով հիշեցնենք, որ Վարչապետ Ալեքսանդր Խատիսյանի փաստարկման՝ հանրապետության պետքութեի ծավալի շուրջ 75 տոկոսը ծախսվում էր բանակի ու պաշտպանության նպատակների վրա:

Ազգային բանակը ֆինանսավորելու արիթրով տեղին է հիշեցնել նաև ինաստանացած ու թևավոր հայտնի միտքը՝ այն ազգը, որ չի կերակրում իր սեփական գինվորին, ստիպված կլինի կերակրելու օտարի գինվորին: Ի լրումն սրա, ինչպես նժեին է ասուն. «Խաղաղություն ես ու ուզում, պատրաստվիր կրվի»:

Յայաստանի և նրա գլխավոր հակառակորդի գործի թվաքանակի ու ռազմատեխնիկական հագեցվածության մակարդակի հետ կապված՝ պատ-

մական անցյալից կարելի է հիշել բազմաթիվ դրվագներ, երբ միշտ չէ, որ զորքի ու գենքի քանակն է վճռել այս կամ այն ճակատամարտի ու պատերազմի ելքը: Պատմությանը հայտնի են նաև օրինակներ, երբ տասնապատիկ մեծարիկ գործը ծանր պարտություն է կրել հակառակորդից: Տվյալ դեպքում առաջին պահը է մղվում զինվորի գիտակցականությունը, նրա մեջ ամրացած այն գաղափարը, թե հանուն ինչի է վտանգում իր կյանքը: Այդպիսով հաղթում են ոչ թե քանակով, այլ մարտական ոգով: Դարձյալ հղում կատարենք Նժդեհին. «Տեխնիկան՝ զենքն է, միջոցը, հոգին՝ պատերազմի դարրինը», այսինքն՝ պատերազմի դաշտում հաղթանակը կրողը զինվորի մարտական ոգին է, նրա նվիրվածությունը: Թեև պետք է նաև նկատի ունենալ, որ այժմ ժամանակները փոխվել են, և շատ բան տեխնիկան է վճռում:

Եվ վերջապես, ազգային բանակի ամրության համար շատ կարևոր է նրա ապակուսակցականացված լինելը: Ակներև է, որ բանակում կուսակցական կառույցների առկայությունը՝ իշխանական, թե ընդդիմադիր, քաղաքականացվում և խարիսխում է բանակի միասնականությունը: Ավելին, մեր կարծիքով, կադրային, ժամկետային զինծառայողների վերաբերյալ նույնիսկ կարելի է սահմանել օրենք՝ նրանց ազատելու համապետական նշանակության ընտրություններին նաև ակտուացությունը: Իբրու օրինակ՝ Առաջին Հանրապետությունում իսկական բանակային ծառայության մեջ գտնվողները չեն մասնակցում խորհրդարանի ընտրություններին: Բացի դրանց, օրենքով արգելված էր կուսրջների առկայությունը զորանասերում:

Հանրագումարի բերելով վերոշարադրյալը՝ կարելի է եղակացնել.

ա) հայոց պատմական անցյալի դառը փորձն ու դասերը հաշվի առնելով՝ մեզանում ժամանակին ծևակորչեց ու կայացավ ազգային բանակը, որը, սակայն, հետագա ամրակայնան և արդիականացնան խնդիրներ ունի,

բ) Հայաստանի հասարակության մեջ դեռևս լիակատար չի արմատացել, անշրջելի չի դարձել օտար երկրների ու միջազգային կառույցների հետ առանձնապես հույսեր չկապելու և սեփական ուժեղին ապավինելու հանրային գիտակցությունը,

գ) Հայաստանի և հայ ժողովրդի անվտանգության և ապահով կյանքի միակ հուսալի երաշխավորը կարող է լինել ժողովրդի ծոցից ելած, նրա կողմից սնվող ու փայփայվող Հայոց ազգային բանակը: Այս ինաստով է Ազգ-Բանակ-Հայրենիք հասկացությունները դառնում են եռամհասնական ամրություն՝ որպես հայ ժողովրդի հարատևանան հուսալի երաշխիք,

դ) հայ հանրության և հայոց բանակի շարքերում պետք է ամրակայի նժդեհյան ինաստափրական այն գաղափարը, որ հայրենի երկրի ու ժողովրդի պահպանության և անվտանգության միակ հուսալի երաշխավորը կարող է լինել միայն ազգային բանակը:

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ՀՊՏՀ ՎԻԼՀԱՍՏԻՎԱՅՈՒԹՅԱՆ և ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՄՐԻՒՆԻ ԱՐԴՔԵՍՏՈՐ, ՊԱՏԾ. ԳԻՏ. ԴՈԿՏՈՐ

GO TO GLOBAL THINKTANK INDEX

«Ամբերդ»-Ը ԿԵՆՏՐՈՆԱՎԱՆ ՄԱՀԱՅԻ
ԼԱՎԱԳՈՎԱՆ ՌԵԴԱՐԱՋԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ Է

ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը ԱՄՆ Փենսիլվանիայի համալսարանի «Ուղեղային կենտրոններ և քաղաքացիական հասարակություն» ծրագրի ուղեղային կենտրոնների 2018 թ. հունվարի 30-ին հրապարակված ամենամյա հեղինակավոր Global Go To Think Tank Index Report համաշխարհային վարկանիշային գեկույցում «Կենտրոնական Ասիայի լավագույն ուղեղային կենտրոններ» բաժնում զբաղեցրել է 65-րդ հորիզոնականը: Վարկանիշային այցուսակի տվյալ բաժնը կազմելիս գեկույցի հեղինակները գնահատել են Յայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեյջանի, Ղազախստանի, Աֆղանստանի, Թուրքմենստանի, Ղրղզստանի, Տաջիկստանի և Ուզբեկստանի շուրջ 200 առաջատար ուղեղային կենտրոնների գործունեությունը:

Դիշեցները՝ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը ուղեղային կենտրոնների (think tank) ծևաչափով գործող հաստատություն է, որը ստեղծվել է 2013 թ. նպատակ ունենալով նպաստել համալսարանում հետազոտական, վերլուծական գործունեությանը և կամուրջի դեր կատարել մասնակոր հատված-գիտություն-կառավարություն գործընկերային կապերի խորացման գործում, ինչպես նաև համալսարանի ակադեմիական և փորձագիտական հանրույթի զանքերի համախմբմանը Յայաստանում ներդնել հետազոտական կազմակերպությունների, պետական կառավարման մարմնների ու գործարար հատվածի արդյունավետ համագործակցության ծևաչափեր: «Ամբերդ»-ի ստեղծմանը նախորդել է համանանա կազմակերպությունների գործունեության, արդյունքների և հանրային քաղաքականությունում դերակատարության միջազգային առաջավոր փորձի համալիր ուսումնասիրությունը: Շուրջ 5 տարվա գործունեության արդյունքում կենտրոնը գործընկերային հարաբերություններ է ստեղծել մասնակոր և պետական մի շարք կառույցների, արտերկրո ուղեղային կենտրոնների հետ, հրատարակել և հանրությանը, ինչպես նաև շահառու պատկան մարմններին է ներկայացրել տնտեսության, քաղաքականության, կրթության, գիտության և անվտանգության տարբեր խնդիրների վերաբերյալ մի քանի տասնյակ հետազոտություններ, մշակումներ և բազմաթիվ վերլուծականներ:

Սա, ըստ եռթյան, կենտրոնի երկրորդ լուրջ հաջողությունն է միջազգային ասպարեզում: Ավելի վաղ՝ 2016 թ., «Ամբերդ»-ն արժանացել էր ռուսական հեղինակավոր՝ Ռազմավարական հետազոտությունների ռուսական ինստիտուտի ուշադրությանը: Վերոնշյալ ինստիտուտը «Ազգային ռազմավարության հիմնախնդիրները» ամսագրի 2016 թ. թիվ 1 համարում «Ուղեղային կենտրոնները ԱՊՀ երկրներում և Վրաստանում կառուցվածքը, նպատակները, զարգացման հիմնական միտումները» գեկույցում «Անդրկովկասի երկրների ուղեղային կենտրոնները» ենթավերնագրի ներքո ներկայացրել էր Հայաստանի Հանրապետությունում գործող ուղեղային կենտրոնները, որոնց շարքում, որպես համալսարանական միակ ուղեղային կենտրոն, անդրադարձել էր «Ամբերդ»-ին՝ բարձր գնահատելով նրա գործունեությունը:

ՀԵՏԱԴՐՁ ՀԱՅԱՑՔ

ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆԸ

Բանակի կայացման և հզորացման գործում իր լուման է ներդնում յուրաքանչյուրը՝ շարքային զինվորից մինչև հրամանատարը: Բուհն ավարտելուց հետո՝ այժմ արդեն հեռավոր թվացող 1990-ական թվականների կեսերին, բանակային ծառայությունս անցկացրել են սահմանամերձ գոտիներից մեկում՝ Տավուշի մարզի Շամշադինի տարածաշրջանի զորամասերում: Հրետանավոր էի՝ հակատանկային ջոկի հրամանատարը: Թեև զինադադարն արդեն կնքվել էր, սակայն հակառակորդի ոմբակոծություններն ու հրածգությունները դեռևս ինտենսիվ շարունակվում էին, և ծառայությունը որոշ չափով դեռ հիշեցնում էր պատերազմական ռեժիմը: Բացի դրամից, բանակային շինարարությունը նոր-նոր էր թափ առնում, և զինվորները կատարում էին ոչ միայն իրենց անմիջական զինվորական պարտականությունները, այլ նաև ենթակառուցվածքներ կառուցում, վերակառուցում ու վերանորոգում:

Մրախտագիտությամբ են հիշում Բերդի զինվորական հոսպիտալի բժիշկներին՝ պատշաճ բուժծառայության՝ ինձ վիրահատելու և բուժելու համար:

Մեր համալսարանում ստացած տնտեսագիտական կրթությունս, մասնավորապես՝ մաթեմատիկական գիտելիքներս, որպես հրետանավորի, շատ էին օգնում ինձ՝ կատարելու բազմաթիվ հաշվարկներ հրետանային տեխնիկայի և օպտիկական բարդ սարքերի շահագործման, ինչպես նաև հրանոթների և ծանր գրահատեխնիկայի՝ աշխարհագրական բարդ տեղանքներում ճիշտ տեղակայման համար: Շարքային զինվորների համար ուսումնական դասընթացներ վարելու և հրամանատարներին հաշվետվություններ կազմելու հարցերում նույնպես օգնության էին գալիս մասնագիտությունս և համալսարանական գիտելիքները:

Զինվորական ծառայությունն անձի համար կարգապահության, ճշտապահության, դիմացկունության, համբերատարության, շրջապատի նկատմամբ ուշադրության մեջ դարձոց է, դժվարին պայմաններում կենցաղավարման կարողությունների, հմտությունների ձեռք բերման ու դաստիարակության հնարավորություն, որոնք պետք են գալիս մարդուն հետագայում՝ կյանքում և աշխատանքում:

Ծառայությունս առիթ էր նաև ծանոթանալու Շամշադինի տարածաշրջանի հարուստ բնությանը, Բերդ քաղաքին, Չորաբան, Այգեձոր, Չինարի, Մովսես, Պառավաքար, Նավար, Թովուզ գյուղերին, այնտեղ ապրող մարդկանց և մշակույթին: Բնությունն աչքի է ընկնում փարթամ բուսականությամբ, գեղատեսիլ անտառներով, ներառյալ՝ Եղևնիների և սոճիների անտառը՝ Սորան դեղորոպարկը: Ուշագրավ էին լեռան վրա կառուցված Ցլիկ Ամրամի ամրոցը

(Տավուշի բերդ), Բերդի և հարակից գյուղերի մասին լեգենդար գնդապետ Վազգեն Ղավաւանի ծանաչողական բնույթի պատմությունները: Հիշողությանս մեջ են մնացել Ծիլի-ծով և Տավուշի ջրամբարների հմայիչ տեսարանները, Յախում, Խնձորուտ և Աղնջան գետերը, Վանքերը: Այս տարածաշրջանն իրավանք կարելի է հանարել զբոսաշրջության զարգացման վայր, որը, կարծում եմ, դեռ անբողջությանք չի ներկայացվել աշխարհին: Կցանկանայի, որ ապագայում դա տեղի ունենար:

Ծնորհավորում են բոլորիս ՀՀ Զինված ուժերի կազմավորման 26-րդ տարեդարձի առիթով: Մեր զինվորներին ցանկանում են համբերություն, առողջություն, անփորձանք ծառայություն: Թո՞ղ որ ամեն զինվոր զգա՝ իր ձեռքում է մեր երկորի, մեր ժողովրդի խաղաղ քունը: Թո՞ղ յուրաքանչյուրը տարիներ անց հնարավորություն ունենալ լավ հուշեր պատմելու բանակային կյանքից, վերարժևորելու այն որպես փորձառության ու ճանաչողության յուրատեսակ դպրոց:

Ծնորհավոր տոնդ, Յայոց բանակ:

ԿԱՐԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ՀՊՏՀ մակրոԵկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչի
Ժամանակավոր պաշտոնակատար, տ.գ.թ., դոցենտ

ԻՆՉՈ՞Ւ Է «ԷՇՄՎԱԼԻ ԿՐԻՊՏՈԱՌԴՅԱԹՐ»

Թվային արժույթը, ասել է թե՝ կրիպտոարժույթը վերջերս ամենաքննարկվող թեմաներից է: Լրահոսում հաճախ կարելի է կարդալ բիթույնի ածող փոխարժեքի, առավելությունների և այն մասին, որ միշտը երկրներ բույլատում են կրիպտոարժույթների շրջանառությունը, որոշ երկրներ՝ արգելում: Վիրտուալ այս արժույթը ֆիզիկական դրամական միավոր չունի և ուշագրավ է, որ ըստ էության, գոյություն չունեցող գումարը հնարավոր է փոխանակել ապրանքի կամ ծառայության դիմաց, այլ արժույթի հետ (Եվրո, դոլար և այլն): Միշտը երկրներում բիթույնով կարելի է գնել ավելատում, վճարել կոմունալ ծառայությունները...

Կրիպտոարժույթի, մասնավորապես՝ բիթույնի մասին պարզաբանումներն ու վերլուծությունները տարբեր են, երբեմն՝ իրարամերժ: Ի՞նչ է հուշում կրիպտոարժույթի շուրջ բարձրացող աղմուկը, և ի՞նչ հեռանկար է ուրվագծվում: Այս հարցերի պատասխանները «Տնտեսագետը» փորձել է պարզել ոլորտի գիտակ ԴՊԾԴ դասախոսներից: Ներկայացնում ենք նրանց տեսակետները՝ նորահայտ արժույթների վերաբերյալ:

Կրիպտոարժո՞ւթեան թե ժամանակակից բարձրագրում տեխնոլոգիամերով ստեղծված ֆինանսական բուրգ

Յուրաքանչյուր երևույթ վերլուծելիս նախ անհրաժեշտ է այն ճանաչել, պարզել էությունը: Մասնավորապես՝ ի՞նչ է կրիպտոարժույթը: Աշխարհում ավելի քան 500 տեսակ ունեցող այս «արժույթն» օգտագործվում է հազարավոր անձանց կողմից: Միշտը նաև ազգային կարծիքով՝ այն արժույթը է, այսինքն՝ նաև վճարման միջոց, մեկ այլ խմբի կարծիքով՝ **ապրանքը**:

Եթե դիտարկենք որպես արժույթ, որպես վճարման միջոց, ապա ստեղծողները, բնականաբար, պետք է հետապնդեն որոշակի նպատակ՝ գույք գործող արժույթները նրանց չեն բավարարում: Մյուս կողմից, հարց է ծագում այդ դեպքում ինչո՞ւ են դրանք փոխանակվում այլ արժույթների հետ՝ դուրս կատարի, Եվրոյի և այլն: Միթե կրիպտոարժույթը բողոքողների նպատակն այլ արժույթ ճեղք բերեն է: Իսկ եթե դիտարկենք որպես ապրանք, որը գնվում և վաճառվում է շուկայում, այդ դեպքում դրա բողոքողներն առավել քան պետք է հստակ նպատակ հետապնդեն (ինչի մասին չի խոսվում):

Բացի դրանից, կրիպտոարժույթների վերաբերյալ հրապարակումներում հանդիպում ենք **կրիպտոարժույթի կապիտալացում** արտահայտությունը, ինչպես նաև դրա վերաբերյալ բերվում են համապատասխան փաստական տվյալներ: Մինչդեռ, կապիտալացումը, որպես կանոն, բնորոշ է ֆինանսական գործիքներին, որոնց միջոցով այդ գործիքը թողարկողները կապիտալ են ներգրավում:

Անփոփելով այս հակիրծ դիտարկումները, ինչպես նաև ելնելով ԽՍՀՄ փլուզումից հետո հետ-

խորհրդային հանրապետություններում ստեղծված ֆինանսական բուրգերի փորձից և այն հանգամանքից, որ մասնավորապես բիթույն ստեղծողները հստակ չեն արտահայտում իրենց նպատակը, չեն բացահայտում կատարվող գործադրությունը, մնում է ենթադրել, որ այն հետապնդում է սպեկուլացիոն նպատակներ և ժամանակակից բարձրագույն տեխնոլոգիաների վրա հիմնված, ֆինանսական գործիքների՝ որպես վճարամիջոցի օգտագործմանը ֆինանսական բուրգի տարատեսակ է: Մասնավորապես, այդ են վկայում հետևյալ հանգամանքները. առաջին դրանց գների սրբնաթագարացությունը ու իշեցումները արժույթին բնորոշ չեն և ցույց են տալիս, որ զուրկ են իրական տնտեսական հիմքից: Երկրորդ՝ դրանց հիմնադիրները ջանում են ավելի ու ավելի մեծ թվով անձանց, նույնիսկ տարբեր երկրներ ներգրավել և գովազդում են, որ յուրաքանչյուրը կարող է ունենալ իր անձեռնմխելի, պաշտպանվածության ամենաբարձր աստիճանի, առանց գործադրային ծախսերի, գործադրությի ակնթարքային կատարման, ինչպես նաև առանց այդ երկրների գործող արժույթի հետ փոխանակման

հաշվիները և դրանց սպասարկումը: Իհարկե, այդ առավելությունները կան, սակայն դրանք ապահովելը մեծ ծախսերի հետ է կապված և դարձյալ հարց է, թե այդ ծախսերն ում հաշվին են կատարվում ու ինչ նպատակով: Եվ վերջապես, ֆինանսական գործընթացներն ու գործիքները չափազանց ռիսկային են, ներգրավում են հասարակության լայն զանգվածներ, հետևաբար պետք է լինեն թափանցիկ, կարգավորելի և վերահսկելի, ինչն այս դեպքում դարձյալ չի պահպանվում: Առավել ևս, եթե խոսք արժույթի մասին է, ապա, բոլոր դեպքերում, դրա թողարկողները, բացի նշվածից, պետք է կրեն նաև այդ արժույթի կայուն արժեքի պահպանման ողջ պատասխանատվությունը:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ-ում կրիպտոարժույթի հավանական շրջանառությանը կամ պետական ճանաչմանը, կարծում եմ, որ ՀՀ կենտրոնական բանկի՝ ֆինանսական շուկան կարգավորող գործադրությունը կապահպանում է այն դեռևս թույլ չի տա:

**Աշոտ Սալինազարյան
Ֆինանսների ամբիոնի վարիչ,
տ.գ.դ., պրոֆեսոր**

Արագացնում է բիզնես գործընթացներ

Կրիպտոարժույթներից ամենահայտնին թերևս բիթունն է, քանի որ հենց դրա տեխնոլոգիական հենքն է, որ համարվում է նորարար և բեկումնային: Մասնավորապես, Սատոշի Նակամոտո կեղծանվամբ անհայտ անձն իր հոդվածում նկարագրում է բիթուն արժույթի հիմքում դրված բլոկերի շղթա (blockchain) տեխնոլոգիան, որը հեշտությամբ կարողանում է կանխարգելել կրկնակի ծախսը (double spending) (տե՛ս հղումով՝ <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>): Այդ խնդիրը ներկայում լուծվում է բանկերի կողմից, սակայն ծախսելով շատ ավելի ժամանակ և ռեսուրսներ, քան հնարավոր է բլոկերի շղթայի միջոցով: Բացի դրանից, տեխնոլոգիան հնարավորություն է ստեղծում ապակենտրոնացված կառավարման, քանի որ տվյալների բազան չի պահպան մեկ սերվերի վրա, այլ հաղորդվում է աշխարհի տարբեր երկներում գտնվող համակարգիչներին՝ դրանով իսկ նվազեցնելով տվյալների ցանցահենության հավանականությունը: Փաստացի, բոլորը կարող են իրենց համակարգչում

ունենալ բիթուն տվյալների բազան:

Վերոնշյալ ներածական մասի նպատակն այն է, որ հանրությանն ավելի հասկանալի լինի՝ ինչո՞ւ է այդքան արժելորպիսմ բիթունը: Այն ոչ միայն արժույթ է, որը հեշտությամբ կարող է կատարել փողի՝ վճարամիջոցի, արժեչափի և հարստության կուտակման գործառույթները, այլև բիզնես գործընթացները մի քանի անգամ արագացնող միջոց է: Մասնավորապես, այս բլոկերի շղթա տեխնոլոգիան կարող է հաջողությամբ կիրառվել առաջնապահության, կառավարության, անշարժ գույքի, հեղինակային իրավունքի փոխանցման բիզնես-գործընթացներում: Մյուս կարևոր առավելությունն այն է, որ այս տեխնոլոգիան գրեթե բացառում է մուտքագրված տվյալների փոփոխությունը՝ դարձնելով այն տվյալ զարգացման պայմաններում տեխնոլոգիապես անհնարին: Ուստի, հետաքրքիր կլինի տեսնել դրա կիրառությունը նաև ավագանական ընտրությունների ժամանակ:

Ինչ վերաբերում է արժեքի տատանումներին, ապա դրանք համարում են բնականն գործընթաց, քանի որ առկա է մեծ սպեկուլյատիվ պահանջարկ, ինչն էականորեն կապված է երկրների կենտրոնա-

կան բանկերի խիստ պատժամիջոցների սահմանաման կամ իրապարակայնորեն այդ արժույթի քննադատման հետ, որոնք բացասարար են ազդում նարդկանց սպասումների վրա: Մինչդեռ կամ երկրներ, որոնք օրինականացրել են կրիպտոարժույթը, ընդունել դրա մասին օրենք՝ նպատակադրելով օտարերկրյա ներդրումների ներհոսք: Օրինակ, Եվրասիական տնտեսական միության անդամ Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն 2017 թ. դեկտեմբերին ընդունել է նման մի օրենք, որով օրինականացվել է կրիպտոարժույթի ստեղծման և տարածման հետ կապված գործունեությունը՝ տրամադրելով մի շարք հարկային արտոնություններ:

Երկրներում, որոնք կրիպտոարժույթը որպես վճարելամիջոց չեն ընդունում, փորձում են հարկել դրանք որպես էլեկտրոնային ապրանք՝ ավելացված արժեքի հարկով կամ որպես կազմակերպության ակտիվի մեջ մասնակցություն՝ համեմատելով այն բաժնետոմսերի հետ: Նետաքրքիր կլինի հետևել, թե Հայաստանում պաշտոնապես ինչ որպարզ կտրվի կրիպտոարժույթին և ինչպիսին կլինի ՀՀ կենտրոնական բանկի դիրքորոշումը:

Անփոփելով Վերը նշվածը և ինձ համարելով բլոկերի շղթա տեխնոլոգիայի համակիր ու ջատագով, ով ֆինանսական տեխնոլոգիաների հետագա զարգացումը պայմանավորում է հենց այդ տեխնոլոգիայի համատարած կիրառմամբ՝ հարկ են համարում նկատել, որ կրիպտոարժույթների մեջ ներդրում կատարելիս պետք է հաշվի առնել շուկայի բարձր տատանողականությունը և կատարել պատասխանատու ընտրություն:

**Գուրգեն Օհանյան
Կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման
ամբիոնի ասխատենտ, տ.գ.թ.**

Թվային սմասության հավակնությունը դահանջում է նաև թվային արժույթների և տեխնոլոգիաների լայն կիրառում

Անկախ թվային արժույթների կամ կրիպտոարժույթների մասին թեր և դեմ արձագանքներից, այն հրողություն է: Դրանց արգելումը գործնականում ամենայ է, քանի որ դժվար է վերահսկել շարունակ աճող հաղորդակցության միջոցները, ինտերնետ-կայքերը, սմարտֆոնների վաճառքը: Կրիպտոարժույթները նաև լավ նորություն են զարգացած երկրների մեծահարուստների, օֆշորային ընկերությունների, միջազգային խաղի կանոնները չպահպանող պետությունների համար, քանի որ կրիպտոարժույթային տրանսակցիաները գործնականում անվերահսկելի են: Պատահական չէ, որ թվային ակտիվների և տեխնոլոգիաների առավել ազատական օրինագիծ առաջարկել է Բելառուսը: Գրեթե անսահմանափակ կիրառումներ կարող է ունենալ կրիպտոարժույթների բլոքչեյն տեխնոլոգիան՝ բյուջետային հոսքերի վերահսկողությունից մինչև ստարտափների ֆինանսավորում: Այն կարող է դառնալ նաև հակաբյուրոկրատական և հակառաօդացին հեղափոխության տեխնոլոգիական հետք:

Կրիպտոարժույթային շուկայի զարգացումների մասին որոշակի պատկերացում է տալիս հետևյալ այլուսակը:

**Առաջատար 5 կրիպտոարժույթների ցուցանիշները
25.01.2018 թ. դրությամբ**

Անվանումը	Արժեքը (դրամ)	Կապիտա- լացում (մլրդ դրամ)	Շարժը % (24 ժամում)
Bitcoin (BTC)	11520	193,8	+6,77
Ethereum (ETH)	1078	104,8	+10,47
Ripple(XRP)	1,36	52,6	+1,75
Bitcoin Cash (BCH)	1673	28,3	+4,86
Cardano (ADA)	0,63	16,3	+13,60

Աղյուսակի տվյալները վկայում են, որ.

- 2017 թ. դեկտեմբերյան առավելագույն արժեքների համեմատ կրիպտոարժույթների արժեքը, մասնավորապես՝ բիթունի, գրեթե կրկնակի նվազել է: Միաժամանակ, նախորդ տարվա հունվարի համեմատ, աճն աննախադեպ է,

- քանակական առունով հազարը գերազանցող կրիպտոարժույթների շուկայում բիթունը պահպանում է առաջատար դիրքերը, թեև եթերիումը շատ չի զիջում, իսկ առաջին երեք արժույթների կշռից դատելով՝ շուկան խմբաշնորհային (օլիգոպոլիսական) բնույթ ունի,

- շարունակում է բարձր մնալ շուկայի տատանողականությունը՝ պայմանավորված կրիպտոար-

ժույթների նկատմամբ տարբեր երկրների օրենսդրական նախաձեռնություններով, առաջատար տնտեսագետների և ֆինանսական ինստիտուտների դեկավարների հայտարարություններով, սպեկուլյատիվ վարքագծերի գերակայությամբ, համակարգի ոչ լիարժեք կայացվածությամբ և այլն,

- բիթունի և դրան հետևող կրիպտոարժույթների «օձային կորեւյացիան» կրիպտոարժույթների հիման վրա պորտֆելային ռազմավարությունների մեջ հնարավորություն չի ընձեռում: Սյուս կողմից, կրիպտոարժույթները ավանդական ակտիվների համար դիվերսիֆիկացման լավ գործիքներ կարող են լինել՝ զգալի չափով փոխհատուցելով այդ ակտիվների ներդրումային բնութագրերի հետզգնաժամային կորուստները:

Թվային տնտեսության հավակնությունը պահանջում է նաև թվային արժույթների և տեխնոլոգիաների լավ կիրառում: Դայաստանի պարագայում այն գիտատար փոքր բիզնեսի հիմքի վրա ոչ աստիճանակարգային (ոչ հիերարխիկ)՝ ցանցային կապերի վրա կառուցված նրունակ տնտեսության ստեղծման լավ հնարավորություն է:

**Սուլեն Պողոսյան
Ֆինանսների ամբիոնի ղոցենտ, տ.գ.թ.**

Հարաւահումների հավանականությունը 0-ի է հասնում...

Նախ, հարցը հստակ ընթանելու համար անհրաժեշտ է տարանջատել 2 հասկացություն՝ բիթունը (bitcoin) և բլոկերի շղթա տեխնոլոգիան (block-chain): Բլոկչեյնը արդիական և հեռանկարային տեխնոլոգիա է, որն, անխոս, ընդունվում է աշխարհի շատ մասնագետների կողմից: Մասնավորապես, դրա միջոցով հնարավոր է արտերկրից Դայաստան դրամական փոխանցումներ իրականացնել մի քանի վայրկյանի ընթացքում: Բլոկչեյն տեխնոլոգիայի մեջ առավելությունն այն է, որ չունի կենտրոնացված սերվեր, ինչը չափազանց դժվար է դարձնում ցանցահենների կողմից «համակարգը կոտրելը»: Թերևս, բլոկչեյն տեխնոլոգիայի ամենամեծ առավելությունն այն է, որ գործարքները հրապարակյան են, ինչը մեծ վստահություն է ներշնչում, քանի որ չարաշահումների հավանականությունը հասցնում է 0-ի:

Մինչդեռ, բիթունի վերաբերյալ մասնագետների կարծիքները տարբեր են: Օրինակ, JPMorgan's հետηնակավոր ֆինանսական ինստիտուտի գործադիր տնօրեն Ջեյմի Դիմոնը կարծում է, որ բիթունը խարեւայություն է: Ուորեն Բաֆետը նույնպես բացառական է արտահայտվել բիթունի վերաբերյալ՝ ասելով. «Ես գրեթե համոզված եմ, որ դա վատ ավարտ կունենա»:

Դետարքրաշարժ է այն փաստը, որ հեղինակավոր մասնագետների կարծիքներից անկախ, բիթունը շարունակում է թանկանալ: Սա նշանակում է, որ աշխարհում կան միլիոնավոր մարդիկ, ովքեր հավատում են բիթունին և պատրաստ են ներդրումներ կատարել:

Անկախ ամեն ինչից, բիթունը և դրա հիմքը հանդիսացող բլոկերի շղթա տեխնոլոգիան գտնվում են սալոնային վիճակում և, հետևաբար, ներկայում շատ դժվար է կանխագուշակել դրանց ապագան: Սակայն մի քան ակնհայտ է նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառումը ֆինանսների ոլորտում կարող է բարձրացնել ֆինանսական ծառայությունների որակն ու արագությունը (իհարկե, եթե արվի գգուշությամբ):

**Վահագն Գրիգորյան
Ֆինանսների ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ.**

ՀԱՄԱԾՆԱՐԴԱՅԻՆ ՏՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍԱԺՈՂՈՎԻ (ԴԱՎՈՍ – 2018) ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

2018 թ. հունվարի 23-26-ը Շվեյցարիայի Դավոսքաղաքում կայացավ 48-րդ Համաշխարհային տրնտեսական համաժողովը (ՖՏՀ) «Համատեղ ապագա տարանջատված աշխարհում» խորագրի ներքո: Ինչպես գիտեք, համաժողովը կազմակերպվում է 1971 թվականից և հարթակ է ծառայում մարդկության ճակատագրի վրա ազդող ռազմավարական, գլոբալ և սրբած համաշխարհային հիմնախնդիրների և իրադարձությունների քննարկման համար:

Դավոսը փոքր գյուղաքաղաք է, ունի 11.5 հզորնակչություն, վարչական ընդհանուր տարածքը՝ 284 կմ² է, գտնվում է ծովի մակարդակից 1560 մ բարձրության վրա, Լանդվասեր գետի գեղատեսիկ հովտում և լեռնադահուկային առողջարան է հատկապես թթային հիվանդությունների բուժման համար:

Դավոսյան 48-րդ համաժողովին մասնակցել է 100 երկրի 3000 ներկայացուցիչ, որից 300 պետական պաշտոնյա և ավելի քան 70 երկրի նախագահ ու վարչապետ, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների և ընկերությունների 2000-ից ավելի պատվիրակ: Մասնակից պետությունների դեկավարների անվտանգությունն ապահովել է 1000 ուժիկան և 5000 գինվոր: Համաժողովի կազմակերպական ծախսը կազմել է 9 մլն շվեյցարական ֆրանկ:

Համաժողովում քննարկվել են ապագայի փրկության, գլոբալացման ծգնաժամի, կանաց իրավունքների, «կանաչ էներգետիկայի» և վնասակարարտանետումների, միգրանտների իրավունքների, կրիպտոարժույթների կարևոր հիմնախնդիրներ: Գլխավոր կարգախոսն էր՝ «Փրկել ապագան կործանումից և պայծառ ապագա ստեղծել ամրող աշխարհի համար»: Գիտական նիստերը հիմնականում նվիրված էին համամարդկային գլոբալ և ընթացիկ հիմնախնդիրների լուծման ու անբողջ աշխարհում մարդկության կյանքի բարելավման նոր հետարարությունների, եղանակների փնտրմանը: Ձեկուցումներում վերլուծվել են սոցիալական և տնտեսական ոլորտներում տեղի ունեցած փոփոխությունները, քննարկվել են աշխարհաքաղական և աշխարհատնտեսական հիմնախնդիրներն ու նկատվող միտումները:

Բանավեճեր են ծավալվել համաշխարհային տնտեսության զարգացման վերաբերյալ՝ կապված տնտեսական աճի տեմպերի նվազման միտումների, հումքային ռեսուրսների սպառման վտանգների, շրջակա միջավայրի էկոլոգիական հավասարակշռության խախտման հետևանքների հետ:

ՏՏԵՍԱԿԱՆ ԽճԱՆԿԱՐ

Գլոբալացման հիմնախնդրի առնչությամբ Հնդկաստանի վարչապետ Նարենդրա Մոդին նշել է, որ այդ գործընթացը ճգնաժամի մեջ է և փակուղի է մտել: Այն համարել է քաղաքակրթության բացասական և անհանգստացնող մարտահրավերներից մեջը և դիտարկել է կլիմայի փոփոխության և ահարեւէլության հետ նույն շարքում: Մոդին կարծում է, որ երկրները մեկուսանում են միմյանցից՝ առևտրային համաձայնությունները փակուղում են, շատ երկրներ են բախվում արտաքին ներդրումների կրծատման խնդրի հետ, միջավետական մատակարարումները խզվում են, և դրանց հետևանքով ի հայտ են գալիս արգելվներ, որոնք բացասարար են անդրադառնում հատկապես զարգացող երկրների քննակչության վրա:

Գերմանիայի կանցլեր Անգելա Մերկելը և Ֆրանսիայի նախագահ Էմանուել Մակրոնը նույնպես մատնանշել են այդ միտումը: Ըստ նրանց՝ Եվրոպական միասնակից ոգին վտանգի տակ է: Առևտրի ոլորտում շատ է հովանավորչությունը, որը ի չիք է դարձնում Համաշխարհային առևտրի կազմակերպության (ՖԱԿ) ջանքերը և գլոբալացման ձեռքբերումները: Նրանք կարծում են, որ երկրները պետք է համատեղ պայքարեն հարկային օպտիմալացման համար:

Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Թերեզա Մեյը վստահեցրել է, որ իր երկիրը ազատ առևտրի կողմնակից է մնացել նաև Եվրամիությունից դուրս գալուց հետո: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների նախագահ Դոնալդ Թրամփը գրեթե դրան հակառակ կարծիք է հայտնել՝ նշելով, որ իր երկիրը պատրաստ է բոլոր երկրների հետ քննարկել փոխշահավետ երկվողնանի առևտրային պայմանագրեր:

Համաշխարհային տնտեսական համաժողովը վաղուց է դուրս եկել զուտ տնտեսական հիմնախնդիրներ քննարկելու շրջանակներից: Այս տարվա հիմնական թեմաներից էր **կանաց իրավունքների պաշտպանությունը**, որն առաջին անգամ էր քննարկման առանցքում: Դերասան և կինոթեադրուիչ Շախրուի համար ներկայացրել է Հնդկաստանի կանաց հիմնախնդիրները: Կանադայի վարչապետ Ջաստին Տրուդոն առաջնորդ-գործարարներին կոչ է արել ավելի շատ կանաց աշխատանքի ընդունել և առաջսահացում ապահովել, վճարել տղամարդկանց հավասար աշխատավարձ, բարելավել երեխայի խնամքի արձակուրդի պայմանները, ինչպես նաև աշակել բռնությունների ենթարկվողներին: Խաղաղության Նորելյան մրցանակակիր **Մալալա**

IDAVOS 2018

Յուսաֆզայը մասնակիցներին կոչ է արել ուշադրությունը սևեռել երիտասարդ տղաների դաստիարակությանը, որպեսզի նրանք մանկությունից հասկանան իրենց ապագա կանանց իրավունքները:

«Կանաչ էներգետիկայի» և վճասակար արտանետումների բաժանմունքում Շնդկաստանի վարչապետ Նարենդրա Մոդին հայտարարել է, որ իր երկիրը պատրաստվում է անցնել էներգիայի ստացման «կանաչ տեխնոլոգիային», որն անվճակա չ շրջակա միջավայրի համար: 2022 թ. Շնդկաստանում նախատեսվում է այլընտրանքային աղբյուրներից ստեղծել 175 գեզավատ էլեկտրաէներգիա (ներկայում այն 60 գեզավատ է): Այլ երկրների առաջնորդներ նույնպես կարևորել են «կանաչ էներգետիկան» և վճասակար արտանետումների դեմ պայքարը: Այս հարցի առնչությամբ շատերին մտահոգել է Դոնալդ Թրամփի այն միտքը, որ էկոլոգիական կարգավորումից հրաժարվելը իր նախորդ վարչակազմին հնարավորություն է տվել ուժեղացնել բիզնեսը, մինչեռ այն անհրաժեշտություն է:

Միգրանտների իրավունքների հարցի քննարկմանը դերասանուի թեյք Բլանշետը կոչ է արել օգնել 65 մլն մարդկանց, ովքեր տեղահանվել են ամբողջ աշխարհում, որից 22 մլն-ը փախստականներ են: Նա նշել է, որ տեղաշարժվածների միայն 1%-ն է ամբողջ աշխարհում վերաբնակվել զարգացած երկրներում: Այդ բեռք իմանականում իրենց վրա են վերցնում զարգացող երկրները: Այսպես, Լիբանանի բնակչության 25%-ը փախստականներ են՝ գլխավորապես Սիրիայից:

Համաժողովում արտահայտվել է այն մտահոգությունը, որ 2018 թ. հնարավոր են նոր միգրացիոն ճգնաժամեր, հետևաբար՝ փախստականների քանակի աճ: Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի նախագահ **Պիտեր Մաուրերը** ներկայացրել է հավանական միգրացիոն ռիսկեր ունեցող տարածաշրջանները՝ Հարավային Ֆիլիսինները, Մյանմանը, Աֆղանստանը, Սերձավոր Արևելքը և Աֆրիկայի զգալի մասը: Անգելա Մերկելը երկրներին կոչ է արել ոչ թե մեկուսանալ, այլ հանգործակցել միգրացիոն իիմնախնդիրները լուծելու համար, ոչ թե հայրենասիրական կոչեր հելե Աֆրիկայի երկրներին՝ տեղում լուծելու իրենց ժողովրդագրական խնդիրները, այլ օգնել նրանց՝ զարգացած երկրների լիարժեք գործընկեր դառնալ:

Ակտիվ քննարկումներ են տեղի ունեցել **Կրիստոպոլստյուրների** («ծպտյալ» արժույթ) շուրջ: Ենանուել Մակրոնն առաջարկել է ընդլայնել Արժույթի միջազգային իիմնադրամի լիազորությունները՝ կրիպտոարժույթները մանրազնին ուսումնասիրելու համար: Տնտեսագիտության նորելյան մրցանակին (2013 թ.). **Ոորեր Շիլերը** բիթբոնը համարել է «հետաքրքիր գիտափորդ», սակայն ոչ մեր ֆինանսական համակարգի ապագան: Շիլերը խոստովանել է, որ իրեն տպավորել է բլոկչենի տեխնոլոգիան, որը կրիպտոարժույթի հիմքն է: Շվեդիայի կենտրոնական բանկի փոխնախագահ **Սիսիլյա Սկինգսլիի** կարծիքով՝ բիթբոնը արժույթ չէ, այն անընդհատ տատանվում է և չունի կայուն փոխարժեք: Արտահայտվել է նաև այն միտքը, որ բիզնեսն ավելի լոյալ է կրիպտոարժույթների նկատմամբ, քան քաղաքականությունը ու տնտեսագիտությունը: Radian partners

Ընկերության տնօրեն Զենիֆեր Չուլ Սքոթը և Index Ventures SA գլխավոր գործընկեր և համահմանադիր Այլ Ոհմերը լավատեսորեն են նայում կողաստուարժույթների ապագային: Վերջինս, նույնիսկ, այն անվանել է առավել հավակնութ և արմատական հայտնագործություններից մեկը, որին նա երբեւ ականատես է եղել: Իսկ ամերիկացի Փինանսիստ և միլիարդատեր Ջորջ Սորոսը դավոսյան համաժողովում կրիպտոարժույթներն անվանել է «պղպջակներ», որոնք կուտակման կայուն միջոցներ չեն» և ասել, որ քանի դեռ բռնակալական վարչակարգեր կամ աշխարհում, այդ երկրների կառավարությունները պետք է ներդրումներ անեն բիթբոնում, որպեսզի իրենց համար «բնիկներ» ապահովեն արտասահմանում: Դրա հետ մեկտեղ, Սորոսը դրական է զնահատել բլոկչեն տեխնոլոգիան: Նա նշել է, որ իր «Բաց հասարակություն» հիմնադրամը այդպիսի տեխնոլոգիաներ է կիրառում, որպեսզի օգնի միգրանտներին՝ շփվելու իրենց ընտանիքների հետ և անվտանգ պահպանելու դրամական միջոցները: Ուսասատանի Արտաքին առևտրային բանկի նախագահ Անդրեյ Կոստրինը հայտարարել է, որ բիթբոնը «կերծ արժույթ» է:

Դավոսյան համաժողովը կարևոր հարթակ է նաև երկրների առաջնորդների հանդիպման, նրանց մտահոգող հարցերը քննարկելու և փոխահավետ համաձայնություններ հաստատելու համար: Մասնավորապես, ՀՀ վարչապետ Կարեն Կարապետյանը հանդիպել է Սինգապուրի փոխվարչապետ, տնտեսական և սոցիալական քաղաքականության համակարգող նախարար Թարման Շանմուգարատ-Նամի հետ: Հանդիպման ժամանակ ՀՀ վարչապետը նշել է՝ «**Սինգապուրի զարգացման ուղին լավ օրինակ է մեզ համար**»: Խոսքը Սինգապուրում արմատական տնտեսական բարեփոխումների, կոռուպցիայի դեմ պայքարի, օրենքի գերակայության ապահովման, քաղաքային տրանսպորտի կազմակերպման, գրուաշրջության զարգացման մասին է: Հանդիպմանը Սինգապուրի փոխվարչապետը նշել է՝ «**Հատ կարևոր է, որ մեր միջև որևէ խնդիր չկա, և մենք վծովական ենք՝ խորացնելու երկողմ համագործակցությունը**»:

ՖՈՒՏՐՈԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ 10 ԱՄԵԼԱԹՎԱԿ ՏՐԱՎԱՆԴՐԱՎՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԵՆԵՐԸ

Ֆուտրոլային տրանսֆերային գործարքները 2017 թ. աստղաբաշխական չափերի հասան, երբ 222 մլն եվրոյի դիմաց ֆրանսիական «ՊԱԺ» ակումբը իսպանական «Բարսելոնայից»՝ «ձեռք բերեց» Նեյմարին: Համեմատության համար նշենք՝ 1982 թ. նույն «Բարսելոնան» 7,6 մլն դոլարի դիմաց է «ձեռք բերել» արգենտինացի Լեգենդար ֆուտբոլիստ Դիեգո Մարադոնային: Այս գումարը տվյալ ժամանակահատվածում ուեկորդային էր համարվում: Այնուհետև 2001 թ. ուեկորդ համարվեց Զինեդին Զիջանի տեղափոխությունը՝ «Մանչեստր Յունայթեդից»՝ «Ուել» ակումբ՝ 77,5 մլն եվրո տրանսֆերային վճարի դիմաց:

Կարծում ենք՝ մեր ընթերցողին կիետաքրքրի, թե որ ֆուտբոլիստներն են «ձեռք բերվել» ամենաթանկ տրանսֆերային գործարքներով, ուստի ներկայացնում ենք նրանց առաջին տասնյակը (Եվրոյով):

1. Նեյմար դա Սիլվա Սանթոս. 2017 թ. «Բարսելոնայից»՝ «ՊԱԺ», 222 մլն,
2. Կիլիան Մրապե. 2017 թ. «Մոնակոյից»՝ «ՊԱԺ», 180 մլն,
3. Ֆիլիպ Կոռուտինյո. 2018 թ. «Լիվերպուլից»՝ «Բարսելոնա», 120 մլն,
4. Ուսման Ղենթելե. 2017 թ. «Բորուսիայից»՝ «Բարսելոնա», 105 մլն,
5. Պոլ Պոգրա. 2016 թ. «Յուլիենտուսից»՝ «Մանչեստր Յունայթեդ», 105 մլն,
6. Գարեթ Բեյլ. 2013 թ. «Տոտենհեմից»՝ «Ուել»՝ 101 մլն,
7. Կրիշտիանո Ռոնալդո. 2009 թ. «Մանչեստր Յունայթեդից»՝ «Ուել»՝ 94 մլն,
8. Գոնսալո Իգուահին. 2016 թ. «Նապոլիից»՝ «Յուլիենտուս»՝ 90 մլն,
9. Նեյմար դա Սիլվա Սանթոս. 2013 թ. «Սանթոսից»՝ «Բարսելոնա», 88,2 մլն,
10. Վիրոգիլ վան Դեյկ. 2018 թ. «Սաուլինիմփոնից»՝ «Լիվերպուլ», 84,7 մլն:

Ինչպես նկատում եք, ներկայում սպորտը և մասնավորապես ֆուտբոլը բիզնեսի, կոմերցիայի սկզբունքներով է գործում: Դրանում ևս մեկ անգամ կիամոնդվեք, երբ ծանոթանար ճանաչված ֆուտբոլիստների վարձատրության սանդղակին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունը (ԱՎԾ) հրապարակել է «Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածու – 2017» հետազոտության նյութերը, որոնց արդյունքում եղակացրել է, որ «Հայաստանի բնակչությունը ծերացող է»: Բնակչության ժողովրդագրական ծերացունը պայմանավորված է երկարատև ժողովրդագրական փոփոխությունների, բնակչության վերարտադրության, ծնելիության, մահացության և դրանց հարաբերակցություններում տեղ գտած տեղաշարժերի, ինչպես նաև մարդկանց աղքատության բարձր մակարդակի և միգրացիայի գործընթացներով:

Ըստ ԱՎԾ-ի սահմանած չափանիշների՝ եթե երկրի բնակչության կառուցվածքում 65 և բարձր տարիքի անձանց մասնաբաժնը կազմում է 7%-ից ավելի, ապա տվյալ երկրի բնակչությունը համարվում է ծերացող: Ըստ ՀՀ ԱՎԾ-ի՝ այս ցուցանիշը 2017 թ. Հայաստանում կազմել է 11,2%: Այլ կերպ ասած՝ մենք ավելի քան 4%-ով գերազանցում ենք ԱՎԾ-ի կողմից սահմանված բոլյալատրելի շեմը:

ԴՐԱՅՅԱՆ ԱՊՔԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունը հրապարակել է 2017 թ. Հայաստանի բնակչության աղքատության վիճակը բնութագրող տվյալները, ըստ որի՝ բնակչության 1/3-ը կամ 900 հզր մարդ աղքատ է համարվում, որոնց միջին եկամուտը 39 հզր դրամից պակաս է: Նշենք, որ նվազագույն աշխատավարձը Հայաստանում վերջին 3 տարիներին 55 հզր դրամ է կազմում, այն դեպքում, եթե նվազագույն սպառողական զամբյուղը 68 հզր դրամ է: Պետք է նշել, որ բենգինի, դիզայների, խորացված գաղի, խմիչքների ակցիզային հարկի բարձրացումը, բեռնատար մեքենաների համար «ճանապահության հարկի» սահմանումը ամփուսափելիորեն կանգնեցնեն մի նոր գնածի, որի հետևանքով ավելի կխորանա բնակչության աղքատությունը:

ԱՎԾ-ն արձանագրել է նաև, որ Հայաստանում գործազրուկ է համարվում 78 հզր մարդ, իսկ գործազրկության մակարդակը գերազանցում է 17%-ը:

Մեր ընթերցողներին, այնուհանդերձ, լավատեսություն ներշնչելով իիշեցնենք, որ ՀՀ Կառավարության 5-անյա ծրագրով նախատեսվում է տարեկան 5% տնտեսական աճ ապահովել, նվազագույն աշխատավարձը բարձրացնել 25%-ով, գործազրկությունը կրծատել մինչև 12%, ներդրումների ծավալը հասցնել ՀՆԱ-ի նկատմամբ 40%-ի, որի արդյունքում աղքատությունը կկրծատվի մինչև 18%:

Նշենք նաև, որ Խորհրդային Միության վերջին տարիներին գործազրկությունը բնական նորմայից ցածր էր, սակայն բնակչության որոշակի բներացվածություն կար, և 80 ուրեմն նվազագույն աշխատավարձի (40 ուրեմն ուսանողական կրթարշակի) պարագայում աղքատությունը 19,2% էր (1 դոլարը 65 կոպեկի փոխարժեք է ունեցել): Այլ կերպ ասած՝ աղքատությունը և սոցիալական բներացվածությունը հարաբերական ցուցանիշներ են և յուրաքանչյուր երկրում յուրովի են գնահատվում, թեն կան նաև աղքատության բացարձակ ցուցանիշներ: ԱՍՍ-ի նման գերիզոր երկրում բնակչության 14%-ը աղքատ է համարվում, եթե մարդու տարեկան եկամուտը 6000 դոլարից պակաս է:

ՍԱՐԱՎԱՎԵԼ Է ՆՈՐ ՀԱՐԿԱՏԵՍԱԿ

2018 թ. հունվարի 1-ից նույն մուտքածու «Հարկային օրենսգրքով» սահմանվել է նոր հարկատեսակ՝ ճանապարհային հարկ բեռնատար ավտոմեքենաների համար: Այս հարկի գանձման գործընթացը միանգամայն անակնկալ է եղել բեռնափոխադրողների համար, որովհետև բեռնափոխադրումների սակագնի կամ ծախսերի մեջ նախապես չի ներառվել այս հարկատեսակը և բավականին բարձր է հատկապես Հայաստանում չհաշվառված բեռնատարների համար:

Այսանս, Հայաստան մուտք գործող և Հայաստանում չհաշվառված մինչև 10 տոննա տարողությամբ բեռնատարները կես ամսվա համար պետք է վճարեն 25-65 հզր դրամ, 10-ից մինչև 60 տոննա տարողություն ունեցողները՝ 60-205 հզր դրամ:

Հայաստանում հաշվառված բեռնատարների հարկադրույթաչափերը համենատարար մեղմ են և վճարվում են մեկ տարվա համար՝ հետևյալ սանդղակով:

- մինչև 20 տոննա բեռնատարողության մեքենաների համար՝ անվճար, այսինքն՝ ազատված են այս հարկից,
- 20-ից մինչև 25 տոննա բեռնատարողություն՝ 120 հզր դրամ,
- 25-ից մինչև 30 տոննա՝ 240 հզր դրամ,
- 30-ից մինչև 35 տոննա՝ 360 հզր դրամ,
- 35 տոննայից ավելի՝ 480 հզր դրամ:

Կարելի է ներարկել, որ այս նոր հարկատեսակը հարվածելու է ոչ միայն բեռնափոխադրողների և տնտեսավարողների գրավանին, այլև հանգեցնելու է ապրանքների թանկացմանը:

ՍԱՍԿԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՀՊԾՀ տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի ղոցենտ

ԵՎրոպական Միության «Երազմուս+»-ի «Բարձրագույն կրթության միջառարկայական բարեփոխումներ՝ գրուաշրջության կառավարման և կիրառական երկրատեղեկատվական համակարգերի մասնագիտական ոլորտների կրթական ծրագրերում» («ՀԵՌԻՏԱԳ») ծրագրի շրջանակներում մշտադիտարկման այցով փետրվարի 14-ին ՀՊՏՀ-ում էին ծրագրի համակարգող Վալենսիայի պոլիտեխնիկական (Խսպանիա), կոնսորցիոնի անդամ Սալոնիկի Արհստոտելի անվան (Յունաստան), Թագավորական տեխնոլոգիական (Շվեյչիա), Բուլոնիայի (Իտալիա) համալսարանների ներկայացուցիչներ և արտաքին գնահատողներ եվրոպական երկրներից, ինչպես նաև ծրագրի հայաստանյան գործընկեր ճշշԱՀ և Գորիսի պետական համալսարանի ներկայացուցիչներ:

Յուրերին, որոնց ուղեկցում էր պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը և ՀՊՏՀ-ում ծրագրի համակարգող, որակի ապահովման բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը, ընդունեց ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը: Ողջունելով ներկաներին ռեկտորը նշեց, որ ներ համալսարանը, մասնակցելով «ՀԵՌԻՏԱԳ» ծրագրին, կարևորում է երկրատեղեկատվական համակարգերի կիրառումը կառավարման և տնտեսագիտական ոլորտներում՝ հաշվի առնելով, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, գրուաշրջության և թվային տնտեսության զարգացումը նաև ներ կառավարության գերակայություններից է: Նա ընդգծեց, որ ծրագրի նշանակալից ձեռքբերումներից է Վալենսիայի պոլիտեխնիկական համալսարանի հետ միջամասարանական համագործակցության համաձայնագրի կնքումը և նախագծերի կառավարում մագիստրոսական համատեղ կրթական ծրագրի մեկնարկը: Առանձնահատուկ է կրթական ծրագրի միջառարկայական ուղղվածությունը, որը ենթադրում է տնտեսագիտական և տեխնիկական ինացության համադրում:

Այնուհետև ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը և «ՀԵՌԻՏԱԳ» ծրագրի համակարգող Լուիս Ռուիսը պաշտոնապես բացեցին երկրատեղեկատվական համակարգերի լաբորատորիան: «Այս լաբորատորիայի բացումը ևս շատ եմ կարևորում այն իմաստով,

որ այն հնարավորություն կտա ուսանողներին՝ ձեռք բերելու նոր հմտություններ, զարգացնելու հետազոտական կարողություններն ու նաև աշխատանքի արդյունքներն առևտության աշխատանքներու», - նշեց Կորյուն Աթոյանը:

Այնուհետև, ինչպես հայտնեցին որակի ապահովման բաժնից, մշտադիտարկման այցի շրջանակներում աշխատանքային համդիպում տեղի ունեցավ արտաքին առլիտորների, ծրագրի գործընկերների և նախագծերի կառավարում մագիստրոսական համատեղ կրթական ծրագրի դասախոսների միջև: Ներսես Գևորգյանը ներկայացրեց կրթական ծրագրի մշակման ընթացքը՝ վերջնարդյունքների սահմանում, առարկայացանկի հաստատում, դասընթացների մշակում, դասավանդման մեթոդների ու մոտեցումների քննարկում և այլն: Դասախոսները համակողմանորեն ներկայացրին դասընթացների մշակման և դասավանդման մոտեցումները՝ պատասխանելով արտաքին գնահատողներին հե-

ՀՊՏՀ-ում բացվեց երկրատեղեկատվական համակարգերի լաբորատորիա

տարրորող հարցերին: ՀՊՏՀ որակի ապահովման բաժնի գլխավոր մասնագետ Մարիա Պետրոսյանն անդրադարձավ համալսարանում որակի ապահովման համակարգին և մագիստրոսական կրթական ծրագրի որակի ապահովման մեխանիզմներին:

Հանդիպմանը ներկա ՀՊՏՀ Եղեգնաձորի մասնաճյուղի աշխատակիցները, որոնք «ՀԵՌԻՏԱԳ» ծրագրի շրջանակներում մշակել են «Տեխնոլոգիաների վրա հիմնված որոշումների կայացում ԵՏՀ կիրառության միջոցով» դասընթացի ծրագիրը և արտաքին շահակիցների համար նախատեսված «ԵՏՀ հիմունքներ» վերապատրաստման մոդուլը, ներկայացրին կատարված աշխատանքը և նախատեսվող հետագա գործողությունները:

Հանդիպման ավարտին արտաքին գնահատողները դրական եզրակացներուն են հայտնել «ՀԵՌԻՏԱԳ» ծրագրի արդյունքների մասին, ինչպես նաև առաջարկություններ են ներկայացրել պլանավորված գործողությունների կատարման վերաբերյալ:

Ծրագիրը ՀՊՏՀ-ում համակարգում է որակի ապահովման բաժնից:
գ. գ.

Բազմակողմանի կրթությունը բուհում և բուհից դուրս

Ողջույն, ես թագուհին եմ, սովորում եմ Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի հաշվապահական հաշվառման և առողջի ֆակուլտետի հաշվապահական հաշվառման և հարկում (ըստ ոլորտի) մասնագիտության երկրորդ կուրսում։ Դպրոցական տարիքում արդեն ունեմ մասնագիտական կողմնորոշում, դպրոցում ակտիվ մասնակցում էի բոլոր միջոցառումներին, վաղ տարիքից ստեղծագործում էի, հաճախում էի երաժշտական դպրոց։

Եվ ահա ես ուսանող եմ և արդեն հարազատ դարձած իմ բուհում երկու տարի է, ինչ սովորում եմ։ Այրում եմ Արարատի մարզի Դիմիտրով գյուղում, ամեն օր վաղ առավոտյան ճանապարհ եմ ընկնում երևան, իմ սիրելի համալսարան, իմ երազանքների ու նպատակների հետևից։ Բուհի հարցում ճիշտ ընտրություն եմ կատարել, այն իսկապես կրթադաստիարակչական ջերմ միջավայր է, հրաշալի դասախոսներ են դասավանդում։ Այն օրեցօր ավելի ու ավելի է նպաստում իմ ինքնադրսուրմանը, մասնագիտական ունակությունների զարգացմանը։ Սովորում եմ վճարովի համակարգում, կրթության ծախսերը հոգում է «Հայ կրթական հիմնարկություն», որի հովանավորությունից օգտվում եմ գերազանց առաջադիմության և կամավորական աշխատանքում։

Բացի նրանից, որ ակտիվ եմ բուհում իրականացվող միջոցառումներին, աշխատաժողովներին, նաև ինքնազարգացման նպատակով բազմաթիվ գիտաժողովների, թրենինգների եմ մասնակցում բուհից դուրս։ Այսինքն, այս նամակով իմ սերմանական կիցներին ուզում եմ ներկայացնել բազմակողմանիրեն կրթվելու իմ փորձը։ Պարբերաբար համացանցի տարբեր աղյուսներից դուրս եմ բերում և ինձ համար կազմում եմ ժամանակացույց ու փորձում ժամանակս առավելագույնս ճիշտ օգտագործել, հնարավորության սահմաններում շատ միջոցառումների մասնակցել (թեև, գիտեք, մարզաբնակ ուսանողի համար ժամանակը միշտ սուր է)։

Այո՛, բոլորովին չքերագնահատելով համալսարանական համակողմանի կրթությունը, կարևորում եմ ուսանողի, այս դեպքում՝ իմ, գործուն մասնակցությունը վերը թվարկած միջոցառումներին և առհասարակ՝ հասարակական ակտիվ դիրքորոշումը, շրջահայաց ու համարձակ լինելը։ Այդ հնարավորություններն ուսանողներիս համար այլընտրանքային կրթության ճանապարհ են, որոնք գործնական հնտություններ են փոխանցում։

Որպես արդյունավետ ու օգտակար փորձառություն (անցած 1 տարվա ընթացքում)` կցանկանայի առանձնացնել Առաջին հայկական ինտերնետ կառավարման դպրոցին իմ մասնակցությունը։ Դասընթացների շրջանակներում ծանոթացա «համացանցային հանրության» առաջատար ներկայացուցիչների հետ, սովորեցի պաշտպանել անձնական տվյալները, պայքարել կիբեռհանցագործությունների դեմ, հայաֆիկացնել դոմեյնային տիրույթը։

Յոկտեմբերի 23-26-ը Ծաղկաձորում «Նորարարների կառավարում» երրորդ միջազգային գիտական դպրոցում ծանոթացա Volterman-ի գովազդային արշավով զբաղվող մասնագետների հետ։ Այստեղ զարգացրեցի իմ ունակությունները, հասկացա՝ ինչպես կարող եմ ճիշտ բիզնես նախագիծ մշակել, բիզնես աշխարհին ներկայանալ ստեղծարար գաղափարով, որտեղ փնտրել ներդրողներ և արդյունավետ ներկայանալ նրանց։ Սովորեցի գիտահետազոտական նախագծից մինչև նորարարական ստարտափի ծնավորման առանձնահատկությունները, զարափարից մինչև առևտրայնացման համանելու ուղիների բարդությունները և դրանց արդյունավետ լուծումներ գտնելու եղանակները։

Արդյունավետ էր նաև մասնակցությունս Ֆրանսիայի կառավարական օրգագուման իմնադրամի կազմակերպած «Նախագծերի կառավարում» դասընթացին, 2mindS ընկերության «Հաջողված START UP թիմեր։ Ի՞նչ, որտե՞ղ, ե՞րբ» խորագորվ ենօրյա սեմինարներն այլ նախագծերից։

Նման հանդիպումների, փոխչփումների ու զրույցների ընթացքում տեսադաշտում հայտնվում

են նոր թեմաներ ու առանցքային խնդիրներ, տեղեկանում ես նոր մոտեցումների ու ծանոթանում նոր մտածելակերպի։ Ասել է թե՝ ընդլայնվում է մտահորիզոնն, ավելանում է գիտելիքը ու փորձը։ Յուրաքանչյուր նոր շրջափուլ ճանաչողության նոր հնարավորություն է դառնում, ավելի ոգևորված ես սկսում աշխատել ու պրատել։

Միերելի՝ ուսանողներ, սերնակիցներ, պատմեցի ձեզ իմ մասին միայն այն նկատառումով, որ համարում եմ իմ օրինակն արդյունավետ և ուսանելի։ Հավատացեք՝ նպատակասլացությունը, ժամանակի պահանջներին ընդառաջ քայլելը, աշխատասիրությունը հաջողության բանալի են, և յուրաքանչյուր ուսանող, հետևելով այս սկզբունքներին, կարող է հասնել լավագույն արդյունքի։

Ես շատ եմ սիրում առողջորդի իմ մասնագիտությունը և դրանում խորամուխ լինելու համար ներդնում եմ առավելագույն ջանքեր։ Սակայն իմ նպատակն է նաև բազմակողմանի, լայնախոհ ու գիտակ մասնագետ դառնալը։

ԹԱԳՈՒՅԻ ԱՎԱԳՅԱՆ
ՀՊՏՀ հաշվապահական հաշվառման և առողջության բակուլտետ, 2-րդ կուրս

**Յարցագրույց Են ՔԴԵԴ-ի տնօրին
Արմեն Զաքարյանի հետ**

ԻՆՏԵԼԵԿՏՈՒԱԼ ՀԱՍԱԽԲԵՐՄԱՆ ԵՎԱԿԻ ՀԱՐԹԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Քաղաքական դասընթացների երևանյան դպրոցը (ՔԴԵԴ) պաշտոնապես բացվել է 2005 թ. հունիսի 29-ին՝ Եվրոպայի խորհրդի հովանու ներքո՝ նպատակ ունենալով օժանդակել Յայաստանում քաղաքական գործիչների երիտասարդ սերնդի իմացությունների ընդլայնմանը և քաղաքական-ժողովրդավարական մշակույթի խորացմանը։ Դպրոցի հաջողակ ունկնդիրներն ուսումնական տարվա ընթացքում մասնակցում են մեկ շաբաթ տևողությամբ առնվազն երեք սեմինարի Յայաստանում և ամփոփիչ սեմինարի հրավիրվում Ստրասբուրգ, Եվրոպայի խորհուրդ, որտեղ նրանց տրվում են ավարտական դիպլոմներ։ Կազմակերպվող սեմինարներն ու միջսեմինարային ժամանակատվածում մասնակիցների մշակած ուսումնասիրություններն առավելապես անդրադառնում են քաղաքական հիմնարար և հրատապ թեմաների։ Յայաստանի դերին գլորալ աշխարհում, երկրի ժողովրդավարական զարգացումներին, Եվրոպական ինտեգրման բովանդակությանն ու ընթացքին, սահմանադրական փոփոխությունների հետևանքով առաջացող հրողություններին և այլն։

Մեր իրականությունում քաղաքական դասընթացների երևանյան դպրոցը դարձել է մի յուրահատուկ կրթօջախ, որն իր շուրջն է համախմբում տարբեր հետաքրքրություններով և հմտություններով, բայց նոյն տեսլականով ու նպատակներով երիտասարդների։ Նրանք վառ անհատականություններ են, նրանց ծանաչում են իրենց գործունեության ոլորտներում և ավելի լայն տիրություններում։ Նրանք ծանաչելի են նաև ՔԴԵԴ-ի սանը լինելու հանգամանքով։ ՔԴԵԴ-ը մի վայր է, որն անխուսափելիորեն դարնում է հարազատ ու սիրելի՝ ոչ միայն կրթական ծրագրի՝ իր տարբերվող առաջարկով, այլև լայնախոն, զարգացած ու սրտացավ աշխատակազմով՝ տնօրեն Արմեն Զաքարյանի գլխավորությամբ, ում հետ «Տնտեսագետի» գորույն առաջարկում ենք ծեր ուշադրությանը։

- Յարցելի՝ պարունակարգ հարցարյան, շնորհակալ եմ հարցագրույցի մեր իրավերն ընդունելու համար և առաջարկում եմ սկսել ՔԴԵԴ-ի համառոտ ներկայացմամբ։

- Քաղաքական դասընթացների երևանյան դպրոցը, որը համանման, թվով 21 դպրոցների հետ միասին Եվրոպայի խորհրդի Քաղաքական դասընթացների դպրոցների ասոցիացիայի անդամ է, արդեն ունի ավելի քան 350 շրջանավարտ, որոնք հասարակական կենսագործունեության տարբեր ոլորտներում առանցքային դիրքեր են գրավում։ ՔԴԵԴ-ի շրջանավարտների մեջ եղել են ու կան նախարարներ ու փոխնախարարներ, ԱԺ պատգամավորներ, դեսպաններ, տարածքային ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների պատասխանառուներ, հոգևորականներ, հանրապետության անձնահայտնի լրագրողների մի մասը, բլոգերներ, ինչպես նաև լայն հանրության անհայտ մարդկանց մի բազմանարդ փաղանգ, որոնք իրենց գործի գիտական են ամենատարբեր բնագավառներում։ Ուզում են վստահեցնել, որ մեր դպրոցի ներկայացուցիչները, եթե ներկա են որևէ միջազգային միջոցառման, իրենց որակյալ մասմակցությանը պարզապես ստիպում են հարգանքով արտաքերել Յայաստան ու Երևան անունները, ու այսպես՝ ավելի քան մեկ տասնամյակ։ Եթե ես չափազանցում եմ, ապա վկաները հարյուրավորներն են, կարող են առարկել։

ՔԴԵԴ-ում դասախոսություններով հանդես են գալիս ոչ միայն հանրապետության լավագույն ոլորտային փորձագետները, հայաստանյան իրականության մեջ ասելիք ունեցող մարդիկ, այլև նորեյան մրցանակակիրներ, միջազգային կառույցների դեկավարներ, Եվրոպական քաղաքական միջազգային երեկներ, Եվրոպական համալսարանների դասախոսներ, դեսպաններ և այլք։

- Ձեր գնահատմամբ, ի՞նչ հեռանկարներ է խոստանում ՔԴԵԴ-ն իր ունկնդիրներին։

- Մեր աշխատանքի իմաստն ու նպատակը Յայաստանի արդիականացումն է, և ՔԴԵԴ-ն իր կրթական ծրագրերի միջոցով փորձում է առաջ մղել հատկապես այդ գաղափարը։ Յայաստանի արդիականացումը մեզ համար համոզնունք ու դավանանակ է։ Եթե հանրությունը, հասարակությունը չի գիտակցում արդիականանալու կարևորությունը և իր առաջնորդների ուղղորդմանը չի գնում այդ ճանապարհով, ապա ակամա հետ է մնում, անկախ գրանից՝ գիտակցում է դա, թե՞ ոչ։ Իսկ հետամնաց հանրությները մրցունակ չեն այսօրվա աշխարհում, որը շատ փոքրացել է, և որում բասներորդ դարին բնորոշ շատ հրողություններ պարզապես վերացել են։

ՔԴԵԴ-ի ավելի քան տասնամյա գործունեության ընթացքում բյուրեղացել են մտքեր, գաղափարներ, որոնք, ըստ եռլույան, Յայաստանի արդիականացման տեսլականներն են։ Արդիական Յայաստան, սա է այն գաղափարը, որը պետք է դառնա մեր ամենօրյա գործունեության նպատակը։ Չդրեցիր քո առջև այդ խնդիրը, և մեկ-երկու տասնամյակ ու կիամալրես հետամնաց ազգերի շարքը։ Անընդհատ արդիականանալու գաղափարն է, որ մեզ հնարավորություն կտա մրցակցել մյուս ազգերի հետ և արժանապատվորեն ներկայանալ աշխարհին։ Որպեսզի դա լինի, մենք պիտի անկեղծ ինքնաճանաչման ու իրական աշխարհաճանաչման ճանապարհ անցնենք՝ ազգաւելով աշխարհին ըստ մեր ցանկության պատկերացնելու պիմինիվ մոտեցումից։ Մենք մեզ ու աշխարհի ճանաչելով կիամալրես, թե ինչ տեղի ու նաև դերի կարող ենք հավակնել արդի ու հարափոփոխ աշխարհում։ Իսկ ինքնաճանաչումն ու աշխարհաճանաչումը կարող են առարկայանալ բացառապես ժամանակակից կրթական ու գիտական նվաճումները գործունեության հիմքում դնելով։

Իրավական պետություն ու գիտակից, պատասխանատու քաղաքացի գաղափարի ամսեման դեպքում էլ մշտապես հասարակությունը զուրկ կլինի այնպիսի մի կարևոր դրսնորումից, ինչպիսին է ներազգային ներդաշնակությունը, հարգանքը միմյանց մկանմաբ, ատելության բացակայությունը: Հունվար, որտեղ միշտ էլ և՝ աղքատներ, և՝ հարուստներ եղել են, կանգուն էր ու բարգավաճում էր, քանի դեռ գործում էր «Բոլոր հոգնեացիները հավասար են» սկզբունքը, որովհետև դա օրենքի առջև ապահովում էր հավասարություն: Քոյնը, որտեղ միշտ էլ և՝ աղքատներ, և՝ հարուստներ եղել են, կանգուն էր ու բարգավաճում էր, քանի դեռ գործում էր «Բոլոր հոգնեացիները հավասար են» սկզբունքը, որովհետև դա օրենքի առջև ապահովում էր հավասարություն: Քոյնը, որտեղ միշտ էլ և՝ աղքատներ, և՝ հարուստներ եղել են, կանգուն էր ու բարգավաճում էր, քանի դեռ գործում էր «Բոլոր հոգնեացիները հավասար են» սկզբունքը, որովհետև դա օրենքի առջև ապահովում էր հավասարություն:

Այսինքն, քաղաքակիր ազգերի շարքում մեր՝ մեզ իրոք արժանի տեղուն ունենալու համար պետք է հասարակության մեջ չտրվող հարցեր չլինեն ու չտրված հարցեր չմնան, որքան էլ ցավոտ լինեն դրանք և որքան էլ ոչ դյուրին պատասխաններ պահանջեն: Այս սկզբունքը Քոյնը գործում է անհափան, որպես ժողովրդավարական արժեք ու որպես ներդարոցային դիմուլում մերոց: Մենք այս գաղափարներին հասել ենք Քոյն-ականների տարիների բուռն քննարկումների արդյունքում և համոզված ենք, որ դրանք, որպես ինտելեկտուալ համախմբան ձեռքբերումներ, շահագրգիռ մոտեցման պարագայում, կարող են շատ օգտակար լինել հանրային կյանքում:

-Քոյն-ի ունկնդիրները ներգրավված են մեր երկիր կարևորագույն ոլորտներում, ի՞նչ եք գում նրանց հաջողությունները տեսնելիս և ինչպես եք հետադարձ կապ պահում դպրոցի շրջանավարտների հետ:

- Այս, ինչ հաջողվել է ամել, դրա արդյունքում ակումուլացվել է հսկայական ինտելեկտուալ ներուժ, որը համախմբ պահելու անհրաժեշտությունն ուրվագծվում է ավելի ու ավելի հսկակորեն: Քոյն-ի շրջանավարտների ներգաղաքիվ են ոչ միայն տարեք բնագավառներում իրենց գործի բանինաց մասնագետները, այլև պարզապես պայծառ, լուսավոր մարդիկ, վառ անհատականություններ, որոնք, բացի փոխադարձ շփումներից, նաև անընդհատ փոփոխվող աշխարհում ռազմավարական բռվանդակության թեմաների շուրջ խորթային քննարկումների միջոցով իրենց գիտելիքները նորացնելու կարիք ունեն: Նրանք, քանի որ ինմանականում հրաշալի մասնագետներ են, նաև միմյանցից են սովորում՝ աշանց բարդութափորվելու որևէ հարցում: Ցանցայնության հանգանքը Քաղաքական դասընթացների դպրոցների գործունեության առաջնահերթություններից է, ուստի Եվրոպայի խորհուրդը, թեպետ փոքր շրջանակի համար, կազմակերպում է շրջանավարտների ամենամյա կոնֆերանս, որոնց Երևանի դպրոցն իր որակյալ մասնակցությունն է ունենում: Բացի դրանից, Քոյն-ականները անպայմանորեն ներգրավվում են Քաղաքական դպրոցների ասոցիացիայի Եվրոպականտարեր մայրաքաղաքներում տարվա ընթացքում քանից կազմակերպվող միջոցառումներում:

Քոյն-ի շրջանավարտներն այս կամ այն պարբերականությամբ, այս կամ այն ձևով շարունակում են ուսումնական գործընթացը՝ նաև Քոյն-ի հերթական սեմինարին կամ հատուկ իրենց համար կազմակերպվող միջոցառումներին մասնակցելով: Բնականաբար, մեր շրջանավարտների հաջողությունները համարում ենք մեր հաջողությունը և ուրախանում դրանցով, ինչը մեզ տալիս է տարերված լինելու հպատություն:

-Այսօր շատ է խոսվում ոչ ֆորմալ կրթության մասին, ամեն քայլափոխի կրթական ծրագրերի առաջարկներ են, ո՞րն է Քոյն-ի մրցունակության գաղտնիքը:

- Կարծում եմ, որ բազմագործոն իրողության հետ գործ ունենք, բայց իմքում խստապահանջությունն է ինքներս մեր նկատմամբ: Չնարավոր առավելագույն բժախնդրությամբ են ընտրվում և՛ Քոյն-ի մասնակիցները, և՛ դասախոսները, և՛ թեմաները: Եսկ դա առաջացնում է ոչ թե ձևական, այլ իրական հետաքրքրություն, ու եթե նույնիսկ քննարկման առարկա են, ապա փորձում ենք դիմուլուր կազմակերպել ֆունդամենտալ հարցերի շուրջ: Թեմաները սպոնսորաբար այնպիսին են, որ բովանդակալից քննարկում է ծավալվում բանախոսների և ունկնդիրների միջև:

-Պարո՞ն Զաքարյան, որպես կրթության բնագավառի մարդ՝ ի՞նչ խնդիրներ եք տեսնում այսօր բարձրագույն կրթության համակարգում և ի՞նչ լուծումներ եք առաջարկում:

- Ձեռնպահ կմնամ այս հարցի վերաբերյալ տեսակետ հայտնել, քանի որ ինքու բարձրագույն կրթության խնդիրներին շատ հպանցիկ են առնչվել: Մենք առավելապես գործ ենք ունենում բարձրագույն կրթության արդյունքի հետ՝ բուների շրջանավարտ կամ դասախոս դիմորդներից մեր դպրոցի ունկնդիրները ընտրելով: Ընդամենը նեկ նկատառում կարող են հայտնել, որ, իմ տպավորությամբ, Յայաստանում բարձրագույն կրթությունը ժամանակակից չէ, և միշտ չէ, որ անհրաժեշտ ու թիրախային գիտելիք է փոխանցվում ուսանողներին: Եթե Քոյն-ում քննություն տվող բարձրաստիճան տնտեսագետը չի կարողանում բացատրել, թե ինչ են կամ ինչու գոյություն ունեն շուրջայական հնդեմները կամ երբ քաղաքագիտության դասախոսը, «Ինչո՞ւ են ԵԱՀԿ Սինսկի խմբի համանախագահողները հատկապես Ֆրանսիան, Ռուսաստանը և ԱՄՆ-ը» հարցին, պատասխանում է, թե «Պատմականորեն նման անհրաժշտություն էր առաջացել» սովորական ձևակերպմանք, հասկանում են, որ երկի ճիշտը սրանց բուներից դրսներից ներս չքողնելն է, որպեսզի ուսանողներին շապականնեն:

-Եվ վերջում՝ ապագայում ի՞նչ նորություններ սպասել Քոյն-ից, զարգացման ի՞նչ հեռանկաներ ու նպատակներ ունի դպրոցը:

- Մենք գործում ենք ավելի քան մեկ տասնամյակ ու այս ընթացքում երեք բարձրագույն հայտարարություններով հանդես չենք եկել, թե մենք այս ենք կամ այն ենք: Իսկ իրականությունն այն է, որ Քոյն-ն ինտելեկտուալ համախմբման եզակի հարթակ է Յայաստանուն. այն կարող է օգտակար լինել առվազն մի քանի առումով, որից ամենակարևորն արդիականությանը միտված նրա գործունեությունն է: Մենք անդրադառնում ենք ոչ միայն արդի աշխարհում առկա ու առաջացող հնարավորությունների ու մարտահրավերների՝ Յայաստանի վրա հնարավոր ազդեցության խնդիրներին, այլև ամենաժամանակակից նորագույն տեսությունների արձանագրած հետևանքներին: Բացի դրանից, պետությունը կարող է մեզանից մշտապես տարբերել կամ չորսվագույն մայության վրա կազմակերպության գործունեության առաջնահերթությունը և առաջարկությունը կազմակերպվող միջոցառումներում: Եսկ դա առաջարկած կազմակերպվող միջոցառումներում է առաջարկած կազմակերպվող միջոցառումներում:

-Հնորհակալություն գրույցի համար:

- Ես եմ շնորհակալ:

Հարցագրույցը վարեց Գոհար Գևորգյանը

«Տնտեսագետի» 2009 թվականի ապրիլյան համարում «Փոքրիկ Տիգրանի մեծ հաղթանակը» վերնագրով ուրախ լուրջ պատմում էր մեր գործընկերութու, այն ժամանակ՝ մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի լաբորատոր, այժմ՝ ֆինանսների ամբիոնի ասխատենտ, տ.գ.թ. Լուսինե Յարությունյանի որդու՝ Տիգրան Յարությունյանի շախմատային հերթական հաջողության՝ Յայաստանի շախմատի պատաճեկան առաջնության հաղթող դառնալու մասին:

Տարիներ են անցել, Տիգրանը մեր համալսարանի մագիստարնու է ու իր շախմատային վերելքը կերտում է այն ուղեգծով, որը որդեգրել էր տակավինմանուկ տարիքում: Դիշատակվող նյութում նա ձևակերպում էր իր երազանքը՝ «Ցանկանում եմ դառնալ գրումայստեր և աշխարհի շեմպիոն»:

2018 թվականի տարեսկզբին Տիգրանը հիանալի նվեր մատուցեց իր շախմատաեր հայրենակիցներին՝ հաղթանակ տանելով Արարական Միացյալ Եմիրությունների Ալ Այն քաղաքում շախմատի երիտասարդական բաց առաջնությունում: Վերջին 9-րդ մրցանարություն նա ոչ որի խաղաց իր գլխավոր մրցակցի՝ հնդիկ գրումայստեր Դիպույան Գրոշի հետ, վաստակեց 7,5 միավոր և գրադեցրեց առաջին հորիզոնականը:

Այսօր՝ շուրջ տասը տարի անց, միջազգային վարպետը մեր ամսագրի հյուրն է և իր սերնդակիցների համար բացահայտում է հաջողության իր բանածնն ու առաջնորդացի իր սկզբունքները:

– Տիգրա՞ն, եթե փորձենք շախմատային կենսագրությանդ ձեռքբերումների ու հաղթանակների ժամանակագրությունը ներկայացնել, ապա ի՞նչ պատկեր կունենանք:

– Որպեսզի շատ երկար ու ծավալուն թվարկում չլինի, նշեմ ամենագլխավորները. 2006 թվականից սկսած՝ 8 անգամ դարձել են Յայաստանի պատանիների առաջնության չենապին, այդ տարիների Եվրոպայի և Աշխարհի պատանիների առաջնությունների մրցանակակիր են: 2011 թ. համաշխար-

ՏԻԳՐԱՆ ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԻ ԾԱՐՈՒՆԱԿԵԼԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

հային օլիմպիադայի փոխչեմպիոն եմ, նույն տարում Դվարկովիչի մրցաշարի հաղթող, 2014 թ. «Աշխարհի պատանի աստղերը» մրցաշարի հաղթող, 2015 թ. Նոնա Գաբրինաշվիլիի մրցաշարի գավարակիր և Բարսելոնայում Բարդալնայի բաց առաջնության փոխչեմպիոն, 2016 թ. Վրաստանում «Նոնա» ակունքի կազմում տղամարդկանց առաջնության հաղթող, 2017-ին Յայաստանի տղամարդկանց առաջնության 1-ին խմբի հաղթող և այլն:

– Քո հաջողության գրավականը:

– Աշխատասիրությունը, անհաջողությունից ու պարտությունից դասեր քաղելը:

**– Այժմ միջազգային վարպետ ես, և
երկու նորմա լրացնելուց հետո կդառնա
գրումայստեր: Ասա խնդրեմ, ովքե՞՞ր են
այն մարդիկ, որոնց շնորհակալ ես այս ոչ
երկարատև, բայց հաղթանակներով ու
ձեռքբերումներով հագեցած ժանապարհի
համար:**

– Նախևառաջ երախտապարտ եմ պապիկիս՝ Մելս Յարությունյանին, ով իննօրության տարեկան հասակում, ձեռքու բռնած, տարավ Ենթիկ Գասպարյանի անվան շախմատի օլիմպիական մարզադպրոց, առաջին մարզչիս՝ Տիգրան Պետրոսյանին, ով բացահայտեց ինձ համար շախմատի աշխարհը, և արդեն 6 տարեկանում դարձա առաջին կարգային շախմատիստ, հետագայում՝ Արսեն Եղիազարյանին, Տիգրան Նալբանդյանին՝ առաջընթացի համար, այսօր արդեն Արման Փաշիլյանին. Լևոն Արոնյանի ու Գաբրիել Սարգսյանի շախմատի դպրոցում: Յասակ առնելուս զուգընթաց յուրաքանչյուրը յուրովի է դերակատարություն ունեցել իմ կյանքում, և բոլորին շնորհակալ եմ:

**– Ո՞ր հատկանիշներդ են որոշիչ
առաջխաղացմանդ ժանապարհին, որո՞նք է քո
մեջ կուիել շախմատը:**

– Շախմատում շատ կարևոր է հանգստությունը, հավասարակշռվածությունը, որոնք իմ բնատուր հատկանիշներն են և ինձ շատ են օգնում, իսկ այս տարիներին ձեռք են բերել կշռադատված քայլեր անելու, մի քանի քայլ առաջ տեսնելու ունակություն:

**– Աշխարհի եռակի չեմպիոն, գրումայստեր
Անտողի Կարպովն ասել է. «Ծախմատը և'
արվեստ է, և' գիտություն, և' սպորտ»: Այս
առումով ինչպես ն կը նութագրես ինքդ քեզ.
մարզիկի հետ միասին համատեղո՞ւմ են
քեզանում արվեստասերն ու գիտությամբ
հետաքրքրված տնտեսագետը, ի՞նչ
նախասիրություններ ունես:**

– Հետաքրքություններ, անշուշտ ունեմ, սիրում եմ արվեստ ու գրականություն, պատմություն, ճարտարապետություն: Դաճախակի ճամփորդությունները նաև այս առումով ծանազողական մեծ նշանակություն ունեն, ծանոթանում եմ նոր երկրների ու նոր մշակութային ժառանգության: Իսկ տնտեսագիտական կրթությունն էլ, հուսով եմ, գիտելիքի ու կրթության մի նոր ճանապարհ կրացի ին առջև, թույլ կտա հետագայում ծիչտ ընտրություն կատարել: Թեև այժմ շախմատային կյանքով եմ ապրում, բայց սովորելով հանրային ֆինանսներ մասնագիտությամբ, չի բացառվում, որ ընտրեմ գիտության ուղին կամ էլ գործնական կարիերան:

– Ասում եմ՝ շախմատիստները կյանքում անպաշտպան են, կենցաղային հարցերում՝ անկազմակերպ, մեկը պետք է մշտական հոգատարությամբ շրջապատի նրանց:

Արդյո՞ք դա այդպես է նաև քեզ համար:

– Ին հարազատները, իհարկե, ինձ հոգատարությամբ են շրջապատում, սակայն դա չի խանգարել,

որ վաղ ինքնուրույնանամ թե՛ կենցաղային հարցերում, թե՛ որոշումներ ընդունելիս: Առանց ծնողների առաջին անգամ Վրաստան մրցաշարի եմ մեկնել 6 տարեկան հասակում, իհարկե, մարզչին ուղեկցությամբ, այնուհետև 8 տարեկանում՝ Ֆրանսիա: Այսպես ասած ինքնուրույն կյանքի փորձառությունս վաղ տարիքում եմ սկսել, այժմ էլ տարվա մեջ հաճախակի երկրից երկիր եմ գնում, մեկ մրցաշարից մյուսին ու երե կազմակերպված չլինեմ, ապա չեմ կարողանա արդյունք ցույց տալ:

– Զբաղվում ես արդյո՞ք ակտիվ սպորտով:

– Շախմատը, իհարկե, նստակյաց մարզաձև է ու զուգահեռ ֆիզիկական մարզվածության կարիք կա: Այս հարցում բացքողում եմ ունեցել մինչև վերջերս, բայց հիմա հետևողականորեն լրացնում եմ՝ զբաղվելով լորով ու ֆիտնեսով:

– Առաջիկայում ի՞նչ մրցաշարի ես մասնակցելու:

– Այժմ հանգստի մի կարճատև դադար է, ու նաև

համալսարանում քննություններ եմ հանձնում, իսկ մարտին մասնակցելու եմ Եվրոպայի տղանարդկանց առաջնությանը:

– Ո՞վ էք կուռքը շախմատում և ինչո՞ւ:

– Մագնուս Կառլսենը՝ իր համարձակ խաղով, հաղթանակի հասնելու հաստատականությամբ, խաղանով, վերջնախաղի փայլուն տիրապետմամբ:

– Ի՞նչ ապրումներ ես ունենում, երբ քո ցանքերով ու քո հաղթանակով բարձրանում է Հայաստանի դրոշը ու հնչում պետական օրիներգը:

– Դուզմունը ու հպարտություն: Դատկապես, երբ 2011-ին Թուրքիայում հաղթանակ տարանք, և մեր օրիներգի հնչյունների մերք ամբողջ դահլիճը ուղի կանգնեց: Դա բառերով փոխանցել հնարավոր չէ, պետք է ականատես լինել ու զգալ:

– Ի՞նչ խորհուրդ կհասցեագրեիր քո սերնդակից աղջիկներին ու տղաներին, ովքեր ցանկանում են օրինակիցդ ուսանելի դասեր քաղել:

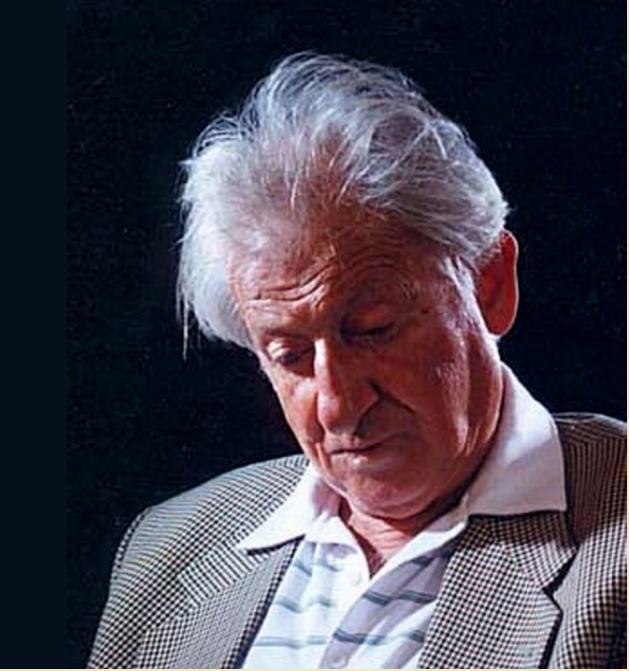
– Ինչ որ ձեռնարկում ենք, նախևառաջ պետք է սիրենք և ապա լրջությամբ վերաբերվենք՝ լինի ուսումնական աշխատանքը, թե նույնիսկ հոբբին, այսինքն՝ աշխատասիրություն, նպատակների իրագործման մեծ կամք: Վստահեցնում եմ՝ այդ դեպքում արդյունքը չի սպասեցնի:

– Գրումայստերական երկու նորմա լրացնելուց հետո փորիկ Տիգրանի առաջին երազանքը կիրականանա, իսկ երկո՞րդը:

– Երկրորդը՝ աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսը նվաճելը, ուժի մեջ է, և բոլոր ջանքերս այսօր նպատակառուղղված են դրան:

– Միրելի՛ Տիգրան, երազանքի՛ իրականացում, նոր ու փայլուն մրցաշարեր ու հաղթանակներ քեզ և շնորհակալություն գրույցի համար:

Զրուցեց ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՒՐԳՅԱՆԻ Ամարդ - իրադարձությունը»

Գրիգոր Գուրգաղյանը սովորական մտածող էր, նա «մարդ-իրադարձություն»* էր ոչ միայն որպես աշխարհահօչակ գիտնական, այլ նաև բացառիկ էր որպես արվեստի տարբեր ճյուղերի խորագիտակ, որպես տիեզերախոր ինաստատեր ու տաղանդավոր գրող: Գուրգաղյանին հետաքրքրող աշխարհն էլ սովորական չէր. այդ աշխարհը, իր խոսքով, ֆանտաստիկ էր: Ու պետք է ասել, որ այդ աշխարհը նա սիրում էր ոչ պակաս ֆանտաստիկ սիրով՝ ի բնե ունենալով խոր դիտողականություն և հզոր ներզգացողություններ: Տիեզերքը ափի մեջ տեսնող, Տիեզերքի հետ խոսող աստղաֆիզիկոսը աշխարհի հետ էլ իր գրույցն ուներ, աշխարհի, որի մի մասն էլ, բռու որ մի բռու մնացած, իր հայրենիքն է: Քաջատեսյակ լինելով պատմական տարբեր ժամանակաշրջանների հասարակական ծգտումներին ու գեղագիտական պատկերացումներին՝ նա իր հսկայածավալ ինացության պտուղները շռայլուեն նվիրել է ընթերցողին՝ գրելով ինաստասիրական խոհագրությունների ստվարաէջ ժողովածուներ («Տիեզերքը ափի մեջ», «Նարեկացու աղերսանքը», «Կաքավաբերդի առեղծվածը», «Մի կում ջուր», «Կոսմիկական կատաստրոֆա», «Մի սիրո պատմություն», «Գալակտիկաների աշխարհը», «Որդիս Արարատի գագարին», «Խոհեր... խոհեր...», «Տիեզերքը և մարդը», «Եսսեներ, հարցագրույցներ»):

Գրիգոր Գուրգաղյանի՝ իրական և պատմական ժամանակի ու տարածության մեջ ծավալվող իրավիճակներ, դեպքեր ու դեմքեր ներկայացնող խոհագրությունները ընթերցողին տեղափոխում են

մի աշխարհ, որտեղ նա վկան է դառնում ոչ միայն հեղինակի ինացարանական և ինաստասիրական մտորումների հիմնական առարկայի՝ «Cosmos»-ի, և Մարդու գեղարվեստական կերպավորման, այլև հենց իր՝ չափումների մեջ չտեղավորվող տաղանդի տեր մարդու յուրօրինակ ինքնակերպավորման ողջ ընթացքի:

Իրեն խենթացնող կոսմոսի առեղծվածները, դրանց գաղտնագրերի բացահայտումները, բվում է, արդեն հսկայածավալ նյութ էն նրա դատումների ու մտածումների համար, սակայն Տիեզերքը մեծ մտածողի միակ սերը չեղավ. նրան հանգիստ չին տալիս աշխարհի՝ իրեն տեսանելի հոյակերտ արարումների գաղտնիքներն ու առեղծվածների՝ իրեն հասանելի գաղտնագրերը:

Աշխարհահօչակ մեծությունների աշխարհում իր առանձնակի տեղն ունեցող գիտնականը, որ «այս փոքրիկ ժողովրդին հանեց տիեզերք» (Ս. Կապուտիկյան), ապահովությամբ օժտված գեղագետն է: Լավագույնս տիրապետելով հայերենի հարստությանը՝ նա խորաշերտ դիտարկումներով իհմնավորվող գեղագիտական ընդհանրացումներ է կատարում և նրանցաշակ, ինքնօրինակ արվեստով խոհագրությունների գեղարվեստական տարածք բերում ինչպես համաշխարհային ճանաչում վայելող, այնպես էլ հայրենի մշակութային շատ արժեքների իր յուրատիպ պատկերում-գնահատումները:

Գուրգաղյանի գեղագիտական աշխարհում առանձնակի շնորհից է օգտվում ինքնատիպ բովանդակությամբ և պատմականությամբ փառավորվող միջնադարյան հայկական ճարտարապետությունը, որն «իր կատարելությամբ, տիեզերական ընկալմամբ այնքան է հեռու մեր այսօրվա մտածողությունից, որ հանգիստ կարող է դիտվել որպես արգասիք այլմողուակային քաղաքակրության...»¹:

Գրողը մեծահմուտ գեղագիտական հնարանքներով է կերպավորում հայ մարդու մտքի փառավոր թրչքները ճարտարապետության բնագավառում: Յարկ է նշել, որ թե՛ համաշխարհային, թե՛ հայ արվեստի անզուգական կորողների պատկերման խորապատկերներին ներթափանց՝ հանդիպում ենք տարաբնույթ զգացողություններ առաջացնող այնպիսի նկարագրությունների, որոնք առեղծվածայինի հետ հանդիպելու անսովոր հոգեբանական կացություն են ստեղծում: Գուրգաղյանի՝ ինքնատիպ դիտողականությամբ և փիլիսոփայական խորինաստ մեկնաբանություններով մոտեցումները մշակութային արժեքներին խորապես ազդում են ընթերցողի պատմաներգործական գիտակցության վրա և ինացական աշխարհ տանող նոր ծիրեր բացում: Ինչպես Վահրամ Փափազյանն է գրում. «Ուկետառ մատյանից արվեստի անցյալի, եթե բան էլ չումի ստվիրելու այսօրվա պատմաստը, ապա անպայման կարիք ունի նրանով իրեն սրբագրելու»²: Մեծ խոհագրողը կարողացել է ինքնատիպ արվեստով ինաստասիրել ու գեղարվեստականացնել այն ամենը, ինչ կապ ու առնչություն ուներ իր երրեսէ տեսած, իրեն անսահման հիացք պարզնակ կոթողների հետ, այն կոթողների, որոնցով կարող է

*Գուրգաղյանն այսպես է բնութագրում սովորական չափումներից դուրս, մեծահմուտ արվեստ:

¹Գր. Գուրգաղյան, Կաքավաբերդի առեղծվածը, «Ապոլոն» հրտ, Եր., 1998, էջ 42:

²Վ. Փափազյան, Աֆորիզմներ, «Գլածոր» կառավարման համալսարանի հրտ, Եր., 2003, էջ 71:

«իրեն սրբագրել» իրօյա և ապագայի արվեստը:

Գուրզադանը հայրենի եզերքին նվիրված խոհագորությունների պաթոսը՝ հիմնական գաղափարը, դարձնում է հայրենիքի հանդեպ տածած իր անմացող մեծ սերը, քանի որ այն հավատամքն ունի, որ «....չկա, չի կարող լինել ավելի վեհ նպատակ, քան հայրենասիրությունն է»: Դիպուկ համեմատությամբ է Թորոս Թորանյանն արտահայտում իր ակնածանքը Գուրզադանի հայրենանվիրության հանդեպ. «Կարծէր նոր Խրիմեան Դայրիկ մը՞ է Գուրզադեան, որ մեզ կասակէ հայ հողին հետ»³:

Անձնականությամբ ոչ սովորական Գրիգոր Գուրզադանը բացառիկ է նաև իր ստեղծած գեղագիտական աշխարհով: Իր աշխարհ-տիեզերքին մահկանացուներին մոտ չթողած հանճարեղ աստղաֆիզիկոսը նրանց առաջ կրնկի վրա բաց է պահում ինքնօրինակ հարստությամբ առանձնացող իր ստեղծագործական աշխարհի դրաները: Այդ աշխարհում կարողականությունը, պաշարել-հարստանալու այնքան նյութ կա, որ կերիքի մի ամբողջ սերնդի՝ վերանայելու շատ կենսարժեքների դերը կյանքում, գուցե և ճշտորոշելու իր դավանած արժեհանարգային կողմնորոշչներից մի քանիսի նորովի ընկալումները արագընթաց այս դարում:

Ընթերցողին ներքաշելով իր ստեղծած գրականության ինքնատիկ աշխարհը՝ Գրիգոր Գուրզադանը նրան դարձնում է իր ունկնդիր-զրուցակիցը՝ մտածել-խորհելու, դասեր առնել-տալու, ապրել-հուզելու անսպառ նյութ տալով նրա մտքին ու հոգուն: Ինքն իր և մարդկության կենսափորձից հայտածած դասերով ապրած լինելով՝ դրանք նաև մեզ է մատուցում ինքնօրինակ իմաստախոսություններով ու խոտանտքերով («Մոտածելը բոլոր ասպարեզներում է պետք: Դա մասնագիտություն չէ, դա մարդու եռթյուն է, նրա իսկական արժեքն է»⁴, «Ես ներքին կապ եմ տեսնում լեզվի նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի և ժողովրդի հնտելեկութի, նաև, ինչու չէ, պետության հղորության միջև»⁵ և այլն):

Գուրզադանի խոսքն արինքնող է, ներքնատար խազերով՝ զրավոր ու հմայիչ: Վկայաբերենք Մեծ

Սարոյանի անկենջ խոստովանությունը. «Երբ ես հանդիպում եմ Գրիգոր Գուրզադանին, չեմ ցանկանում բաժանվել նրանից: Իսկ երբ բաժանվում եմ, ուզում եմ հանդիպել և լսել նրան»⁶: Չգրեթ Գրիգոր Գուրզադանը՝ իր և իր ընթերցողի աշխարհում մի գուներ ամկյուն հաստատապես դատարկ կմնար: Ինչպես Գաբրիել Գարսիա Մարկեսն է ասում. «Մի բան հաստատ է. գրողությունը կոչում է, որից հնարավոր չէ փախչել, և նա, ով ունի այն, պետք է գրի...»⁷. Միեզերքի հետ զրուցող մեծ մտածողը պիտի գրեր...

Որպես ամփոփում մեջբերենք մարդու՝ գուրզադանական բնութագորմներից մեկը, որը նրա ստեղծած խոհագործության հետ առնչվող յուրաքանչյուր ոք ակնածանքով կղարձներ իրենը՝ բնորոշելու համար Տիեզերքը իրեն անշափի մոտեցրած, իր «ափի մեջ» տեղավորած Գուրզադան գերերևույթին: Ափավասիկ՝ «Մեծ անհատականությունը աշխարհին ոչ սովորական աչքերով նայելու ունակությունն է, երևույթներին բոլորովին անսպասելի ուղղությունից մոտենալու կարողությունը: Մեծ անհատականություն նշանակում է ամենից առաջ հարուստ ներաշխարհ և յուրօրինակ մտածողություն»⁸: Ասենք, որ առանց «մեծ անհատականություն» համարվելու հավակնության էլ յուրաքանչյուր ոք, ով կառնչվի Գրիգոր Գուրզադանի գեղագիտությանը, այլևս չի կարողանա աշխարհին սովորական աչքերով նայել, քանի որ գոյիչ վերցնելու և իր խոհերը թղթին հանձնելու նրա նպատակներից մեկն էլ, անկանած, եղել է ընթերցողին «Երևանյաներին բոլորովին անսպասելի ուղղությունից» մոտենալ սովորեցնելը:

Հ.Գ. Մեծահոչակ գիտնականը իր մահկանացուն կմքել է 2014 թ. փետրվարի 22-ին: Ապրել՝ շնորհավորեինք ծննդյան 95-ամյակը (ծնվել է 1922 թ. հոկտեմբերի 15-ին):

**ԶՈՒԽՐԱ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ
ՀՊՏՀ լեզումերի ամբիոնի ղոցենտ, բ.գ.թ.**

Գ. Գուրզադան, «Ձերմուկի սարերը աշնանը», 1980 թ.

³ Գր. Գուրզադան, Մի սիրո պատմություն, «Զանգակ-97» հրտ., Եր., 2004, էջ 343:

⁴ Գր. Գուրզադան, Կոսմիկական կատաստրոֆա, «Զանգակ-97» հրտ., Եր., 2004, էջ 346:

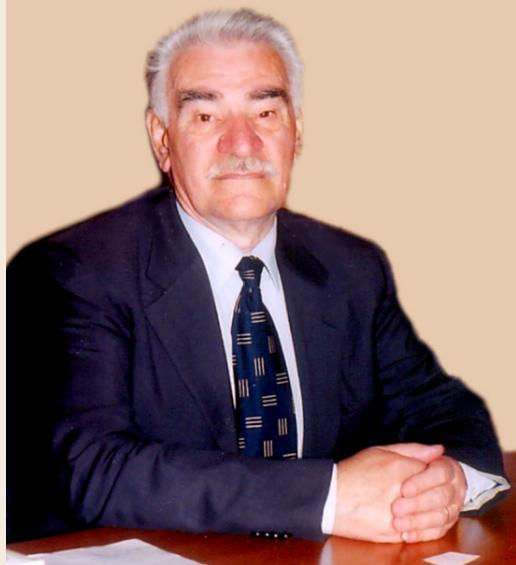
⁵ Նույն տեղում, էջ 348:

⁶ <https://www.facebook.com/GrigorGurzadyan>

⁷ Գաբրիել Գարսիա Մարկեսի և Մարին Վարդաս Լյուսայի երկխոսությունից: <http://nyut.am/archives/20732>

⁸ Գր. Գուրզադան, Տիեզերքը ափի մեջ, «Զանգակ-97» հրտ., Եր., 2005, էջ 22:

ՀԱՅԿԱԶ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԿՅԱՆՔԻ ԽԱՂԱՂ ՈՒ ՃԾՄԱՐՏԱՑԻ ՀՈՒՆՈՎ

Նա մեր հանրապետությունում աշխատանքի տնտեսագիտության դպրոցի հիմնադիրներից է: Նրա անուրանալի վաստակը աշխատանքի կազմակերպման և նորմավորման բնագավառներում, սեփական գիտելիքի, գործնական հմտությունների փոխանցումն է ուսանողներին, աշխատանքի գժով բանհմաց տնտեսագետ կադրերի պատրաստումը: Մեր սիրելի ավագ գործընկերոց ու դասախոսի՝ Հայկազ Գրիգորյանի 85-րդ տարեարձի առթիվ կրկին հիշում ենք նրա բյուրեղյա կերպարը, հումորով ու լավատեսությամբ լեցուն հոգին, աշխատանքին ու մարդկանց անմնացորդ նվիրաբերվելու մղումը:

Ծնվել է 1932 թ. Շիրակի մարզի Անի քաղաքում, բազմանդամ ընտանիքում: 1949-1954 թթ. սովորել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետում:

1954 թվականից սկսել է աշխատել արտադրությունում՝ «Շաքէլեկտրամեքենա» գործարանում որպես տնտեսագետ, 1956-1975 թթ.՝ «Ավտոդետալ» գործարանում որպես աշխատանքի ու աշխատավարձի բաժնի վարիչ, ապա գլխավոր տնտեսագետ:

Մասնագիտական որակավորումը բարձրացրել է Ռուսովի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճարտարագիտական ֆակուլտետում, որտեղ յուրացրել է աշխատանքի նորմավորման գործընթացի կազմակերպման տեսական, իսկ ֆրանսիական «Ռենո» ավտոգործարանում ուսումնասիրել է ոլորտի գործնական հիմնախնդիրները, փորձ ու հմտություն կուտակել:

1965 թվականից վարչական աշխատանքը զուգակցել է գիտամանկավարժական գործունեության հետ. ԵՊՀ-ում ընտրվել է որպես դասախոս, 1969 թ. պաշտամել թեկնածուական ատենախոսությունը, ստացել տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան: 1981 թվականից նա մեր համալսարանի աշխատանքի տնտեսագիտության ամբիոնի ղոցեններ էր: 1975-1980 թթ. վարել է ճյուղային էկոնոմիկաների ֆակուլտետի դեկանի տեղակալի, իսկ 1986-1988 թթ.՝ աշխատանքի տնտեսագիտության ամբիոնի և ամբիոնին կից գործող էլեկտրատեխնիկական արդյունաբերության միութենական նախարարության ճյուղային գիտահետազոտական լաբորատորիայի վարիչի, 1992-1994 թթ. Երևանի պետական համալսարանի իջևանի նաս-

նաճյուղի տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչի պաշտոնները միաժամանակ ակտիվորեն գրաղվելով հասարակական գործունեությամբ:

Հրատարակել է 4 մենագրություն, 2 ուսումնական ծեռնարկ, դասախոսության տեքստեր և 30-ից ավելի գիտական հոդվածներ՝ նվիրված աշխատանքային ռեսուլսների կառավարման, աշխատավարձի կազմակերպման, աշխատանքի արտադրողականության մակարդակի բարձրացման, աշխատանքային ցուցանիշների վերլուծության հիմնախնդիրներին: Դրանցում, ինչպես ինքն էր խոստովանում, 30 տոկոսով արտացոլված էր իր աշխատանքային փորձը, հետևաբար, դրանք ոյուրընթացնելի են այնքան, որքան նրա աննոռանալի դասախոսությունները:

Որպես մեր համալսարանի հիմնադիր տնտեսագետամնակարգ Հայկազ Գրիգորյանին շնորհվել է համալսարանի ոսկե հուշակերպ:

Նրա ուղին խաղաղ ու ծշմարտացի էր, ինքն էլ շեշտում էր, որ կյանքն իր հանդեպ բարեհած է ու դրա բացատրությունը սիրով ու ստեղծագործաբար աշխատելու մեջ է: Անեն տեսակի աշխատանքի մեջ հմայք ու խորություն էր տեսնում: Փորձառությունը մեծ էր. վաղ տարիքից հոր հետ հող էր նշակել, գերանից արել (Զրվենիմ այդի ուներ, ծառ ու ծաղկի հետ վերագունում էր իր խաղաղությունն ու անդորրը), արտադրական ծեռնարկությունում տնտեսագետ ու վարչարար էր եղել ու մանկավարժի պատասխանատու աշխատանքը ստանձնել այն ժամանակ, երբ գործնական փորձով հարստացած գիտելիքը կուտակում էր տվել ու փոխանցելու, սերունդ կրթելու ներքին անհրաժեշտություն էր առաջացել:

Մեր ամբիոնի գործընկերներից յուրաքանչյուրը կիաստի, թե որքան խստապահանց էր ինքն իր հանդեպ, որքան մեծ էր ինքնակատարելագործման նրա մնումը: Ուսանողին սիրում էր հարազատ օավակի պես, պատրաստ էր ընդունել նրան թերություններով ու առավելություններով հանդերձ, աջակցել, խորհուրդ տալ, անհատապես աշխատել, լրացուցիչ բացատրել չյուրացրած թեման: Եվ անեն նոր սերնի մեջ լավագույն հատկանիշներ էր տեսնում, հիանում էր, որ երիտասարդությունն օտար լեզուներ է ուսումնասիրում, միջանձնային հարաբերություններում ավելի շոշահայաց է, մեծ հավակնություններ ու ծգություններ ունի:

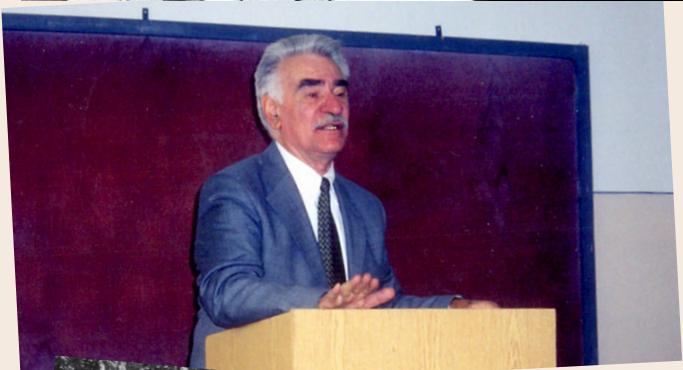
Նա առաջադեմ հայացքների տեր էր: Թե՛ կրթական բարեփոխումներում, թե՛ հասարակական ու տնտեսական կյանքի փոփոխություններում ու նորանուժություններում ընթանում ու գնահատում էր ժամանակի շունչը, իր հնարավորությունների սահմաններում սատարում այդ գործնարացներին:

Ընկերասեր էր ու այդ հարաբերության մեջ իր յուրատեսակ փիլիստիվայությունն էր օարգացնում. մարդկանց մեջ առաջնայնորեն պետք է տեսնել դրական գժերը, իսկ վատ գժերը պետք է կարողանալ դրական վերաբերմունքով վերափոխել:

Եվ որպես վերջին վրձնահարված իսկական մտավորականի կերպարին հարկ է հիշատակել նրա ստեղծած հիասքանչ ընտանիքը, որում հասակ առած օավակները ծնողների հպարտությունն էին: «Լավ օավակներ ունեն, սովորող նպատակալսաց ու կյանքում իրենց տեղը գտել են: Նրանց դաստիարակության, առաջարիմության մեջ բաժինը կնոջս շնորհըն է», ասում էր նա:

Հայկազ Գրիգորյանի դստերը՝ ՇՊՏՀ կառավարչական հաշվառման և առւղիտի ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության դոկտոր Լիանա Գրիգորյանին, բոլորս քաջ գիտանք որպես հրաշալի գիտնական-մանկավարժի, նաև անզուգական մարդու արժանի օավակի:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
ՀՊՏՀ աշխատանքի տնտեսագիտության ամբիոնի
վարիչ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Միշտ ներկա իր կենսասիրությամբ ու Հումորով

Յայկազ Գրիգորյանի մասին երկար կարելի է պատմել, նա, իսկապես, կերպարային էր, առանձնահատուկ և նրա համար բնութագրական էին մարդկային գրեթե բոլոր արժանիքները: Իր ջերմությամբ, անմիջականությամբ ու բարի կամեցողությամբ նա բոլորի սիրելին էր՝ ուսանողից մինչև դասախոս:

Ընկեր Գրիգորյանը նախ իմ ուսուցիչն է եղել, ապա ավագ գործընկերը: Մեր լսարան առաջին անգամ մտավ, երբ երրորդ կուրսում էի սովորում, աշխատանքի էկոնոմիկա մասնագիտությամբ: Դասավանդում էր «Աշխատանքի էկոնոմիկա» և «Աշխատանքի ցուցանիշների վերլուծություն» և պլանավորում» առարկաները: Առաջին տպավորությունը, որ ստացա նրանից, փայլուն հիշողություն ունենալը էր. երրորդ դասի ներկա-քացակայից հետո բոլորիս անուն-ազգանունով գիտեր: Խորաբարվանց էր, ցանկանում էր ճանաչել յուրաքանչյուր ուսանողի ու շատ դիպուկ էր բնութագրում: Յետագայում, երբ արդեն գործընկերներ էինք ու նույն կուրսում դասավանդում էինք, անպատճառ հետաքրքրվում, հարցուփորձ էր անում՝ իմանալու համար նաև մեր կարծիքը. չինի թե՝ սիսալվի որևէ մեկի դեպքում:

Աշխույժ դիմախաղ ուներ. բարկություն, զարմանք, հիացում, կասկած ու հարց, ամեն ինչ կարող էր արտահայտել առանց խոսքի:

Իսկ նրա հունորը, ուրախ կատակները մեր ամբիոնի դասախոսների ու աշխատակիցների համար դարձել են թևավոր արտահայտություններ ու ամեն առիթով վերիիշելով կարծես նրա ներկայությունը մշտական են դարձնում մեզանում: Շիրակցու հունոր էր, անկաշկանդ, լիասիրտ՝ համենված ժողովրդական բառ ու բանով, խոսվածքով:

Երբ մի լավ լուր ուներ հայտնելու, որ գիտեր՝ կուրախանաս, ասում էր. «Դը 360 աստիճանի տակ ժպտա՝ մի լավ բան կասեն»: ճարպիկ, խորանակ ու չսովորող ուսանողին բնութագրելու համար ասում էր. «Ոտ ու ծեռը կապես, դնես սեղանին, կըելե»: Իսկ երբ մեկին բացասաբար էր վերաբերվում, չըր սիրում, բայց հարկադրված էր շփվել, կատակում էր՝ թե վնասակար է, պետք է անմիջապես մածուն խմել:

Այո՛, նրա կենսասիրությունն ու լավատեսությունը վերիիշում ու վերապրում ենք այսօր էլ՝ նրա երկարյաին կյանքի ընդհատումից տասը տարի անց, և հավատացած եմ հիշելու ենք միշտ:

**ԱՆԱՐԻՏ ՇԱՐԲԱԶՅԱՆ
ՀՊՏՀ աշխատանքի տնտեսագիտության
ամբիոնի ասիստենտ**

MARS

chocolate
north america

Mars-ի պատմությունը. 100 տարի Աշխարհում

Դարից ավելի ծգվող իր պատմության ընթացքում Mars ընկերությունը ստեղծել է քաղցրավենիքի և կենդանիների կերերի աշխարհաճանաչ մի քանի բրենդ՝ Mars, Snickers, M&M's, Milky Way, Skittles...., Chappie, KiteKat, Whiskas և Pedigree....

Այս պատմությունը հյուսել է Մարտերի ընտանիքը, իսկ սկիզբնավորել է այն համեստ նպարավաճառ Ֆրանկլին Մարսը, որը ծնվել է 1883 թ., Քենկող

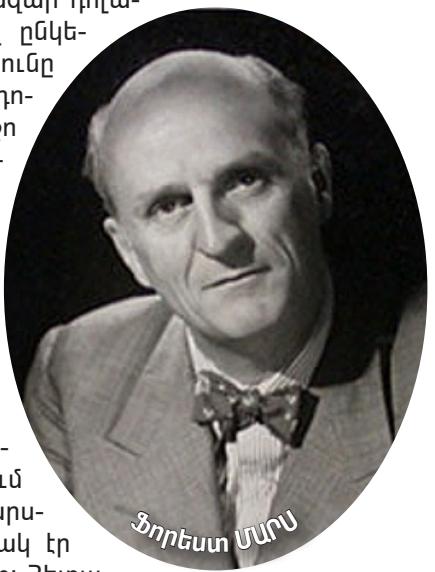
քաղաքում: Պոլիոնմելիստով հիվանդ փոքրիկ Ֆրանկլինը ստիպված էր դպրոց չհաճախել: Տանը նա հետաքրքրությամբ հետևում էր, թե ինչպես է մայրիկը քաղցրավենիք պատրաստում: 19 տարեկանում, աշխատելով նպարավաճառ, սկսում է մտածել սեփական բիզնեսի մասին: Երկու անգամ անունանում է, երկու անգամն է ետել անունով կանանց հետ: Ֆրանկլին Մարսի առաջին պաշտոնական բիզնեսի սկիզբը դրվում է 1911-ին: Դա քաղցրավենիքի արտադրության և վաճառքի մի փոքրիկ ձեռնարկություն էր: Տան խոհանոցը ընկերության արտադրանան էր և միաժամանակ՝ վաճառակետը, իսկ պատուհանը՝ վաճառասեղանը:

1920 թ. ընկերությանը հաջողություն էր սպասվում. Մարսը տեղափոխվում է Մինեապոլիս և հիմնում Mar-o-Bar ընկերությունը: Երկու տարի անց ստեղծվում է նույնանուն կոնֆետը և մեկ տարի անց՝ Milky Way-ը: Զամանայն լեգենդի՝ մի անգամ որդու՝ Ֆորեստի հետ գրունելիս Ֆրանկլինը նրան շոկոլադ է զնում: Շոկոլադե սալիկներն այն ժամանակ վաճառվում էին կիլոգրամով և ձեռքի մեջ արագ հալչում էին: Ֆրանկլինը ուշադրություն է դարձնում դրա վրա և շուտով մտահղանում փայլաթիթեղի փաթեթավորմանը շոկոլադ արտադրելու գաղափարը: Մյուս վարկածով՝ մի անգամ Ֆորեստը շոկոլադի կուտեյլ է խմում և հորդ առաջարկում է ընպելիքից բատոն-կոնֆետ պատրաստել: Այսպես 1923-ին հայտնվում է Milky Way-ը, որը պարզապես ցնցում է գնորդներին:

Այս հաջողությունը հնարավոր է դառնում ոչ սովորական գովազդի շնորհիկ, որի հեղինակն էր

ինքը՝ Ֆորեստը: Milky Way-ը ներկայացվում է որպես չխորտակվող շոկոլադ մի բատոն: Առաջին գովազդը փորորկից փրկված հաստիկ նավակի մասին էր, որը չի սուզվում, որովհետև մի քանի բատոն է կերել: 1923-ին մշակվում է նաև Snickers-ի բաղադրությունը, բայց արտադրությունը սկիզբ է առնում 7 տարի անց: Սնիկերսը Ֆրանկլինի սիրելի ձին էր:

Եվ ահա 1924 թ. 6 հազար դոլարի չափով վճար կրող ընկերության շրջանառությունը հասնում է 700 հազար դոլարի: Milky Way-ի հաջողությունը թույլ է տալիս բազմապատկել արտադրական հզորությունները և նոր գործարան կառուցել Չիկագոյի մերձակայքում: 1926-ին ընկերությունը անվանափոխվում է Mars Candies-ի: 1928-ին հոր ընկերություն է մուտք գործում Ֆորեստը: Ասում են Մարս-կրտսերի համար օրինակ էր Ջոն Ռիսոն Ոռֆելլերը: Ջետագյում այդ հավակնությամբ մարդը Mars-ը պետք է դարձներ հսկայական կորպորացիա: Իսկ մինչ այդ՝ 1920-ական թթ., նրա և հոր միջև հակամարտություն է հաստևանում: Բանն այն է, որ Ֆրանկլինը բավարարվում էր համեստ կարողությամբ, իսկ Ֆորեստը զգում էր դուրս գալ միջազգային շուկա: Ավելին, Մարս-կրտսերը վիճարկում էր հոր որոշումները: Ամեն ինչ ավարտվում է Ֆորեստի Մեծ Բրիտանիա տեղափոխությամբ՝ հորից ստանալով Milky Way-ի արտադրությունը Եվրոպայում և 50 հազար դոլար: Նա շարունակում է գրավել հրուշակագործությանը, անգամ օգտագործում էր ընտանեկան բաղադրատոմսեր և ստեղծում նոր արտադրատեսակներ: Շուտով Սլոու քաղաքում հիմնում է փոքրիկ արտադրություն, և նրա առաջին «ստեղծագործությունը» դառնում է Mars բատոնը: Նոր արտադրատեսակի առաջխաղացման համար գործի է դրվում յուրօրինակ մարթե թիճային արշավ: Դժվար ժամանակներ էին, շոկոլադը բանկ հաճույք էր և Ֆորեստ Մարսը որոշում է վաճառել ոչ թե քաղցրավենիքը, այլ նրա օգուտը: Mars-ը գովազդվում է

Ֆորեստ Մարս

որպես միջոց, որը լիցքավորում է, պատրաստված է սննդարար բաղադրիչներից:

1934-ին Ֆրանկլինը մահանում է: Ընտանեկան ընկերության վերահսկողությունը «զավթում» են Ֆրանկլինի կոնց ազգականները: Ֆորեստը փորձում է հարցը լուծել դատարանում, բայց չի հաջողվում, և հայրական ընկերությունը նա վերադարձնում է միայն 1960-ականների կեսերին:

1940 թ. Ֆորեստը վերադարձնում է ԱՄՆ և հիմնում է M&M ընկերությունը, որն արտադրում էր հայտնի M&M սառնաշաքարը: Այս պատմությունն էլ իր լեզենդ ունի: Ասում են՝ 1930-ականներին Ֆորեստը եղել է հեղափոխական Խսպանիայում և տեսել, որ զինվորներին, բացի հիմնական սննդից, տալիս են շաքարապատ շոկոլադե կոնֆետներ, որոնք երկար ժամանակ չեն հալչում: Փորձառու հրուշակագործի համար բավական էր մեկ հայացք՝ հասկանալու համար, թե ինչ օգուտ է թաքնված այս գաղափարի ներքո: Շոկոլադի հալչելը զգալիորեն նվազեցնում էր իրացումն անոանը: Ֆորեստը այդ կոնֆետի արտադրողի՝ ոմն Յարիսի հետ համագործակցելով 1941 թ. սկսում է նոր արտադրությունը: Գլխավոր գնորդը ԱՄՆ բանակն էր:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին նա նկատում է, որ բանակային առօրյայում ժամանակատար է շիլա եփելը: Ծանոթանալով տեխացի գործարար Գորդոն Յարուելի հետ, որը վաճառում էր շոգեխաշած արագ պատրաստվող բրինձ, Ֆորեստը ներդրում է կատարում նոր գործարանի բացման մեջ: Այսպես առաջանում է աշխարհածնոր Uncle Ben's-ը: Այս պատմության մեկ ուրիշ վարկածի համաձայն Ֆորեստը արագ պատրաստվող բրնձով սկսում է հետաքրքրվել, եթե Մեծ Բրիտանիայում տեղեկանում է Էրիխ Յացենլաուրի մասին, որի հայտնագործությամբ բրնձում պահպանվում էին սննդարար հատկությունները, երկար էր պիտանի և արագ էր եփվում: Ֆորեստը ֆինանսավորում է Յացենլաուրի Rice Conversation ընկերության տեղափոխությունն ԱՄՆ, և Յիստոնում միասին հիմնում են Mars and Huzenlaub ընկերությունը: Այն խոշոր պատվերներ է ստանում կառավարությունից և ամերիկյան շուկայում դառնում ճանաչված: 1959 թ. Ֆորեստը դառնում է ընկերության միակ սեփականատերը և պաշտոնապես անվանում այն Uncle Ben's սկսելով արտադրել նաև բազմատեսակ խավարտներ (սոուսներ):

1950-ականներին Ֆորեստը սահմանում է նոր նշանող՝ ընտանի կենդանիների սննդի պատրաստում: Նա հասկանում է, որ մասնագիտացված սնունդը կարող է շահավետ լինել: Գործի է անցնում և մսի կոմքինատի հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերում մատչելի գնով արտադրական թափներ գնելու մասին: Շատերի համար տարօրինակ էր հաջողակ ձեռներեցը, որ անուն է վաստակել քաղցրավենիքի արտադրությամբ, նման հետաքրքրություն ինչո՞ւ է հանդես բերում: Սակայն Ֆորեստը լայնախոն էր և հաջողությամբ է կյանքի կոչում իր գաղափարը:

Ֆորեստն անձամբ էր զբաղվում սննդատեսակների համային առանձնահատկություններով և, քաղցրավենիքի մինչև կերեր, անձամբ էր համտեսում:

Որակի նման վերահսկողությունը նոր միակ ինքնատիպ նոտեցումը չէր կառավարման հարցերին: Նա բավականին փակ և ոչ հանրային մարդ էր. երբեք չէր կազմակերպում շնորհանդեսներ, չէր մասնակցում հարցազրույցների և ծգուում էր, որ ընկերության գործունեությունը գաղտնի լինի: Այս մասին ամերիկացիները կատակում են, թե ընկերության գլխավոր գրասենյակը գտնվում է Մակլինում, քանի որ այնտեղ է տեղակայված նաև ԱՄՆ Կենտրոնական հետախուզական վարչության գրասենյակներից մեկը: Սակայն հասարակության լայն շերտերի համար գաղտնի պահվող տվյալներն իրականում բաց են ընկերության դեկավարների և աշխատակիցների համար: Այժմ գործարանների ստորաբաժանմներում աշխատակիցներին շահամիտելու նպատակով էրանաների վրա թարմացվում են ֆինանսական ցուցանիշներն ու աշխատանքի արդյունքները:

Ֆորեստը անհանդուրժող էր արտադրական խոտանի նկատմամբ: Մի անգամ մեկ տուփ M&M's է գնում և բացելով սարսափահար նկատում, որ կոնֆետի վրա M տառը «տեղափոխվել» է մի կողման: Անմիջապես գրասենյակ է հրավիրում ընկերության դեկավարությանը, իրամայում վաճառքից հանել ամբողջ խնճաբանակը, սակայն.... թե ինչ է լինում աշխատակիցների հետ, որոնք խոտանել էին ապրանքը, պատմությունը լրում է:

1964 թ. Ֆորեստը վերականգնում է Mars-ի նկատմամբ սեփական վերահսկողությունը և բոլոր ընկերությունները միավորում հայրական բրենդի ներքո: Այսպես կազմավորվում է աշխարհի ամենահայտնի ընկերություններից մեկը, այն, ինչին Ֆորեստը ծգուում էր դեռ պատանեկությունից: Նա ձեռնամուխ է լինում նաև միավորված ընկերությունների կորպորատիվ մշակույթի ծևավորմանը: Նախ հաստատում է աշխատանքային պայմանների հավասարություն. բոլորն աշխատում էին մեկտեղ, ընկերության գրասենյակներում չկային առանձնասենյակներ, միջնապատեր: Չեին հատկացվում նաև ծառայողական մեքենաներ: Դեկավար կազմը առհասարակ բրնուսներ չէր ստանում, և դա տարածվում էր նաև Ֆորեստի որդիների վրա: Եթե աշխատակիցը խստորեն հետևում էր աշխատանքային կարգուկաններին, կատարում էր բոլոր պահանջները և չէր լրում աշխատավայրը, լրավճար էր ստանում: Այսպիսի կարգ է Mars-ում մինչ օրս: Արդյունավետ աշխատանքի համար նրանք կարող են ստանալ 10-100 տոկոս լրավճար:

Կենտրոնական գրասենյակում տեղակայված է մի քանդակ՝ կառավարմատերին տապարով, ներքսում ծևակերպված է բրենդի կորպորատիվ մշակույթի գլխավոր սկզբունքը. «Յուրաքանչյուր աշխատակիցի գլուխը պատասխանատվության կառավարմանն է»:

Կորպորատիվ մշակույթի ծևավորումը չի շեղում Ֆորեստին այլ նպատակներից, և ընկերությունը գարգաման նոր փուլ է մտնում. 1967 թ. «կլանում է» Masterfoods-ը և արտադրանքի մի մասը թողարկում այդ ապրանքանիշով, ընտանի կենդանիների սննդային պահանջմունքների ուսումնասիրության նպատակով Անգլիայում բացում է լաբորատորիա:

1968 թ. սկիզբ է առնում Twix-ի արտադրությունը: Սկզբնապես կոչվում էր Raider և վաճառվում էր միայն Եվրոպական շուկայում, Twix անվամբ հայտնի է դառնում ԱՄՆ-ում, 1979 թ.: Ասում են՝ կարգախոսը՝ «քաղցր գույգ» հորինել է ֆորեստը՝ Twix-ը դիրքավորելով որպես ժամադրության գնացող գույցերի համար նախատեսված քաղցրավենիք:

1973 թ. ֆորեստ Մարսը որոշում է հեռանալ և կառավարումը փոխանցել զավակներին՝ որդիներին՝ ֆորեստին ու Զոնին և դստերը՝ Ժակինին: Այդուհանդեռձ, ֆորեստ ավագը վերահսկում էր ընկերության աշխատանքը, միջամտում էր արտադրանքի ստեղծմանն ու առաջխաղացմանը: Նա ժառանգներից խոսուում է կորզում, որ իր կյանքի օրոք չեն վաճառի ընկերության մի փոքր մասն անգամ:

Mars-ն առաջատար էր քաղցրավենիքի շուկայում, բայց ուժեղ մրցակից ուներ՝ Hershey-ն: Նրանք մրցում էին և արտադրատեսակի որակի, և տեսականու, և գովազդային արշավի հարցերում: Յատկապես առանձնանում է 1981 թ. գովազդային արշավը, երբ M&M's-ն առաջին անգամ NASA արբանյակով ուղևորվում է տիեզերք: Իսկ 1984 թ.

Snickers-ը և M&M's-ը դառնում են օլիմպիադայի պաշտոնական աղանդերը: Առաջատար դիրքը պահպանելու համար դեկավաները ձեռնամուխ են լինում իրենց հետաքրքրող նոր ընկերությունների ձեռք բերմանը: 1986-ին գնում են The Dove Bar International շոկոլադի և պալպաղակի արտադրությունը:

1988-ին Mars-ի Sussande բատոնի անհաջողությունը թույլ է տալիս Hershey-ին առաջ անցնել շուկայում: Սակայն դա կարծ է տևում,

Մարսը սկզբում ավելացնում է իր մասնաբաժնը շուկայում միավորելով Ethel M ընկերությունը, ապա պայմանագիր կնքում Walt Disney հետ և դառնում Walt Disney Magic Kingdom, Disney-MGM Studios և Epcot Center ժամանցային կենտրոնների քաղցրավենիքի գլխավոր մատակարարը: 1990-ականների սկզբն բռղարկում է գետնանուշի յուղով M&M's և շուրջ 12 անուն նոր արտադրանք, և վերականգնում ԱՄՆ-ում առաջատարի իր համբավը: Յամաշխարհային շուկայում ևս դիրքերն ամրապնդվում էին: Յետագայում Mars-ի դեկավարությունն իր առջև խնդիր է դնում արտադրանքը դարձնել ավելի օգտակար և Procter &Gamble-ի հետ կապենինի (կակաոյի յուղի փոխարինիչ) գննան պայմանագիր է կնքում: Այսպես առաջանում է Milky Way-ի դիետիկ տարրերակը: Սակայն պայմանագիրը P&G-ի հետ խզվում է, քանի որ պարզվում է՝ կապենինը արյան մեջ ավելացնում է խոլեստերինի քանակը:

Երևան է գալիս նաև պրեմիում դասի Maheg-

այն, 8 կոնֆետից կազմված տուփին արժեր 4 եվրո: Վերլուծաբանները նման գինը հանարում էին ռիսկային, սակայն միևնույն է, Mars-ն իրեն վստահ էր զգում և շարունակում էր մնալ համաշխարհային առաջատար: Ասեկոսեներ կային, որ ընկերությունը կառավարման գննաժամ է ապրում պայմանավորված կառավարիչների կազմի փոփոխությամբ:

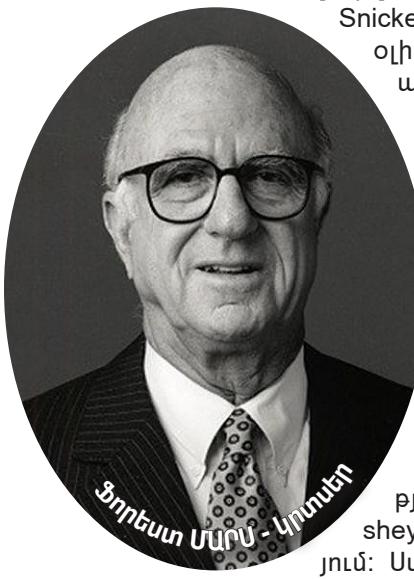
1999 թ. ֆորեստ Մարս-ավագը՝ ընկերության բազմայի ղեկավարը, մահանում է: Շատերը կարծում էին, որ բրենդի զգալի մասը կվաճառվի, սակայն Մարսերի ընտանիքը գերադասում է իր ձեռքում պահել բրենդը և վաճառում է միայն արժեթերի փոքր մասը: Այնուհանդեռձ, ընկերության գործեռ լավ չէին. Uncle Ben's-ն իր դիրքը զիջել էր այլ ընկերությունների: Իրավիճակը հնարավոր է լինում փրկել միայն նոր մեթոքի սառեցված բրնձի արտադրությամբ, որը ոյսուին կերպով օգտագործելի էր միկրոալիքային վառարանում տաքացնելուց հետո: Քաղցրավենիքի տեսականին էլ բազմազանեցման կարիք էր զգում, վաճառքը բավարար մակարդակ էր պահպանում միայն բրենդի համաշխարհային ճանաչման ու գովազդային ընկերությունների շնորհիվ, ինչի վրա տարեկան ծախսվում է 850 մլն դոլար: Բարեբախտաբար, առաջատարի դիրքերն անսասան էին կենդանիների կերերի արտադրության շուկայում:

21-րդ դարի սկզբին Mars-ը գործարաններ և գրասենյակներ ուներ աշխարհի 60 երկրներում: 2000-ին այն մուտք է գործում համացանց: Գործարկվում է Cocoapro.com կայքը, որտեղ ներկայացվում էին շոկոլադի օգտակարության վերաբերյալ գիտական հիմնավորումներ, ինչպես նաև արտադրության գործընթացը:

2004 թ. ֆորեստ Մարսի ժառանգները բոշակի են անցնում, ընկերության ղեկավարի պաշտոնում ֆորեստ կրտսերին փոխարինում է Պոլ Մայթլսը, որն աշխատում էր ընկերությունում 1980-ից և դառնում է 1-ին գլխավոր տնօրենը: Նա Մարսերի ընտանիքից չէր և դրանով իսկ մեծ հետաքրքրություն էր ներկայացնում: Շատերը կարծում էին, որ նոր դեկավարը Mars-ն ավելի բաց կղարձնի աշխարհի համար, բայց այդ հույսերն արդարացան միայն մասնակիութեն: Նրա ղեկավարությամբ ձեռք է բերվում Doane Petcare չոր կերերի ընկերությունը և բացվում է Ethel-M Chocolate-ի մի քանի խանութը:

2008 թ. ընկերությունը կատարում է իր պատմության մեջ ամենախոշոր գնումը՝ 23 մլրդ դոլարով Wrigley մաստակների արտադրությունը:

Մայթլսի ղեկավարությամբ Մարսն իր դիրքերն ամրապնդում է նաև սոցիալական ցանցում, ստեղծում է իր ռադիոկայանը, արտադրանքի առաջխաղացման համար սկսում կիրառել ֆեյսբուքը: 2007-ին

Ֆորեստ Մարս - կրտսեր

Ժակին Մարս

հայտնի է դառնում, որ Mars-ն օգտագործում է կենդանական ծագման որոշ բաղադրիչներ, հետևաբար, արտադրանքը բուսակերների համար պիտանի չէ: Բողոքի հանրային ալիք է բարձրանում, որն արդյունք չի տալիս: Այնուհետև PETA կազմակերպությունը դժգոհություն է արտահայտում ասելով, որ Mars-ը լաբորատոր փորձեր է կատարում կենդանիների վրա: Mars-ը դա բացադրում էր սպառողների առողջության մասին հոգածությամբ, սակայն PETA-ն բողոքի ակցիան ուղղում է կենդանիների հետ դաժանաբար վարվելու երևույթին: 2009-ին հայտնի է դառնում, որ Mars և Snickers բատոնները Մեծ Բրիտանիայում 7 գրամով թերևեն դարձել, բայց վաճառվում են նույն գնով: Ինքնարդարացման անհաջող փորձերից հետո նրանք ստիպված էին խոստվանել, որ դա ծախսերը նվազեցնելու միջոց էր: Ի դեպ, ընկերությունը հայտնի է նաև մանկական ճարպակալման դեմ իր պայքարով: 2008 թ. Mars-ը սկսում է արտադրել ցածր կալորիականությամբ քաղցրավենիք, 2012 թ. նա մեծ ներդրում է կատարում գենափոխված մթերքի պարտադիր մականացման առաջնայացման կազմակերպման գործում: 2014 թ. հայտնի է դառնում, որ Պոլ Մայքլսը հաջորդ տարի պատրաստվում է եթեանալ պաշտոնից: Նրան փոխարինում է Գրանդ Ոփը, որն աշխատել էր բրենդի տարբեր ուղղություններում և կառավարչական հմտություններ էր ուսանել Մայքլսի մոտ: Ընկերության քարտուղարի պաշտոնը ստանձնում է Վիկտորյա Մարսը՝ ֆորեստ կրտսերի դուստրը:

2016 թ. Mars-ը պաշտոնապես հրաժարվում է իր արտադրատեսակներում ներկանյութեր կիրառել այս որոշումը մեկնարանելով որպես սպառողների անվտանգությանն ուղղված քայլ: Ինչպես շատ մեծ ընկերությունների, Mars-ին նույնպես մեղադրել են մանկական աշխատութիւն օգտագործման կամ ցածր վարձատրության, աշխատակիցների իրավունքների ուժնահարման մեջ: Իրականում բուն ընկերությունում ոչ ոք չէր աշխատում օրական 14 ժամ, և առավել ևս երեխաներ չէին վարձվում, հիմնախնդիրը ափրիկացի ֆերմեներից կակաոյի սերմերի գննան մեջ էր, որոնք էլ կատարում էին նույն խախտումներ: Mars-ը կարողանում էր արագորեն արձագանքել նման հայտարարություններին՝ նշելով, որ համագործակցում է այն մատակարարների հետ, որոնք պահպանում են արտադրական, բնապահպանական նորմերը, աշխատանքի չափորոշիչները (միջազգային):

Դետագայում ընկերությունը դառնում է մի քանի գլորալ նախաձեռնության հեղինակ՝ ուղղված ինդոնեզիայում կանաց և երեխաների իրավունքների պաշտպանությամբ, ինչպես նաև կակաո մշակող ֆերմերների առողջության պահպանանը:

Այսօր Mars-ը աշխարհի հզորագույն ընկերություններից մեկն է և մեծությամբ 3-րդը ԱՄՆ-ում: Նրա վաճառքի ծավալները հասնում են մինչև 33 մլրդ դոլարի: Fortune-ի վարկածով՝ լավագույն աշխատատեղերի 100-յակում է: Այն շարունակում է լինել ընտանեկան ընկերություն՝ կատարելով ֆորեստ Մարսի պատգամները, իսկ նրա ժառանգների անուններն աշխարհի հարուստ մարդկանց ցուցակում են:

Պատրաստեց ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՍԸ
Աղբյուր՝ vc.ru/mars.com/global

ԳՐՁԻ ՏՈՆԸ ՀՊՏՀ ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒՄ

Փետրվարի 19-ին Մուշեղ Աղոնցի անվան գիտական ընթերցարահում համախմբվել էին համալսարանի ընթերցասերները: Բուհի գրադարանի նախաձեռնությամբ, Գիրք նվիրելու օրվա և Մեծ լոռեցու՝ Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան տարեդարձի առիթով, տեղի ունեցավ միջոցառում, որի հյուրն էր գերմանական Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամի ներկայացուցիչ, ծրագրի համակարգող Լիանա Բադայանը: Մասնակցում էին գրադարանի տնօրեն Արմինե Հովհաննիսյանը, գրադարանի աշխատակիցները, պրոֆեսորադասախոսական կազմի անդամներ, ուսանողներ: Ողջունի խոսքում տնօրենը կարևորեց գրքի անգնահատելի դերը մարդու կյանքում, ապա ներկայացնելով հյուրին՝ շեշտադրեց, որ Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամը և ՀՊՏՀ գրադարանն արդեն 1 տարվա գործընկերներ են:

Հաջորդիվ գրքի շնորհանդես էր. Լիանա Բադայանը ընթերցասերներին ներկայացրեց հիմնադրամի լույս ընծայած «Քաղաքատնտեսություն» ժողովածուն՝ նշելով, որ այն անդրադառնում է 19-20-րդ դարերի քաղաքատնտեսական մտքին և ներառում է նշանավոր հեղինակների աշխատությունների թագմանությունները ու վերահրատարակումները: Ժողովածուն ընդգրկում է Ֆրիդրիխի Ֆոն Հայեկի, Զին Մեյնարդ Բեյնսի, Կարլ Մարքսի, ինչպես նաև հայ ականավոր հեղինակների՝ Թադևոս Ավդալբեյյանի, Լեոյի քաղաքատնտեսական աշխատությունների գերմանական հիմնադրամի ներկայացուցիչը գրադարանին նվիրեց գրքերի փաթեթ, որում «Քաղաքատնտեսություն»-ն ու հիմնադրամի հրատարակած մի շարք գրքեր էին: ՀՊՏՀ գրապահոցի բաժնի վարիչ Աննա Տեր-Մովսիսյանը լիանա Բադայանին նվիրեց Հովհաննես Թումանյանի «Ախրամարդ»՝ 5 լեզվով:

ՀՊՏՀ-ականներն էլ դատարկածեն չեն. փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ, փ.գ.թ. Սոֆյա Օհանյանը և մի խումբ ուսանողներ գրքեր նվիրեցին գրադարանին: Իր հերթին գրադարանն էլ գրքեր նվիրեց ուսանողներին:

Տոնի առիթով շնորհավորական խոսք ասաց փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ, փ.գ.թ. Մարիետա Նիկողոսյանը: Մանկավարժ-փիլիսոփայի դիտանկյունից նա մեկնարանեց ընթերցանության դերը անձի ինքնազարգանան գործում, հորդորեց գրքի միջոցով ինաստնանալ:

Միջոցառման ավարտին գրքասերները ընթերցանության, երիտասարդների նախընտրած գրքերի շուրջ քննարկումները շարունակեցին քաղցր սեղանի շուրջ՝ ընկերական մբնոլորտում:

Խ.Ա.

Դեկտեմբերի 15-ին մեր համալսարանի պատվավոր հյուրըն էր Եվլուպայի պահպանողականների և ռեֆորմիստների դաշինքի նախագահ Յան Չահրադիլը: Նրան դիմավորեցին ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը, ՀՀ ԱԺ փոխնախագահ, մեր համալսարանի միկրոէկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնի վարիչ Միքայել Մելքոնյանը, պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը: Յան Չահրադիլը: Նրան դիմավորեցին ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը, ՀՀ ԱԺ փոխնախագահ, մեր համալսարանի միկրոէկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնի վարիչ Միքայել Մելքոնյանը, պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը: Յան Չահրադիլը ներկա էր նաև Աշտարակի քաղաքավետարանի գրոսաշրջության պատասխանատու Արքուր Ոսկանյանը և Ակմեր Գյուղի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն Սուսաննա Ջակոբյանը: Յետազոտական խմբի ղեկավարը մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ղոցենու Ծովինար Կարապետյանն էր: Յետազոտողները Արագածոտնի տարրեր համայնքներում ուսումնասիրել էին մարզի սոցիալ-տնտեսական վիճակը, լուսանկարել պատճական ու տեսարժան վայրերը, մշակել մարքեթինգային միջոցառումների համակարգ, կատարել գրոսաշրջության զարգացման վերաբերյալ սոցիալական հարցումները: ՀՊՏՀ-ականներին աջակցել էր Արագածոտնի մարզպետարանը ու Աշտարակի քաղաքավետարանը՝ տրամադրելով մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանն առնչվող պաշտոնական տեղեկատվություն: Յետազոտողները համագործակցել էին նաև «Թուն» ստեղծարար տեխնոլոգիաների կենտրոնի հետ, պատրաստել նորարարական GIF գրաֆիկական պատկերներ, որոնք գրոսաշրջիկներին կներկայացնեն Արագածոտնի ուշագրավ վայրերը: Արյունքներն ամփոփվել են սկզբանակում, որոնք կորամադրվեն Արագածոտնի մարզպետարանին:

Ողջույնի խոսքուն ռեկտոր Կորյուն Վրոյանն իր ուրախությունը հայտնեց Յան Չահրադիլին հյուրընկալելու առթիվ, խոսեց ՀՀ կրթական համակարգի մասին, որը Բոլոնիայի գործընթացում է, մերկայացրեց ՀՊՏՀ-ն և նրա համագործակցությունը Եվլուպական համալսարանների հետ: Յուրի կենսագրությունն ու գործունեությունը ներկայացրեց Միքայել Մելքոնյանը:

Յան Չահրադիլը հանդես եկավ համաշխարհային առևտորի շրջափուլում փոքր պետությունների դերակատարման մասին դասախոսությամբ: Ամփոփելիս Եվրապատգամավորը նշեց, որ Յայաստանը միշտ եղել է, կա և կնան իր լավագույն ընկերը, և ինքը պատրաստ է աջակցել այդ հարաբերությունների զարգացմանը:

Յան Չահրադիլը ավարտին Կորյուն Վրոյանը հայտարարեց, որ ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ՝ Յայաստան-Եվրոպական միություն համագործակցության զարգացման գործուն նշանակալի ձեռքբերումների և անգնահատելի ավանդի համար Յան Չահրադիլին շնորհվում է ՀՊՏՀ պատվավոր դոկտորի կոչում: Վերջինս խոստացավ այդ պատվաբեր կոչման վկայականը ցուցադրել իր աշխատասենյակում:

Վերջում Միքայել Մելքոնյանը հյուրին նվիրեց իրենց ամբիոնի հրատարակած 2 մենագրություն:

Սակրոտնտեսական քաղաքական նույնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանողները դեկտեմբերի 20-ին ներկայացրին «Արագածոտնի մարզի գրոսաշրջային ներուժի զարգացման հիմնախնդիրները» թեմայով հետազոտության արդյունքները: Ներկա էին պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Կարեն Գրիգորյանը, դասախոսները, ուսանողները: Յան Չահրադիլը գրագանձնուեց պատվավոր պատուի պատճենը: Աշտարակի քաղաքավետարանի գրոսաշրջության պատասխանատու Արքուր Ոսկանյանը և Ակմեր Գյուղի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն Սուսաննա Ջակոբյանը: Յետազոտական խմբի ղեկավարը մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ղոցենու Ծովինար Կարապետյանն էր: Յետազոտողները Արագածոտնի տարրեր համայնքներում ուսումնասիրել էին մարզի սոցիալ-տնտեսական վիճակը, լուսանկարել պատճական ու տեսարժան վայրերը, մշակել մարքեթինգային միջոցառումների համակարգ, կատարել գրոսաշրջության զարգացման վերաբերյալ սոցիալական հարցումները: ՀՊՏՀ-ականներին աջակցել էր Արագածոտնի մարզպետարանը ու Աշտարակի քաղաքավետարանը՝ տրամադրելով մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանն առնչվող պաշտոնական տեղեկատվություն: Յետազոտողները համագործակցել էին նաև «Թուն» ստեղծարար տեխնոլոգիաների կենտրոնի հետ, պատրաստել նորարարական GIF գրաֆիկական պատկերներ, որոնք գրոսաշրջիկներին կներկայացնեն Արագածոտնի ուշագրավ վայրերը: Արյունքներն ամփոփվել են սկզբանակում, որոնք կորամադրվեն Արագածոտնի մարզպետարանին:

Դեկտեմբերի 11-ին Արաշին ուսանողական ալիքի 3-րդ տարեդարձին նվիրված միջոցառմանը ներկա էին ռեկտոր Կորյուն Վրոյանը, ՀՀ հոգաբարձուների խորհրդի համակարգորդ, ԱԺ պատգամավոր Կարեն Ավագյանը, համալսարանի պրոռեկտորները, դեկանները, պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչները, ուսանողները: Ցուցադրվեց ուսանողական ալիքի աշխատանքն ամփոփող տեսաֆիլմ: Ուսանության և հասարակայնության հետ կապերի հանձնաժողովի նախագահ Յայկ Գրիգորյանը ներկայացրեց ուսանողական

1-ին լրատվական հավելվածը և «Մենթոր» հաղորդաշարը: Անդրամիկ հաղորդման հյուրը սիրված երաժիշտ կատարող Արամ ՄՊ 3-ն էր՝ հաջողության իր բանաձևով:

Ուսանողներին շնորհավորեցին Կորյուն Վրոյանը, Կարեն Ավագյանը, ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդարանի նախագահ Ալեքս Շովիաննիսյանը: Ուսանողական ալիքի կայացման գործում մեծ ավանդ ներդրած ուսանողներին, ապա Ուս ուսուցչամեջալներով պարգևատրեց Ուս նախկին նախագահ, այժմ՝ ՀՊՏՀ ֆինանսատնտեսագիտական քուեցի տնօրեն Սերգեյ Խառատյանին և Ուս լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի հանձնաժողովովի նախկին նախագահ Յայկ Բեջանյանին՝ ալիքի ստեղծման գործում մեծ աջակցության համար:

Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ նաև ազգագիտության 4-րդ կուրսում «Միջազգային առևտուր» առարկայի դասախոս պրոֆեսուր Զոյա Թաթևոսյանի նախաձեռնությամբ կազմակերպվել էր «Թիմային խաղ» բաց դաս, որի ընթացքում ուսանողներն ի ցույց դրեցին առևտուրային և բանակցային հնտություններ: 2 թիմերից մեկը ներկայացնում էր կախույթի միջազգային կազմակերպություն, մյուսը՝ փայտանյութ արտադրող ընկերություն: Գործընկերներ ձեռք բերելու նպատակով կողմերը բանակցում էին՝ միմյանց ծանոթացներով իրենց գործունեությանը, առևտուրաշրջանառության ծավալներին, ֆինանսական և տնտեսական ցուցանիշներին, սպառնան շուկային և այլն: Յաջող բանակցությունների արդյունքում, թիմերը կնքեցին համագործակցության պայմանագիր:

Հակաճնաժամանական և գրոսաշրջության կառավարման ամբիոնի վարիչ Նելլի Չահնազարյանի հրավերով դեկտեմբերի 13-ին նույնանուն նախագիտության ուսանողների համար «ՀՀ գրոսաշրջային ուլորտի զարգացման գերակայությունները և մարտահրավերները» թեմայով բաց դասախոսական աշխատանքն ամփոփության շնորհիքներին, Կարեն Ավագյանը պարգևատրվեց աշխատանքն ամփոփության և հասարակության հետ կապերի հանձնաժողովովի նախագահ Յայկ Գրիգորյանը պարգևատրվեց աշխատանքն ամփոփության պայմանագիր:

Վակաճնաժամանական և գրոսաշրջության կառավարման ամբիոնի վարիչ Նելլի Չահնազարյանի հրավերով դեկտեմբերի 13-ին նույնանուն նախագիտության ուսանողների համար «ՀՀ գրոսաշրջային ուլորտի զարգացման գերակայությունները և մարտահրավերները» թեմայով բաց դասախոսական աշխատանքն ամփոփության շնորհիքներին, Կարեն Ավագյանը պարգևատրվեց աշխատանքն ամփոփության և հասարակության հետ կապերի հանձնաժողովովի նախագահ Յայկ Գրիգորյանը պարգևատրվեց աշխատանքն ամփոփության պայմանագիր:

«Դրամավարկային քաղաքականություն և տնտեսական աճ» գիտական ստումնական լաբորատորիամ դեկտեմբերի 13-ին միջազգային ծրագրերի սրահում հանդես եկավ «ՀՀ հարևան երկրների դրամավարկային քաղաքականությունների ուսումնասիրությունը և ԱՄՀ գնահատականները (Վրաստան, Իրան, Ադրբեյջան, Թուրքիա)» խորագով սենյանարով, որին մասնակցում էին պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, դեկաններ, ամբիոնների վարչներ, դասախոսներ, գիտառուսումնական լաբորատորիամների դեկավարներ ու հետազոտողներ, ինչպես նաև ուսանողներ: Գիտառուսումնական լաբորատորիայի դեկավար Աշոտ Մաթևոսյանը ամփոփեց խնդիր կատարած աշխատանքը, ապա խոսք փոխանցեց բանախոսներին, որոնք ներկայացրին Իրանի, Ադրբեյջանի, Թուրքիայի, Վրաստանի դրամավարկային քաղաքականությունը և ԱՄՀ գնահատականները, համեմատականներ անցկացնեցին ՀՀ-ի հետ:

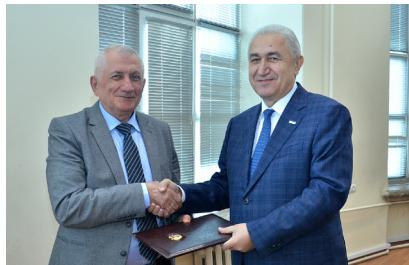
Կառավարչական հաշվառման և առողջության ամբիոնի դոցենտ Վահան Բաբայանը դեկտեմբերի 13-ին ամփոփեց հրավիրյալ բանախոսների մասնակցությանը դասերը: Առողջ մասնագիտության մագիստրատուրայի 1-ին կուրսում կրկին դասախոսություն կարդաց Certification International (UK) limited կազմակերպության տեխնիկական խորհրդատու Արքուր Շորովյանը՝ «Ֆինանսական ենթակառուցվածքների առողջություն» դասընթացի շրջանակում պարզաբնույթով որակի կառավարման համակարգի եռլեռունը, ISO ստանդարտները, ֆինանսական վերահսկողության եռլեռունը: Դասին ներկա էր նշված ամբիոնի վարչի Լիանա Գրիգորյանը:

Հրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի դոցենտ Վարդան Արյունը նոյեմբերի 30-ին Հիմնադրանում մասնակցել է փորձագիտական կլոր սեղանի՝ նվիրված ՀՀ և Չժ՛ միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման 25-ամյակին: Միջոցառումն անցկացվում էր Միան քաղաքում, որը ոչ միայն պատմական Մետուքի ժանապարհի մեջնակետն է, այլև ժամանակակից քաղաքական և տնտեսական «Մետաքի ժանապարհի տնտեսական գոտի» նախաձեռնության սիրոտ: Փորձագիտական քննարկման կազմակերպիչը Շենսիի մանկավարժական համալսարանի

Կենտրոնական Ասիայի ինստիտուտն էր, որի հրավիրյալ փորձագետն է Վարդան Արյունը: Քննարկումների առանցքում մեր երկրների համագործակցության պատմության, արդի փուլի, ինչպես նաև տնտեսական, քաղաքական և հումանիտար գործակցության հեռանկարներն էին:

Կլոր սեղանի բացման արարողությանը Կենտրոնական Ասիայի ինստիտուտի դեկավարությունը պաշտոնապես հայտարարել է Հայաստանի հետազոտության կենտրոնի բացման մասին: Վարդան Արյունը հանդիս է եկել առաջարկությամբ՝ ստեղծելու «Մեկ գոտի-մեկ ճանապարհ» նախագծին մասնակցող երկրների ուղեղային կենտրոնների ասցիացիա, որն արժանացել է մասնակիցների հետաքրքրության ու հավանությանը:

Հունվարի 23-ին ռեկտորատը շնորհավորեց բարձրագույն մարեմատիկայի ամբիոնի դոցենտ Արկադի Ջայրապետյանի ծննդյան 70-ամյակը: Ուեկտոր Կորյուն Արյունը հանձնեց շնորհավորական ուղերձ, ընդգծեց հորեարի ավանդը մեր համալսարանի կայացման գործում, ներկայացրեց գիտնականի անցած ճանապարհը և ներդրումը երիտասարդ կադրերի կրթության և դաստիարակության գործում:

Արկադի Ջայրապետյանին շնորհավորեցին նաև հարազատ ամբիոնում: Ամբիոնի գործընկերների կողմից էին այրուեկտոր Միհրդատ Ջարությունյանը, կառավարման ֆակուլտետի դեկան Միհրայել Թավաղյանը: Ամբիոնի վարչի Միեր Աղալովյանը արժևորեց գիտնական-մանկավարժի գործունեությունը, ապա ամբիոնի անունից շնորհակալագիր հանձնեց, մաղթեց նրան աշխատանքային ու անձնական հաջողություններ: Բարեմադրանք հետեւ նաև պրոռեկտոր Միհրդատ Ջարությունյանը՝ անդրադարձ հորեարի աշխատանքային պատկառելի կենսագրությանը:

ՀՊՏՀ ռեկտորատի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 28-ին նշվեց դոկտոր, պրոֆեսոր, ականավոր գիտական նորայր Մանասերյանի ծննդյան 90-ամյա հոբելյանը, որին ներկա էին մտավորականներ, գիտնականներ, գործընկերներ, նրա ասպիրանտները, ՀՊՏՀ դասախոսներ, տնտեսագիտության տեսության (նախկինում՝ քաղաքատնտեսության ամբիոն, որի վարչին է եղել նորայր Մանասերյանը) ամբիոնի գիտնականներ: Հորելյանական նիստը բացեց ռեկտոր Կորյուն Արյունը՝ շնորհակալություն հայտնելով հյուրերին՝ հիշատակի ու արժևորման միջոցառմանը ներկա գտնվելու համար, ներկայացրեց անվանի գիտնականի գործունեությունն ու մարդկային նկարագիրը և խոսք փոխանցեց ներկաներին:

Տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի պրոֆեսոր Խշիսան Խլդարյանը ամբիոնի անդրադարձալով պրոֆեսոր Նորայր Մանասերյանի կենսագրությանը, գիտամանկավարժական, ինչպես նաև օրենսդիր գործունեությանը: Ելույթ ունեցած ԳԱԱ թղթակից անդամ Գրիշա Ղարիբյանը, Գերագույն Խորհրդում պրոֆեսորի հետ աշխատած Գագիկ Արքահամյանը, ԿԲ Ասխիկին նախագահի, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Բագրատ Ասատրյանը, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.ք., Նորայր Մանասերյանի ասպիրանտ Ալոն Մարգարյանը, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի դեկան Ջայկ Սարգսյանը, ՀՊՏՀ «Ամբերդ» կենտրոնի ավագ հետազոտող, պրոֆեսոր Սամվել Ավետիսյանը, ՀՊՏՀ պրոֆեսոր Մարսին Սարգսյանը, ՀՀ ՄիՊ նախկին պաշտպան Լարիսա Ալվերյանը, դոցենտ Աշոտ Եղիազարյանը: Ցուցադրվեց նաև տեսափիլմ:

Միջոցառմանը նղոափակեց նրա որդին՝ պրոֆեսոր Թարուլ Մարտիր Մանասերյանը՝ շնորհակալություն հայտնելով ներկաներին, ապա իր հայրիկին՝ իրեն բողած ժառանգության համար: Նա հայտնեց, որ հոր ծննդավարի՝ Գետազատ գյուղի դպրոցն անվանելով է ի հիշատակ Նորայր Մանասերյանի: Նաև ՀՊՏՀ ռեկտոր Կորյուն Արյունին առաջարկեց Նորայր Մանասերյանի մրցանակ սահմանել ուսանողների տնտեսագիտական լավագույն աշխատանքների համար՝ այդախով խրախուսելով երիտասարդներին: Առաջարկն արժանացավ ռեկտորի հավանությանը:

Ֆիզդաստիարակության, Ախ և քաղաքաշտպանության ամբիոնի պրոֆեսոր Սիմոն Չակորյանի ջանքերով 2014 թվականից գործող «Առողջության և գեղեցկության ակումբ» արդեն 3 տարեկան է: Չավատարիմ իր որդեգրած սկզբունքին՝ այն առողջություն ու «մկանային ուրախություն» է պարզություն իր անդամներին, որոնք համայսարանի տարբեր ստորաբաժնումներում աշխատող կանայք են: Դեկտեմբերի 21-ին ակումբում անցկացվեց սեղանի թեմիսի առաջնություն, որին մասնակցում էին բոլոր անդամները: 1-ին տեղը զբաղեցրեց ուսումնամեթոդական աշխատանքների ծառայության գլխավոր մասնագետ Սարգի Չայանապետյանը, 2-րդը՝ ուսումնական բաժնի առաջատար մասնագետ Կարինե Սեղրակյանը, 3-րդը նվաճեցին ուսումնամեթոդական աշխատանքների ծառայության գլխավոր մասնագետ Անահիտ Թամրազյանը և կառավարչական հաշվառման և առողջիտ ամբիոնի ասիստենտ Գյուլը Կրայբանը: «Առաջնության ամենաակտիվ մասնակից» անվանակարգը բաժին հասավ լեզուների ամբիոնի լաբորատոր Ռուզաննա Եղիազարյանին: Չափողներն արժանացան պատվոգրերի և շնորհադրամների:

Անփոփելով տարիների ձեռքբերումները՝ մարզիչը շնորհակալություն հայտնեց բոլորին՝ համարության, նպատակալացության համար և հույս հայտնեց, որ առաջիկա տարիներին նրանք շարունակելու են մարզումները նույն պատասխանատվությամբ:

Դեկտեմբերի 19-ին ՀՀ ԿԳ նախարար Լևոն Մկրտչյանը պարզեներ է հանձնել ՀՀ բուհերի ուսանողների 18-րդ հանրապետական մարզական խաղերին ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերած բուհերին և լավագույն ուսանող-մարդիկներին: Միջոցառմանը ներկա է եղել ՀՊՏՀ Փիզդաստիարակության, Ախ և քաղաքաշտպանության ամբիոնի դեկանը Շովիկան Գաբրիելյանը: ՀՊՏՀ-ն ստացել է շնորհակալագիր, իսկ Փուտզալիստ Արա Բաղդադյանը (մարզերինի և բիզնեսի կազմակերպություն, մագիստրատուրա, 2-րդ) և հրաձիգ Նարինե Չակորյանը (հ/հ առողջիտ, 3-րդ)՝ ձեռքի ժամացույցներ:

Հ/հ և առողջիտի ֆակուլտետում դեկտեմբերի 15-ին տեղի է ունեցել ՈւԳԸ նիստ, որին մասնակցել են բակալավրիատի ավագ կուրսերի ուսանողներն ու մագիստրանները: Հնչել է 13 գեկուցում՝ ֆինանսական հաշվառման, կառավարչական հաշվառման և առողջիտի արդի հիմնախնդիրների շուրջ: Նիստը համակարգել են ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի ասիստենտ Անուշ Գասպարյանը և կառավարչական հաշվառման ամբիոնի ասիստենտ Նարինե Միրզյանը: Միաժամ է ասիստենտ Նարինե Միրզյանը: Թեմաների ընտրության և ուսումնասիրության հարցում ուսանողներին աջակցել են նշված ամբիոնների դասախոսները: Ներկա են եղել ֆակուլտետի դեկանի պատուականակատար Մերի Բաղդայանը, դեկանի տեղակալ Սոնա Ղազարյանը, կառավարչական հաշվառման և առողջիտի ամբիոնի վարչի Լիանա Գրիգորյանը, դասախոսները:

ՏԿ և ՄՏՀ ֆակուլտետի բակալավրիատի տնտեսագիտություն մասնագիտության 2-րդ և մակրոտնտեսական քաղաքականություն և կանխատեսում մասնագիտության 3-4-րդ կուրսերի ուսանողների համար, մակրոտեղոնմիկայի ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Կարեն Գրիգորյանը դեկտեմբերի 15-ին կազմակերպել էր տնտեսագիտական խաղ-մոցույթ: Խաղը վարել է նշված ամբիոնի ասիստենտ Շարություն Արզումանյանը, մրցատյանում էին Կարեն Գրիգորյանը, դոցենտներ Ծովիկնար Կարապետյանը և Գայանե Ավագյանը, երեկա էր ֆակուլտետի դեկան Գրիգոր Նազարյանը: Առաջարկվել են տրամադրանական հաղորդ, ինտենեկտուալ մրցապայքարում հաղթել է մակրոտնտեսական քաղաքականություն և կանխատեսում մասնագիտության 3-րդ կուրսի թիմը, իսկ 2-րդ և 3-րդ տեղերը զբաղեցրել են համապատասխանաբար մակրոտնտեսական քաղաքականություն և կանխատեսում մասնագիտության 4-րդ կուրսի և տնտեսագիտություն մասնագիտության 2-րդ կուրսի թիմերը: Առաջին տեղը նշվածը ուսանողներն արժանացել են հասուն մրցանակի՝ մակրոտեղոնմիկայի ամբիոնի կողմից հրատարակված դասագրերի, իսկ 2-3-րդ տեղերը գրականություն ստացել են պատվոգրեր:

Բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի վարչի Սուրեն Գևորգյանը մագիստրոսական խմբերում կիրարում է դասավանդման նոր մոտեցումներ՝ նպատակ ունենալով ուժեղացնել գիտահետազոտական բաղադրիչը. քննություններին ընդառաջ հետազոտական աշխատանքն է կատարում, հանդես գալիս շնորհանդեսներով, կազմակերպում քննարկումներում: Մագիստրության 1-ին կուրսում, «Կիմայի փոփոխության տնտեսական հիմնահարցեր» առարկայի շրջանակում, դեկտեմբերի 20-ին հերթական շնորհանդեսն էր, հետազոտության արդյունքներ ներկայացրեց 7 ուսանող: Միջոցառմանը հրավիրված էին պրոռեկտորներ Գագիկ Վարդանյանը, Պարույր Քալանթարյանը, մասնակցում էին նշված ամբիոնի դասախոսները:

Դեկտեմբերի 25-ին ռեկտոր Կորյուն Արյունն այցելեց ՀՊՏՀ բոլեջ՝ ծանոթանալու կատարված աշխատանքի արդյունքներին: Բոլեջի տնօրեն Սերգեյ Խառատյանի ուղեկցությամբ ռեկտորը եղավ «ՆԶՊ և անվտանգ կենսագործունեություն» առարկայի լսարանում, «Քիմիա», «Ֆիզիկա» և «Կենսաբանություն» հանրակրթական առարկաների գործնական պարապնությունների լաբորատորիայում, երկու համակարգչային լսարաններում: Ներկայացվեց նաև քոլեջի նոր բուժետը, QR գրադարանը, որտեղից քոլեջի սաները կարող են ներբեռնել ուսումնական ծրագրերին վերաբերող գրականություն: Ռեկտորը հետաքրքրվեց ընթացիկ աշխատանքներով, քոլեջի կարիքներով: Սերգեյ Խառատյանը շնորհակալություն հայտնեց ռեկտորին՝ քոլեջի գարգամանն աջակցելու համար: Տնօրենի խորհրդական Ռուբեն Արաքելյանը նշեց, որ հիմնադրման օրվանից մինչ օրս քոլեջում այս մասնաշտուրա բարեւմուգություն և ներդրումներ և բարեւմուգություն կատարվել են աշխատավայրերում:

ՀՊՏՀ Գյումրու մասնացյուղում նոյեմբեր-դեկտեմբերին կազմակերպվել են տնտեսագիտական հրատապ թեմաներով քննարկումներ: Նոյեմբերի 7-ին տեղի է ունեցել գիտաժողով, որտեղ գեկուցումներով հանդես են եկել ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի դեկան Դայի Սարգսյանը և ՀՊՏՀ Գյումրու մասնացյուղի տնօրեն Սամսոն Դավոյանը:

Ներկա են եղել ՀՀ Շիրակի մարզպետ Արթուր Խաչատրյանը, ԵՊՀ, ՀՊՏՀ և այլ բուհերի դասախոսներ, ուսանողներ, ասպիրանտներ: Դեկտեմբերի 6-ին, Սամսոն Դավոյանի նախաձեռնությամբ, ֆինանսներ և հաշվապահական հաշվառում մասնագիտությունների 2-րդ կուրսում, տեղի է ունեցել «ՀՀ-ԵՄ համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր» խորագրով բաց դաս-քննարկում:

Զեկուցում է կարդացել 14 ուսանող քննարկվել են համաձայնագրի գլխավոր, թիրախային հարցերը: Դեկտեմբերի 11-ին կառավարում մասնագիտության 3-4-րդ կուրսերի առաջավոր ուսանողների մասնակցությամբ անցկացվել է «Ինովացիոն քաղաքականություն՝ հիմնված գիտության և տեխնոլոգիաների զարգացման վրա» թեմայով անգերեն բաց դաս: Կազմակերպիչը մասնացյուղի ընդհանուր տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս, հայցորդ Արմինե Յարությունյանն է եղել: Դիտարկվել են ինովացիոն համակարգի առանձնահատկությունները, ոլորտում առկա հիմնախնդիրները և առաջարկվել լուծնան ուղիներ: Ուսանողները ցուցադրել են իրենց պատրաստած նորարարական անվանական գրիչները, որոնց թաճարը մաքրովում է հատուկ միջոցի օգնությամբ և վերականգնվում: Դեկտեմբերի 12-ին կայացել է «Երկրների սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրները և դրանց լուծնան ուղիները» թեմայով սեմինար-քննարկում: Մասնակցել են Գյումրու ավագ դպրոցների 11-12-րդ դասարանի աշակերտներ և ուսուցիչներ: Ակտիվ աշակերտները ստացել են խրախուսական մրցանակ՝ պրոֆեսոր Սամսոն Դավոյանի վերջին երկու մենագրությունները:

Դեկտեմբերի 15-20-ը Թեքեյան մշակութային կենտրոնում կայացել է «Զինաստան-Եվրասիա» քաղաքական և ռազմավարական հետազոտությունների խորհուրդ» հիմնադրամի կազմակերպած «Վերահիմաստավորելով Զինաստանի արտաքին քաղաքանությունը» հասուկ դասընթացը, որին ՀՊՏՀ-ից մասնակցել են գրադարանի աշխատակից Մարիամ Մնացականյանը և կառավարման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի ուսանող Դավիթ Բարսեղյանը: Մասնակիցների ընտրությունը կատարվել է առցանց:

Եղանակով՝ մոտիվացիոն նամակի և երաշխավորագրերի հիման վրա: Դնգորյա սեմինարի ավարտին 23 մասնակցից միայն 19-ին, այդ թվում՝ ՀՊՏՀ աշխատակիցն և ուսանողին, հաջողվել է թիմային աշխատանքներում բավարար չափով միավորներ հավաքել և արժանանալ հավաստագրերի:

ՈՒԽ ուսումնագիտական հանձնաժողովը դեկտեմբերի 18-22-ը կազմակերպել էր Magnate սեմինարների շաբաթ: Որի ընթացքում մեր բուհում հյուրընկալվեցին գործարարներ, հայտնի ապրանքանիշների հեղինակներ և իրենց հաջողակ փորձը փոխանցեցին ուսանողներին:

Բանախոս-հյուրերն էին՝ Zangi հավելվածի հեղինակ Վահրամ Մարտիրոսյանը, THE LOFT ինքնազարգացման և ժամանցի կենտրոնի հիմնադիր Արևիկ Յամբարձումյանը, «Այր» կրթահամալիրի տնօրեն Արամ Փախչանյանը, Yell Extreme Park-ի հիմնադիր Տիգրան Չիբուլչյանը: «Ինչպես ստեղծել միջազգային բրենդ», «Մենքորություն և մոտիվացիա», «Նոր դարաշրջանի մարտահրավերները. Ի՞նչ է մեզ սպասվում ապագայում», «Ինչպես դառնալ հաջողակ գործարար» թեմաներով սեմինարների ընթացքում փորձառու մասնագետները կոչ արեցին դիտարկել գաղափարներին մարմին տալու բոլոր հնարավոր ուղիները, չվախենալ դժվարություններից ու չընկճեցնել անհաջողություններից: Դեկտեմբերին սեմինարների շարքն անփոփեց սիմուլյացիոն խաղով, որի ընթացքում մասնակիցները գնահատեցին ու զարգացրին թիմում աշխատելու կարողությունները: Են ձեռք:

Մակրոբակնոնիկայի ամբիոնի ղեկավար Կարեն Գրիգորյանը և շարունակական կրթության և կարիերայի բաժմի պետ Արմա Առուստամյանը դեկտեմբերի 25-ին Երևանի պետական լեզվահասարակագիտական համալսարանում մասնակցել են Մասնագիտական կրթության որակի ապահոված ազգային կենտրոնի (ՈՍԱԿ) մշակած բուհ-գործատու համագործակցության նոր նորելի ներկայացմանը՝ ՈՍԱԿ տնօրեն Ռուբեն Թոփչյանի կողմից: Առաջարկվող նորելը ենթադրում է գործատուի և դասախոսի միջև միջնորդավորված շփում, եթե մասնագիտական ամբիոնի վարիչը պարբերական հանդիպումներ է ունենում գործատուների հետ, վեր հանում նրանց կարիքներն ու պահանջները և դրանք տեսանությունը միջոցով հասանելի դարձնում դասախոսականությունը և մասնագիտության կրթական ծրագրերը: Դանդիպմանը ՀՊՏՀ ներկայացնելու հրենց կարծիքը են արտահայտել նոր մոդելի վերաբերյալ և մասնակցել քննարկմանը:

Գերմանական ակադեմիական փոխանակման ծառայության (DAAD) ֆինանսավորմանը, փաստահավաք առաքելության շրջանակներում, դեկտեմբերի 4-8-ը ռեկտոր Կորյուն Արյանին և նրա գլխավորած պատվիրակությանը՝ արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյան, ուսումնական բաժնի պետ Աղավնի Դավոյան, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կենտրոնի տնօրեն Սամվել Շովհաննիսյան, ընդունել է գերմանական Ցվիկաուի կիրառական գիտությունների համալսարանի ռեկտոր, պղոփեսոր Կառլ Շվիտերը: Երկու բուհերի ղեկավարները ստորագրել են միջըությական համագործակցության հուշագիր: Այս է կազմակերպվել տեղեկատվական կենտրոն, գրադարան, ծանոթացել են կառուցների գործունեության ու փորձին, տնտեսագիտական ֆակուլտետում դեկան Ստեփան Կասելի հետ քննարկել են փոխգործակցության հարցեր: Միջազգային համագործակցության գրասենյակի ղեկավար Արդիանա Սլավչևայի հետ հանդիպմանը կողմերն ուսանողների և դասախոսների փոխանակում իրականացնելու պայմանավորվածությունները: Են ձեռք:

Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանողները, կուրսանեկ, նույնանում ամբիոնի ասիստենտ Կարմեն Գրիգորյանի նախաձեռնությամբ, ղեկան Գրիգոր Նազարյանի աջակցությամբ, դեկտեմբերի 26-ին շնորհանես էին կազմակերպել, որին Երևան կա ղեկավար Գրիգոր Նազարյանը, ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, ամբիոնի պրոֆեսորադասախոսական կազմը: Դեռագոտողներն անդրադարձան Դայաստանի SS ոլորտին, բնութագրեցին առկա վիճակը, պետական միջոցառումներն ու զարգացման միտումները, արտահանման պատկերը, հիմնախնդիրները: Դաշտորդիվ Խարայելին ու Դնդկաստանին անդրադարձն էր, առանձնահատկությունների ընդգումն ու ներուժի նկարագրությունը: Դեռագոտության մեջ տեղ էր գտել Դայաստանի հետ համեմատական վերլուծություն:

ՀՀ ՊՆ 5-րդ մոտոհրածգային կամավորական բրիգադի կազմավորման 25-րդ տարեդարձի, ինչպես նաև Երկրապահ կամավորականների միության ծրագրերի իրականացմանը գործուն աջակցություն ցուցաբերելու համար ռեկտոր Կորյուն Արյոյանը, ԿՄ Վարչության նախագահ, Արցախի հերոս, գեներալ-լեյտենանտ Մանվել Գրիգորյանի հրամանով, պարգևատրվել է ՀՀ ԵԿՄ «5-րդ բրիգադ 25 տարի» հոբեյանական մեդալով, որը դեկտեմբերի 27-ին ՀՊՏՀ ռեկտորին հանձնեց ԵԿՄ Վարչության անդամ, պրոֆեսոր Քրանտ Պատրիկյանը:

Կորյուն Արյոյանը շնորհակալություն հայտնեց ԵԿՄ անդամներին և նրա դեկանար, գեներալ-լեյտենանտ Մանվել Գրիգորյանին:

Լեզուների ամբիոնի նախաձեռնությամբ դեկտեմբերի 14-ին նեկարկեց «Գիտելիքի աշխարհ» խորագրով միջոցառում՝ «Արածնորդությունն անցյալում, ներկայում, ապագայում» թեմայով, որին մասնակցում էին կառավարում մասնագիտության 2-րդ, ֆինանսներ մասնագիտության 1-ին և 2-րդ կուրսերի ուսանողները: Դրավիրված էին պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանը, գիտության և ասախրանության բաժնի պետ Խորեն Միքայելյանը, հ/հ և առողջության պահպան Արմեն Մանուկյանը, ուսանողները: Ուսանողները: Դասը վարում էին լեզուների ամբիոնի դասախոսներ Անահիտ Շահինյանը և Քրիստինա Թորգոնյանը: Ուսանողներից յուրաքանչյուրը վերլուծեց իր ընտրած առաջնորդ-հերոսի կերպարը, գեկուցումներ հնչեցին նաև «Ի՞նչ հմտություններ են անհրաժեշտ կայանալու համար» և «Արածնորդ ծնվո՞ւմ են, թե՞ դառնում» թեմաներով, որից հետո քննարկում ծավալվեց:

Լեզուների ամբիոնի դասախոս Լուսինե Կարագույանը Ամանորի նախօրյակին իր դասավանդած կուրսերի ուսանողների հետ և նրանց ընդունական աջակցությամբ կազմակերպել և այցելել են սոցիալապես անապահով երկու ընտանիքի Բալահովիտի Եպիսկոպոսյանների, որտեղ մեծանում է 4 անջափահան երեխա և Վաղարշապատի թիվ 10 դպրոցի աշակերտությունց Մանեկ ընտանիքը: Երկու դեպքում էլ ՀՊՏՀ-ական-ներ իրենց հետ տարել են սնունդ, խաղալիք, հագուստ, իսկ Մանեկն, ով նկարչությամբ է զբաղվում, նաև նկարչական պարագաներ:

ՀՀ ՊՆ նախաձեռնությամբ հայատանյան բուհերի պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչները դեկտեմբերի 28-ին այցելել են Արարատ և Վայք քաղաքների գորանատեր և մասնագիտական կողմնորոշման գրույց-խորհրդատվություն վարել այն գինվորների հետ, որոնք պատրաստվում են հայունիքի առջև իրենց պարտք կատարելուց հետո դիմել բարձրագույն ուսումնական հաստատություն և ստանալ մասնագիտական կրթություն: Մեր համալսարանի դեկավարության հանձնարարությամբ այս նախաձեռնությանը անդամագրվել են ՀՊՏՀ կառավարման Փակուլտետի դեկանի տեղակալ Վարդան Վլասյանը, ՏԿ և ՍՏՀ Փակուլտետի դեկանի տեղակալ Արտեն Պետրոսյանը: Նրանք ներկայացրել են մեր համալսարանի կառուցվածքը, մասնագիտությունները, ուսումնական դրվագներ, արիեստավարժ պրոֆեսորադասախոսական կազմը, գեղային ծկուն հաճակարգը, ինչպես նաև մասնագիտական կողմնորոշման առանձնազրույց ունեցել գինվորների հետ: Վայքի գորամասի անցակետի մոտ նրանց դիմավորել է կառավարման Փակուլտետի 1-ին կուրսի ուսանող Գևորգ Գալստյանը, իսկ դահլիճում կրկին կառավարման 1-ին կուրսեցի Վահե Մկրտչյանը: Այնուհետև կյուրերը գինվորների հետ մեկտեղ մասնակցել են տոնական ճաշի:

Զայոց բանակի տոնին՝ հունվարի 28-ին, ուսխորհրդականներն այցելել են վաճաճորի մանկատուն, օրը նշել հայրենիքի ապագա գինվորների հետ: Մանկատան սաներին նրանք ուրախացրել են եղագական պարունակությունը ու նվերներով, միասին կտրել են խորհրդանշական տորթն ու մեր Երկրին խաղաղություն մաղթել:

Փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի դոցենտ Յուրի Շովականյանն ընթերցողին է առաջարկում «Գիտության և տեխնիկայի փիլիսոփայություն և պատմություն» գիրքը, որը հրատարակվել է համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ, «Տնտեսագետ» հրատարակությունում: Այս հեղինակի դասախոսությունների համառոտագրություն է, որոնք երկար տարիներ ընթերցում են մեր համալսարանի ասպիրանտների համար: Գրախոսներն են ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչ Արամ Սարգսյանը, նույն ամբիոնի պրոֆեսոր Սուրեն Սարգսյանը, պատասխանատու խմբագիրն է պրոֆեսոր Վալերի Միրզոյանը:

ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի ընդհանուր տնտեսագիտության ամբիոնի հայցորդ, երիտասարդ հետազոտող Արմինե Ջարությունյանին հունվարի 18-ին ՀՀ մտավոր սեփականության գործակալության կողմնից շնորհվել է օգտակար մոդելի հեղինակային իրավունքը հաստատող վկայական: Երիտասարդ նորարարի մոդելն առնչվում է միջնորմային սալիկների արտադրությանը: Մոդելի փորձարկումներն են գերմանական հայտնի կազմակերպություններում, գործական ստացել ուսական կիրառություն ստացել ուսական ՕՕԸ Հազարամակարդությունում:

2018 թ. հունվարին ԵՄ «Էրագուտ»+ի «Բարձրագույն կրթության միջազգարկայական բարեփոխումներ գրուաշջության կառավարման և կիրառական գեղինֆորմացիայի մասնագիտական ոլորտների ուսումնական ծրագրերում»-ի (HERITAG) շրջանակում նախագծերի կառավարություն մագիստրոսական համատեղ կրթական ծրագրի համակարգողներ՝ որպես ապահովման բաժնի պետներու գնորդյանը և ճշշության կրթության պահովության կենտրոնի ղեկավարությունում: Այնուհետև կյուրերը գինվորների հետ մեկտեղ մասնակցել են տոնական ճաշի:

կապված ֆինանսական, տեխնիկական և վարչական հարցերը կարգավորելու նպատակով:

Ուսւ նախաձեռնությամբ փետրվարի 9-ին կրկին հյուր էր սիրված երգիչ, երգահան Սևակ Խանայանը: Հանդիպման ընթացքում ուսանողները հարցեր ուղղեցին հյուրին և առիթ ունեցան անմիջականորեն զրուցելու նրա հետ «Դեպի Եվրատեսիլ» նախագիծն մասնակցության, նորութային երգի ընտրության, երգչի ակնկալիքների և այլնի մասին: Հանդիպման ավարտին Սևակը մի հատված կատարեց Եվրատեսիլյան իր «Քամ» երգից:

Խոկ փետրվարի 15-ին մեր համալսարանում էր «Ուկրաինայի ճայնը» նախագծից հայտնի, 2017 և 2018 թթ. «Դեպի Եվրատեսիլ» նախագիծ մասնակից, ուկրաինաբնակ երգչուիկ Հասմիկ Շիրոյանը: Հանդիպմանը երգչուիկին պատմեց իր ստեղծագործական կյանքի, երգարվեստում անելիքների, նախադիրությունների ու համոզունքների և այլնի մասին:

Կառավարչական հաշվառման և առողիտի ամբիոնի դոցենտ Վահան Բարայանի նախաձեռնությամբ առողիտ մասնագիտության մագիստրատուրայի 1-ին կուրսում «Կառավարչական ռիսկերի գնահատում և վերահսկողություն» առարկայի դասը փետրվարի 19-ին վարում էր ԿԲ ֆինանսական կայունության վարչության ֆինանսական համակարգի վերլուծության բաժնի ավագ Վերլուծաբան, տ.գ.թ. Հայկ Բարայանը: Ներկա

էին հ/հ և առողիտի ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնակատար Մերի Բաղայանը, վերոնշյալ ամբիոնի վարիչ Լիանա Գրիգորյանը, ասիստենտ Գյուլլի Արարյանը:

Բանախոսը պարզաբանեց կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացում վերահսկողության դերը, կառավարչական ռիսկերը, դրանց օնահատման մեթոդները, ռիսկի վրա հիմնված վերահսկողության եւլունը, պատասխանեց մագիստրանտների հարցերին:

Տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի նախաձեռնությամբ դեպի ավագ դպրոցներ մասնագիտական կողմնորոշման այցելի շրջանակում տնտեսագիտություն մասնագիտության 1-ին կուրսեցի (կուրսղեկը է տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի ասիստենտ Գայանե Խանումյանը) Աննա Պողոսյանը Սյունիքի մարզի Մեղրի քաղաքի միջնակարգ դպրոցի 11-րդ դասարանում բաց դաս է վարել: Ուսանողությին ապագա դիմորդներին ներկայացրել է ներ բուհի մասնագիտությունները, ընդունելության կարգը, ուսանողական առօրյան, կազմակերպել է քննարկում «Մարդու հոգևոր-մշակութային պահանջնունքները» թեմայով, իսկ դասի երկրորդ հատվածում ինստրակտիվ խաղի միջոցով ուսանողությին ստուգել է դպրոցականների տնտեսագիտական իմացությունը: Ի դեպ, Աննա Պողոսյանը նշված դպրոցի շրջանավարություն է:

Education USA-ի հայաստանյան կրթական խորհրդատվական կենտրոնը, Ամերիկյան խորհրդների և ՀՀ-ում ԱԱԾ դեսապանության հետ համատեղ We Share հանդիպումների շրջանակում կազմակերպում է դասախոսություններ, որոնց ընթացքում ԱԱԾ կառավարության կրթական ծրագրերի շրջանավարտները ՀՀ բուհերում հանդես են գալիս դասախոսություններով: Փետրվարի 20-ին մեր համալսարանում էին Education USA-ի խորհրդատու Շուշաննա Արովյանը և BDO Armenia ընկերության առողիտի ռեկավար, ԱԱԾ-ում ուսանած Գնել Խաչատրյանը, ով դասախոսություն կարդաց «Առողիտի ստանդարտների զարգացումները» թեմայով: Միջոցառման կազմակերպմանն աջակցել էր ՇՊՏՀ արտաքին կապերի բաժինը: Շուշաննա Արովյանը համարում անդրադարձավ Education USA-ի գործունեությունը և իրազեկեց, որ իրենց կենտրոնն ուսանողներին խորհրդատվություն է տրամադրում ամերիկյան կրթարժակային ծրագրերի մասին: Գնել Խաչատրյանը բանախոսեց առողիտի համակարգի, նապատակի, հատկանիշների, առողիտորական կազմակերպությունների և ցանցերի գործունեության և 2017թ. փոփոխությունների մասին:

Փետրվարի 14-ի ռեկտորատի նիստում ռեկտոր Կորյուն Արոյանը շնորհավորեց մեր համալսարանի պատմության մեջ մեծ ավանդ ներդրած երկու հորեցարների 80-ամյակը:

Բարձր գնահատելով վիճակագրության ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ. Վալենի Ալեքսանյանի մասնագիտական գործունեությունը, վիճակագրության բնագավառում անուրանալի ավանդ՝ ռեկտորը շեշտեց, որ նա, գիտամանկավարժական ու հետազոտական աշխատանքում, իր գործը մշտապես արել է մտքի ու սրտի թելադրանքով, զարմացնող համեստությամբ, անսահման սիրով ու նվիրումով և հանձնեց շնորհավորական ուղղերձ: Յորեցարը շնորհակալություն հայտնեց համալսարանում իր երկարամյա աշխատանքը գնահատելու համար:

Արմերելով տ.գ.դ., պրոֆեսոր, 1994-2006 թթ. համալսարանի գիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր, 1986-2011 թթ. հաշվապահական հաշվառման և առողիտի ամբիոնի վարիչ Աղասի Սարգսյանի անցած երկար ու բեղմանավոր ճանապարհը ու երախտագիտության խոսք հեելով նրա հասցեին՝ Կորյուն Արոյանը շնորհավորական ուղերձը հանձնեց հաշվապահական հաշվառման և առողիտի ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնակատար: Աղասի Սարգսյանի անցած երկանի մակարդակի, մանկավարժի, կազմակերպչի ու կառավարչի պատկանելի վաստակը, նրա ընդունակություններն և հմտությունները, մարդկային չերմ ու բարյացական խառնը վաժը:

Սահայ Սարգսյանի լուսանկարը՝ լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի արխիվից

Լայնախոհ, պրատող ու մշտապես գիտելիք ամբարող երիտասարդները յուրաքանչյուր հասարակության զարգացման ներուժն են և այն ամուր հիմնաքարերը, որոնց վրա խարսխվում է խոստումնալից ապագայի տեսլակամբ: Այդպիսի շնորհալիներին երևան բերելու և նրանց խրախուսելու նպատակով «Արմենիա» հեռուստաընկերությունը տեղայնացրեց աշխարհահոչակ ու սիրված «Ամենախելացին» («Brainiest») նախագիծը: Արդեն երեք տարի է հեռուստախաղը մեկտեղում է Հայաստանի և Արցախի առաջավոր դպրոցականներին, ուսանողներին, ընծեռում գիտելիք ու մտքի ճկունություն ցուցաբերելու բացառիկ հնարավորություն:

Շնորհալի ՀՊՏՀ-ականների մասնակցությամբ խաղաշրջաններին մեր ընթերցողները հավանաբար հետևում են և կիշխեն, որ 5-րդ ուսանողական եթերաշրջանն աննախադեպ էր մասնակիցների տարիքային ընտրության առումով: Խաղը միավորել էր ուսանողների՝ առաջատար բուհերի բակալավրիատի և մագիստրատուրայի բոլոր կոլուսերից: Ամիսներ տևած ինտելեկտուալ մրցամարտը եզրափակը հատեց 2017թ. ավարտին, հաղթող ճանաչվեց ՀՊՏՀ առողջին մասնագիտության մագիստրանտ Հայկազ Մելքոնյանը: Յնորուստաեթերից ու լրատվամիջոցներից վերստին բարձր հնչեց Տնտեսագիտական մայր բուհի անունը, ինտելեկտուալ հանդիսատեսի համակրանքը վաստակած Հայկազին հասցեագրվեցին գովեստի ու հապատության խոսքեր: Խաղի հովանավորների կողմից «Ամենախելացին»-ի տիտղոսակիրն ստացավ արժեքավոր նվերներ, այդ թվում՝ ուղեգործ՝ դեպի Սամկո Պետերովը և Մուսկավա:

Մեր տաղանդավոր ուսանողների հաջողություններին հետևող ու նրանց մշտապես խրախուսող ՀՊՏՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանը հունվարի 12-ին հյուրընկալել է հաշվապահական հաշվառման և առողջիտի ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնակատար Մերի Բադայյանին և Հայկազին:

«Այս բոլոր հաջողությունները մեր համալսարանի հեղինակությունն ու կշիռն են բարձրացնում, ի հայտ բերում այն իրողությունը, որ մեր կրթօջախում հասակ է առնում իրապես զարգացած և առաջադեմ երիտասարդություն, ինչի համար մենք հպարտ ենք», - շնորհավորանքի խոսքում նշել է ռեկտորը, ապա ուսանողին նվիրել Ուղթեր Այգեքսոնի հեղինակությամբ Սրիվ Զորսի կենսագրությունը մերկայացնող հայերեն հրատարակությունը: Ուկտորի հրամանով Հայկազն ստացել է դրամական պարգևատրում:

«Տնտեսագետը», ինչպես միշտ, ուրախ է ներկայացնելու ՀՊՏՀ-ականների ձեռքբերումները և 2018 թ. անդրանիկ համարի «Մեր շնորհալիները» խորագիրը նվիրել է հեռուստաեկրանից հայտնի դարձած Հայկազ Մելքոնյանին: Նրա հետ գրույցում բացահայտել ենք նի համեստ ուսանողին, որ կարծես կաշկանդվում է խոսել իր արժանիքների ու հաջողությունների մասին:

Ծնվել է Երևանում, 1995 թ.: Գերազանցությամբ ավարտել է Սմբատ Բյուրատի անվան թիվ 125 դպրոցը, ապա ընդունվել ՀՊՏՀ հաշվապահական հաշվառման և առողջիտի ֆակուլտետ: Այժմ սովորում է առողջիտ մասնագիտության հեռակա մագիստրուսության 2-րդ կուրսում և զուգահեռ հմտանում է մասնագիտության մեջ՝ հաշվապահական գրասենյակում աշխատելով որպես հաշվետար:

Դեռ դպրոցական տարիքից, անսպառ հարցերի պատասխանները վիճակի է գրքերում՝ անհագուրդ

Սովորելու չմարդու խաղավագությամբ

Ծննթերցանությամբ: Ավագ դասարաններում, գրեթե բոլոր առարկաների հավասարաշափ իմացությունը դժվարացրել է մասնագիտական կողմնորոշումը, սակայն ի վերջո, ներքին մղումով, ընտրությունը կանգ է առել առողջիտի վրա: Ժամանակակից մասնագիտություն ընտրելուց հետո, պետք էր ընտրել նաև համապատասխան լավագույն բուհը, և ինչպես Հայկազն է ասում՝ դա միանշանակ ՀՊՏՀ-ն էր:

Ծնդգրկուն է ապագա տնտեսագետի հետաքրքրությունը ուղղությունների ոլորտը, գիտելիքը՝ բազմակողմանի. այդ մասին փաստեց նաև «Ամենախելացին» հեռուստախաղը, որտեղ աչքի ընկավ «Աշխարհագրություն», «Մաթեմատիկա», «Երաժշտություն», «Մշակույթ» թեմաների փայլուն իմացությամբ, կուռ տրամաբանությամբ ու արագանությամբ:

«Իհարկե, մասնագիտությունը՝ մասնագիտություն, բայց ինձ հետ է միշտ համակողմանի զարգանալու մղումը, որն ուղղորդում է նոր որոնումների ու բացահայտումների: Միրում եմ բոլոր առարկաները, ազատ ժամանակ ընթերցում եմ հայ և արտասահմանյան հեղինակների: Ծատ հետաքրքրված եմ ինտելեկտուալ խաղերով ու հեռուստածրագրերով, որովհետև դրանք ինքնադրսության, նոր բան սովորելու, գիտելիքով ոգեշնչվելու բացառիկ հարթակներ են: Համալսարանում հածախ էինք խաղում «Ի՞նչ, որտե՞ղ, ե՞րբ» և թիմային հաղթանակներ տոնում: Ցանկություն կար ավելի մասշտաբային խաղի մասնակցելու... «Ամենախելացին»-ի հաղորդումներին միշտ հետևում էի և

ՀՊԾՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՅՈՒԹՈՒՄ

ամեն անգամ ափսոսանք ապրում, որ տարիքս թույլ չի տալիս դիմել: Մի օր էլ, երբ գրեթե հույս չունեի, որ ես էլ կիայտնվեմ սիրված խաղի տաղավարում, վերջապես կարդացի հայտարարությունը, որ բակալավրական և մագիստրոսական բոլոր կուրսերի ուսանողներին հրավիրում են մասնակցելու հեռուստախաղին: Անմիջապես հայտագրվեցի ու ամենայն պատասխանատվությամբ սկսեցի պատրաստվել», - պատմում է Հայկազը և հավելում, որ խաղն իր համար կ'յուրատեսակ ստուգատես էր, և արդյունավետ փորձառություն:

Մասնագիտական աշխատանքում էլ չի դադարում կատարելագործվել ու առաջավորների շարքերում իր հաստատուն տեղը զբաղեցնել: Հաշվետարի երեքամյա փորձ ունի, այնուամենայնիվ, համեստորեն նշում է, որ դեռ սկսնակ է, մրցունակ դառնալու համար տարիների աշխատանք է պետք. «Հաշվապահության մեջ անընդհատ նորը սովորելու անհրաժեշտություն կա, փոփոխվում են օրենքները, մոտեցումներն ու սկզբունքները... այս դիմամիկայում պետք է հասցնել միշտ իրազեկ լինել ոլորտին»:

Ապագա անելիքները Հայկազը դժվարացավ ուրվագծել, բայց վստահորեն ասաց, որ ներկայի անելիքը լավ գիտի՝ ապահովել մասնագիտական ու անձնական աճ: Նա հասակակիցներին խորհուրդ է տալիս գեղարվեստական գրքեր կարդալ, ինքնակրթվել ու հարստացնել ներաշխարհը: Համոզված է գիտելիքով զինված մարդն արժանիորեն է գնահատվում:

Դիշեցնենք՝ «Ամենախելացին»-ի նախորդ ուսանողական եթերաշրջամի հաղթողը նույնակեն ՀՊԾՀ-ական էր՝ բանկային գործ մասնագիտության ուսանող Տիգրան Պետրոսյանը, ուստի Հայկազի հաղթանակը մեզ համար հապատության կրկնակի առիթ դարձավ: Կրկին շնորհավորում ենք Հայկազ Մելքոնյանին և մաղթում, որ ուսման հանդեպ նրա խանդավառությունը երթեք չմարի և «Ամենախելացի» ուսանողի կոչումը սկիզբ դառնա նոր առաջնորդացի:

ՆԱՏԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՐՏՎԱԿՈՒՅԹԻՆ ԳԻՏԵԼԵՏԱՎՈՏԱԿԱՆ ՄՐՊՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

2018 թ. առաջին նիստը կայացավ հունվարի 13-ին՝ ՀՊԾՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր Կորյուն Աթոյանի նախագահությամբ: Գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր, պրոֆեսոր Գագիկ Վարդանյանը գեկուցեց օրակարգային առաջին հարցը, որը վերաբերում էր գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման ենթակառուցվածքի պահպանան և զարգացման ծրագրերի 2017 թ. հունվարդեկտեմբեր ժամանակահատվածն ընդգրկող տարեկան հաշվետվություններին: «Հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գերակայությունները Հայաստանի Հանրապետությունում» ծրագրի հաշվետվությունը ներկայացրեց ծրագրի դեկավար, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Յուրի Սուվարյանը, իսկ ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակը և հեռանկարները» ծրագրի (գիտական դեկավար՝ տ.գ.ք., պրոֆեսոր Իշխան Տիգրանյան) հաշվետվությունը հետազոտական խմբի անդամ, տ.գ.ք., դրցենտ Հայկազ Ռովիաննիայանը:

Օրակարգային երկորորդ հարցը, պրոռեկտոր Գագիկ Վարդանյանի գեկուցմամբ, «Երիտասարդ գիտաշխատողների հետազոտությունների աջակցության ծրագիր-2016»-ի շրջանակներում իրականացվող գիտական թեմաների՝ 19.12.2016-18.12.2017 թթ. ժամանակահատվածն ընդգրկող ընթացիկ (տարեկան) հաշվետվությունների մասին էր: Տ.գ.դ., դրցենտ Ռուբեն Շայրապետյանը ներկայացրեց «Վարչատարածքային բարեփոխումների ազդեցությունը ՀՀ տեղական ինքնակառավարման արդյունավետության վրա», տ.գ.ք. Աղասի Թավաղյանը՝ «Դրամավարկային քաղաքանության ազդեցության գնահատումը ՀՀ տնտեսության մրցունակության վրա» գիտական թեմաների հաշվետվությունները: Զեկուցողները նամրամասնորեն անդրադարձան իրենց կատարած աշխատանքներին, հետազոտական արդյունքներին, հետազոտական անելիքներին: Գիտական խորհուրդը հաստատեց հաշվետվությունները:

Ռեկտոր Կորյուն Աթոյանը ներկայացրեց գիտական խորհրդի 2017-2018 ուսումնական տարվա երկորորդ կիսամյակի աշխատանքային պլանը, որը հաստատվեց: Այնուհետև գիտական խորհուրդը քննարկեց և հաստատեց գիտական դեկավարներ և ատենախոսությունների թեմաներ, իրատարակության երաշխավորեց կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի վարիչ, տ.գ.ք. Միքայել Մարդումյանի «Բիզնես ձախողումների հետազոտության մեթոդաբանական իիմնախսողիներ» մենագրությունը: Ի գիտություն ընդունվեց նաև ուսանողական խորհրդի 2017 թ. ֆինանսական հաշվետվությունը:

Գիտական խորհրդի որոշումներին կարող եք ծանոթանալ ՀՊԾՀ պաշտոնական կայքում (asue.am):
ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Դեկտեմբերի 4-8-ը բանկային գործի և ապահովագործյան ամբիոնի ասխատենտ Յայկ Բեջանյանը վերապատրաստվել է Կրակովի տնտեսագիտական համալսարանում: Նա հանդիպել է Լեհաստանում Յայաստանի դեսպան Էդգար Ղազարյանին, մասնակցել միջնական միջոցառումներում: Եղել է համալսարանի ստորաբաժանումներում, մասնակցել դասախոսության, ներկայացրել ՀՀ տնտեսությունը, մակրոտնտեսական իրավիճակն ու տնտեսական քաղաքականությունը, նաև ՀՊՏՀ գործունեությունը: Մեր բուհի պաշտոնական կայքը և էլեկտրոնային գրադարանն արժանացել են լեհական բուհի գրադարանի աշխատակիցների հիացմունքին ու բարձր գնահատականին:

Ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի ուսանողության Արմինե Կարապետյանը և ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի կառավարման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի ուսանող Վահրամ Շաբրյանը դեկտեմբերին Լեհաստանի Բիալիստոկի տեխնոլոգիական համալսարանում մասնակցել են ծերնարկատիրության վերաբերյալ միջազգային թրեյմինգի և աշխատաժողովի:

eDrone նախագծի շրջանակներում դեկտեմբերի 6-9-ը Քիշնևում (Սոլյովա) տեղի է ունեցել առաջին համակարգոր հանդիպումը, որին մասնակցել են ՀՊՏՀ արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ Մարգարիտ Մարգարիտյանը և մարդերին ամբիոնի ղոցենտ Լիլիթ Դադյանը: Անփոփէլ են երկու աշխատանքային փաթեթների աշխատանքներ և երրորդի (ՀՊՏՀ-ն պատասխանատու է մարդերին մողովի և ազգային տնտեսության առանձնահատկությունների ենթաբաժնի մշակման համար) գործողությունների պլանավորմանը վերաբերող հարցեր:

Դեկտեմբերի 18-ին մեր համալսարանում կայացավ «Ֆինանսների մագիստրոսական ծրագրերի բարեփոխում Յայաստանում և Սոլյովայում» (ՈՒՖԱՅԸ) ծրագրի լոկալ մեկնարկային հանդիպումը: Մասնակցում էին պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, ուսումնական բաժնի պետ Աղավելի Յակոբյանը, արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը, ֆինանսների ամբիոնի վարիչ Աշոտ Սալնազարյանը, բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչ Աննա Ասլանյանը, դասախոսներ: Քննարկվեցին Վիեննայում կայացած մեկնարկային հանդիպման արդյունքները, առաջին աշխատանքային փաթեթը, առաջիկ միջոցառումները: Վարդ Ղուկասյանը նկարագրեց ծրագիրը, պարզաբանեց ՀՊՏՀ դերակատարությունը: Արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ Մարգարիտ Մարգարիտյանը գեկուցեց Վիեննայի մեկնարկային հանդիպման ու սպասվելիք իրադարձությունների մասին: Ֆինանսների ամբիոնի ասխատենտ Վանինե Երանոսյանը խոսեց 1-ին աշխատանքային փաթեթի և ակնկալվող արդյունքների մասին: Պարույր Քալանթարյանը ցուցումներ ներկայացրեց ծրագրի կատարողներին:

Միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը և նույն ամբիոնի ղոցենտ Վերգինե Կիրակոսյանը դեկտեմբերի 21-22-ին Խարկովում (Ուկրաինա) մասնակցել են «Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների՝ Երիտասարդների ծեռնորեցության համար» ծրագրի մեկնարկային հանդիպմանը: ՀՊՏՀ-ն ստանձել է «Բիզնեսի վարման առանձնահատկությունները եվրոպական ինտեգրման գործընկեր Երկրներում» ծեռնարկի հրատարակումը՝ «Միջազգային բիզնես» առարկայի դասավանդման համար:

ՀՊՏՀ 31 ուսանող (24-ը՝ բակալավրիատից, 7-ը՝ մագիստրատուրայից) ընթացիկ կիսամյակում կտուղորի 10 երկրի 13 համալսարաններում: Մեկնող ուսանողներին ու նրանց ծնողներին հունվարի 16-ին հանդիպեցին ու հաջողություն նարեցին ռեկտոր Կորյուն Արոյանը, պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, դեկանները: Նրանք շնորհավորեցին ծրագրի հաղթողներին, ապա քննարկեցին ուսումնակազմակերպական մի շարք հարցեր: Ողջույնի խոսքում ռեկտորն արձանագրեց, որ տարեցտարի աշխաւամում է «Երազմուս+»-ի հանդեպ ուսանողների հետաքրքրությունը, մեծանում է մրցակցությունը, իսկ ծրագրի կայացման համար հատուկ շնորհակալություն հայտնեց Վարդ Ղուկասյանին: Պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը հորդորեց լավ սովորել, յուրացնել եվրոպական կրթական լավագույն փորձը: Մեկնողները խորհրդական ստացան կատարաթերի, ուսումնական, կեցության հարցերի վերաբերյալ:

ԱՍՄԱՔ ՕԵՄԵՔՍ Արմենիա» ԲԲԸ-ում հունվարի 19-ին տեղի է ունեցել «Ֆինանսների մագիստրոսական ծրագրերի բարեփոխում Յայաստանում և Սոլյովայում» (ՈՒՖԱՅԸ) նախագծի աշխատաժողովը, որին մասնակցել են ֆինանսների ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աշոտ Սալնազարյանը, նույն ամբիոնի ղոցենտ Էդգար Աղաբեկյանը, ասխատենտ Վանինե Երանոսյանը և արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ Մարգարիտ Մարգարիտյանը: Աշխատաժողովը, նախագծի առաջին աշխատանքային փաթեթի շրջանակներում, քննարկել է ֆինանսական կրթության ներկայիս իրավիճակը, ինչպես նաև սպասվող զարգացումները:

Պապս ...

Պապս՝ բարձրահասակ, թիկնեղ, ազդեցիկ... Բացառիկ սեր ու հարգաճք էր վայելում իր գյուղում և ողջ Արցախում: Երկար տարիներ՝ ավելի քան երեք տասնամյակ, կրտսեսության նախագահ էր: Յիշում եմ, երբ միասին քայլում էինք դեպի իր գրասենյակը, գյուղի մեջ ու փոքրն ի՞նչ պատկառանքով էին տեղներից վեր կենում, մոտենում, բարեւում, գրուցում, հաղորդակցվում: Լսում էր յուրաքանչյուրին՝ առանց ընդհատելու, ուշադիր, սրտացավորեն, իսկ ես կողքին կանգնած, հպարտորեն մանկական քիթս վեր տնկած՝ իմ ողջ տեսքով ազդարարում էի աշխարհին՝ «պապիկս է, է»...

Յիշում եմ... տասու չեխական օյու բաժակներ էր գնել՝ վեց հատ, և քանի որ այն ժամանակ շատ դժվար էր ինչ-որ բան ձեռք բերելը, աչքի լույսի պես շարել էր դրանք հյուրասենյակի պահարանի ամենապատվավոր տեղում: Մի օր, հերթական հյուրասիրությունից հետո սեղանն էր հավաքում, ես էլ կողքից օգնում էի, մեկ էլ հենց այդ բաժակներից մեկը գցեցի ու... Զարդուիշուր բյուրեղապակու ձայնը տատիս խոհանոցից հյուրասենյակ բերեց, ու տասու նեղստրած, բայց մեղմորեն նախատեց ինձ: Ու մինչ կիսալացակումած, գլուխս կախ՝ փորձում էի հասկանալ, թե բաժակն ինչու ջարդվեց, պապս, որ քեֆը լավ՝ թիկն էր տվել բազմոցին, ծանր ու մեծ վեր կացավ, մոտեցավ սեղանի գլխավերևում դրված աթոռին, նստեց, ինձ գրկեց, դրեց ծնկին ու թե.

– Էս բաժակից քանի՞ հատ մնաց...

Տասու էլ (ի՞նչ իմանար գլխի գալիքը), խելոք-խելոք թե՝ հինգ հատ:

Պապս թե՝ թեր էստեղ:

Տասու անձայն բաժակները բերեց, շարեց սեղանին, պապս վերցրեց առաջին պատահածը, տվեց ինձ ու առարկություն չհանդուրժող տոնով ասաց՝ ջարդի՞ր... Ես, առանց հասկանալու կամ առարկելու, արեցի այն, ինչ պահանջվում էր....

Նույն կերա՝ երկրորդը, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը...

Երբ բաժակները վերջացան, պապս ասաց...

– Բաժակը՝ հեշ, կարևոր մարդու սիրտն է, սի՞րտը կոտրել չի կարելի...

Հետո իմ կյանքում անթիվ բաժակներ ջարդվեցին ու գնացին, բայց այդ դասը, որ մարդու սիրտը կոտրել չի կարելի, մնաց իմ հոգում ընդմիշտ: Ու ամեն անգամ, երբ ինչ-որ բան էր ջարդվում, տասու միանգանից ծիծաղելով ասում էր, ոչինչ, դեռ հինգ կամ տասնմեկ հատ էլ կա...

Պապս վաղուց չկա...

Տասու...

Մի բուռ է դարձել, կուչ եկել...

Յիշանու է, արդեն տևական ժամանակ... թույլ, անուժ, անօգնական... ձեռքերը դրոյլում են, դժվարանում է ինքնուրույն ջուր խնել անգամ, բայց չի հանձնվում, երբ ասում եմ՝ բաժակը պահեմ, նեղանում է, ասում է՝ ես ինք...

Խոհանոցում, մտքերով տարված, սուրճ եմ եփում... Զարդուիշուր բյուրեղապակու ձայնն ինձ արագ խոհանոցից ննջասենյակ է տանում... Տասու անօգնական հայացքով ինձ է նայում ու մինչ կիասցնի ինչ-որ բան շշնջալ, բացականչում եմ...

– Ոչի՞նչ, տա՞տ ջան, դեռ հինգ հատ էլ կա... թերե՞մ...

Ու ծիծաղում ենք աղցունքների միջից՝ տատս՝ անուժ ցավից, ես՝ նրան օգնելու անզորությունից...

Ու երկուսիս ականջներում էլ պապիս ծայնն է...

– Բաժակը... հեշ, կարևոր մարդու սիրտն է, սի՞րտը կոտրել չի կարելի...

ԼԻԼԻԹ ԴԱՂԱՅԱՆ
ՀՊԾՀ մարքեթինգի ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ.

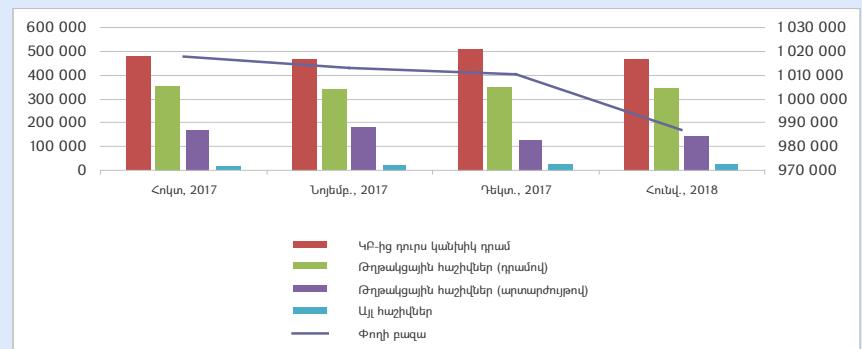
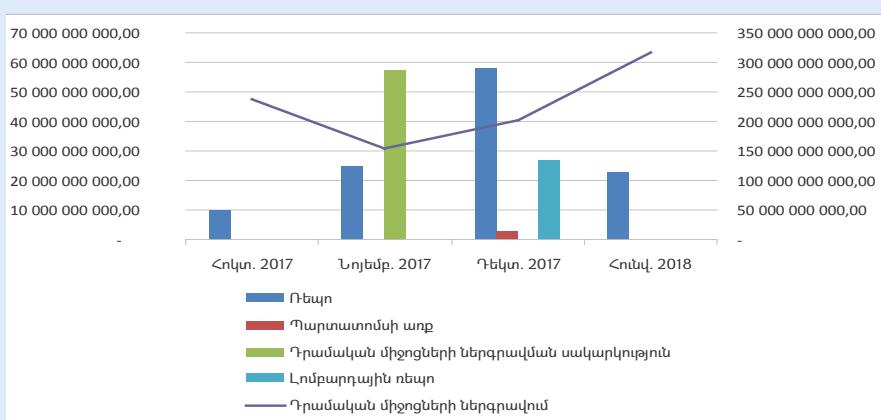

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ (2017 թ. ԻՆԿՈՄԲԵՐ – 2018 թ. ԻՆՎԱՐ)

ԿԲ ԴՐԱՄԱՎԱՐԼԱՐԻ ԲԱղաքականություն: 2017 թ. հոկտեմբերից 2018 թ. ինվար ամիսների ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ն դրամավարլարին բաղաքականության գործիքների տոկոսադրույթների փոփոխություն չի իրականացրել: 2017 թ. փետրվարին 0.25%-ով իջեցվել է ին տոկոսադրույթները, ինչից հետո դրանք անփոփոխ են թողնվել: Արդյունքում վերաֆինանսավորման տոկոսադրույթը սեպտեմբերի վերջին կազմել է 6%, լոնբարդային ռեպոյի տոկոսը՝ 7.5, իսկ դրամական միջոցների ներգրավման տոկոսադրույթը՝ 4.5: Կապված բանկային համակարգում իրացվելիության ավելցուկի հետ ԿԲ-ն կիրառել է իմանականում իրացվելիության կրծատ-

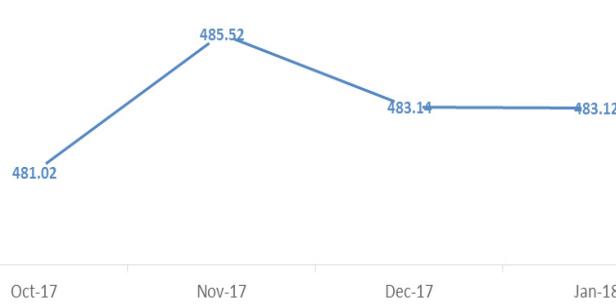
ման գործիքներ, ինչի արդյունքում դրամական միջոցների ներգրավման գործիքով կնքված գործարքները գերակշիռ ծավալ են կազմել: Ուղղ գործարքներ կնքվել են բոլոր ամիսներին: Դրանց առավելագույն ծավալը կնքվել է դեկտեմբերին՝ 58 մլրդ դրամի: Նոյեմբերին ԿԲ-ն իրականացրել է նաև դրամական միջոցների ներգրավման սակարգություն՝ 57.5 մլրդ դրամ ծավալով: Լոնբարդային ռեպոյով կնքված գործառնություններ միայն եղել են դեկտեմբերին՝ 26.9 մլրդ ծավալով: Պատճառ այդ ամսվա ընթացքում որոշ առևտրային բանկերում իրացվելիության կրծատումն է:

2017 թ. հոկտեմբերից 2018 թ. ինվար ժամանակահատվածում, ընդհանուր առմամբ, փողի բազան նվազել է 3%-ով: ԿԲ-ից դուրս կանչիկ դրամի ծավալը, չնայած դեկտեմբերի աճին, հոկտեմբերից մինչև 2018 թ. ինվար նվազել է 1.86%-ով: Դրամական զանգվածի նման փոփոխության պատճառը տնտեսությունում եղած սեզոնային տատանումներն են, բանկային համակարգում դրամական միջոցների ավելցուկի փոփոխությունները, պետական պարտատոմսերի աճուրդները և այլն:

Արտաքինության շուկա: Ամս դոլարի միջբանկային շուկայի փոխարժեքը 2017 թ. հոկտեմբերի 481.02 դրամից նոյեմբերին աճել է՝ դաշնալով 485.52 դրամ, որից հետո դեկտեմբերին նվազել է հասնելով՝ 483.14 դրամի: Հունվարին միջբանկային արտաքինության շուկայում դոլարի փոխարժեքը եական փոփոխություն չի ունեցել: Ի տարբերություն դոլարի՝ եվրոյի ներբանկային շուկայի առքի և վաճառքի փոխարժեքները աճել են՝ պայմանավորված միջազգային շուկաներում տեղի ունեցող գործընթացներով: Ուստական ռուբլու ներբանկային փոխարժեքները եական փոփոխություն չեն կրել: 2017 թ. հոկտեմբերից 2018 թ. ինվար ժամանակահատվածում բորսայի արտաքինությի հարթակում գործարքներ չեն կնքվել:

ԱՄՆ ԴՈԼԱՐԻ ՄԻՋԲԱՆԿԱՅԻՆ ՓՈԽԱՐԺԵՔ

	Հոկտ., 2017		Նոյեմբ., 2017		Դեկտ., 2017		Հունվ., 2018	
	Առը	Վաճառք	Առը	Վաճառք	Առը	Վաճառք	Առը	Վաճառք
Միջքանկային, ԱՄՆ դոլար	49,050,000	49,050,000	67,800,000	66,000,000	86,432,891	85,732,891	44,300,000	45,300,000
Ներքանկային, ԱՄՆ դոլար	381,609,239	402,961,793	370,349,678	396,698,711	588,619,250	593,358,572	287,273,388	334,250,372
Ներքանկային, Եվրո	41,048,697	77,847,728	50,777,086	71,255,607	60,527,564	112,184,086	42,394,275	52,932,344
Ներքանկային, ռուբլի	5,843,182,368	2,675,174,588	5,839,589,348	2,411,953,241	7,229,096,381	2,414,247,994	4,429,176,309	1,589,663,594

Ուսպո և միջքանկային այլ շուկաներ: Ուսպո, սվոփ գործառնությունների և միջքանկային վարկերի շուկաներում նույնական ակտիվ է եղել: Արտաքրոսայական ռեպոների տոկոսադրույթը 2017 թ. հոկտեմբերից մինչև 2018 թ. հունվարն աճել է 0.34 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.34%: Եվրոպոնդերով կնքված ռեպոների տոկոսադրույթը հունվարին նույնական նվազել է՝ հասնելով 1.83%-ի: Միջքանկային վարկերի շուկաներում նկատվել են տոկոսադրույթի աճի միտումներ: ՀՀ դրամով միջքանկային վարկերի տոկոսադրույթը աճել է՝ հասնելով 6.01%-ի, դոլարային վարկերի տոկոսադրույթը հունվարին կազմել է 2.02%: Եվրոյուղի ռուբլով միջքանկային վարկերի տոկոսադրույթները նույնական աճել են՝ հունվարին կազմելով համապատասխանաբար 1.63 և 4.48% (հոկտեմբերին՝ 0.75% և 3.07%): Տնկոսադրույթների աճի պատճառը շուկայի մասնակիցների շրջանում դրամական միջոցների նվազումն է և ՀՀ ԿԲ կողմից տոկոսադրույթների հետագա նվազեցման սպասումների բացակայությունը:

	Հոկտ., 2017	Նոյեմբ., 2017	Դեկտ., 2017	Հունվ., 2018
Ուսպո արտաքրոսայական	399,950,801,238	436,502,481,476	395,489,732,142	403,437,393,987
Ուսպո Եվրոպոնդերով, արտաքրոսայական, ԱՄՆ դոլար	1,210,166,263	2,449,351,961	16,542,560,363	8,801,244,048
Միջքանկային վարկեր, ՀՀ դրամ	24,850,000,000	22,900,000,000	19,750,000,000	22,250,000,000
Միջքանկային վարկեր, ԱՄՆ դոլար	30,950,000	23,450,000	68,850,000	104,750,000
Միջքանկային վարկեր, Եվրո	3,000,000	16,300,000	14,200,000	6,500,000
Սվոփ, ԱՄՆ դոլար	6,103,157	29,419,200	110,943,710	76,324,813

Արժեքթերի շուկաներ: Պետական պարտատոմսերի և՝ առաջնային, և՝ երկրորդային շուկաներում գրանցվել է բավականին մեծ ակտիվություն և հիմնականում՝ տոկոսադրույթների նվազման միտումներ: Պետական պարտատոմսերի շուկայում, կապված հունվար ամսին մեծ տեղաբաշխման ծավալով, երկրորդային շուկայի ծավալը նույնական է բերկու անգամ աճել է: Հոկտեմբերից հունվար ժամանակահատվածում կորպորատիվ պարտատոմսերի շուկայի ակտիվությունն աճել է: Բաժնետոմսերի շուկայում դեռևս պահպանվում են առկա միտումները, երբ շուկան պայմանավորվում է հիմնականում մի քանի խոշոր գործարքների ծավալով: Ընդհանուր առնամբ, արժեքթերի շուկաներում գործարքների ծավալների աճը պայմանավորված է ֆինանսական շուկայի մասնակիցների սպասումներով, տոկոսադրույթների փոփոխության միտումներով, կորպորատիվ պարտատոմսերի բողարկումների աճով, ինչպես նաև բանկային համակարգում իրացվելիության ավելցուկով:

	Հոկտ., 2017	Նոյեմբ., 2017	Դեկտ., 2017	Հունվ., 2018
Պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումներ	7,487,000,000	16,530,500,000	-	24,524,000,000
Պետական պարտատոմսերի հետգնումներ	1,000,000,000	2,000,000,000	4,327,155,000	2,000,000,000
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային արտաքրոսայական շուկա	23,156,211,163	15,348,945,735	21,864,974,473	56,189,258,339
Եվրոպոնդերի երկրորդային շուկա, ԱՄՆ դոլար	5,834,317	58,237,000	7,735,748,777	7,751,315,276
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային բորսայական շուկա	1,107,975,826	7,683,976,400	4,133,006,401	5,377,550,404
Պետական պարտատոմսերի երկրորդային բորսայական շուկա, հասցեական	2,825,687,464	2,606,591,204	2,062,237,366	-
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա	17,438,742	29,143,202	41,464,842	30,135,602
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա, հասցեական	-	50,714,134	-	15,067,392
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա, ԱՄՆ դոլար	383,129	594,502	1,055,068	532,340
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա, հասցեական, ԱՄՆ դոլար	245,392	134,915	197,126	1,315,882
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա, Եվրո	19,898	14,993	-	-
Կորպորատիվ պարտատոմսերի բորսայական շուկա, հասցեական, Եվրո				
Բաժնետոմսերի բորսայական շուկա	6,732,000	977,500	-	4,870,020
Բաժնետոմսերի բորսայական շուկա, հասցեական	433,326,320	4,845,600	1,820,219,740	218,074,546

ԷՂԳԱՐ ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ
«Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի փորձագիտական խորհրդի
անդամ, ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ.

ՈԵԿՈՒՐ Կորյուն Աթոյանի հրամանով ուսումնական նոր կիսամյակի մեկնարկին ֆիզդաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության ամբիոնը հիմնել է մարզական ակումբ, որի առաքելությունը համալսարանական սպորտի զարգացումն է՝ բուհական մարզական միջոցառումների կազմակերպում, ուսանողների նախապատրաստում հանրապետական խաղերին, միջուկական համագործակցության աշխատացումն։ Հասարակական հիմներներով մարզական ակումբի ղեկավար է նշանակվել ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար Հովհաննես Գարբիելյանը, ով նաև ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղարն է։ Վերջինիս նախաձեռնությամբ մեր համալսարանում հունվարի 19-ին տեղի ունեցավ հանդիպում հայաստանյան բուհերի ֆիզդաստիարակության ամբիոնների վարիչների, մարզական ոլորտի ներկայացուցիչների և լրագրողների մասնակցությամբ։ Քննարկվեցին 2018 թ. ուսանողական մարզական միջոցառումներին, «ՀՊՏՀ դասախոսական գավաք» միջբուհական մարզական խաղերի անցկացմանը, ինչպես նաև ՀՀ բուհերում մարզական ակումբների ստեղծման գործընթացին առնչվող հարցեր։ Ներկա էին Սպորտի և Երիտասարդության հարցերի նախարարության մասսայական սպորտի և ֆիզիկական դաստիարակության քաղաքականության վարչության ղեկավար Լևոն Վահրայանը, ՀՈՒՄՖ փոխնախագահի, «Հայաստան» մարզական միության նախագահ Ռազմիկ Ստեփանյանը, ԿԳՆ աշխատակից Արմեն Ոսկանյանը, Հայաստանի քաղաքացիության ֆեդերացիայի փոխնախագահի, կանանց մինչև 16 և 18 տարեկանների հավաքականի գլխավոր մարզիչ Վահագն Հարությունյանը։

Դազախստանի Ուստ Կամենոգրոսկ քաղաքում հունվարին տեղի ունեցած «Օլիմպիական չենափիոն Օլգա Ռիբակովայի Գրան Պրի» առլետիկայի միջազգային մրցաշարում 16 մ 39 սմ արդյունքով 1-ին տեղում է զրադեցրել Հայաստանի եռացատկորդ, մարզեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի (հեռակա, մարզեթինգ մասնագիտության) ուսանող Լևոն Աղասյանը։

Հունվարի 28-ից փետրվարի 8-ը տեղի ունեցան ՀՊՏՀ «Դասախոսական գավաք-2018» միջբուհական մարզական խաղերը՝ հայաստանյան 13 բուհերի դասախոսական թիմերի մասնակցությամբ։ Անցկացվեց 4 առաջնություն իրազգության, սեղանի թեմիսի, շախմատի և վոլեյբոլի։ Միջոցառումն անփոփոք հանդիսավոր մրցանակաբաշխությամբ, գավաքներով, պատվորերով ու նվերներով պարգևատրվեցին 1-3-րդ մրցանակային տեղեր զրադեցրության թիմերը։

Փակնան արարողությանը ներկա էին ռեկուր Կորյուն Աթոյանը, ՀՈՒՄՖ փոխնախագահի, «Հայաստան» մարզական միության նախագահ Ռազմիկ Ստեփանյանը, Հայաստանի վոլեյբոլի մարզական ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղար Կարեն Ասմարյանը, դասախոսներ, ուսանողներ, մարզասերներ։

Բացման խոսքում Հովհաննես Գարբիելյանը նշեց, որ 5-րդ տարին անընդմեջ, ՀՊՏՀ ղեկավարության հովանու ներքո, հաջողությամբ է իրականացվում «Դասախոսական գավաք»-ը, և այս տարվա խաղերն անցել են բարձր մրցակցային մրնուրուտում։ Ռազմիկ Ստեփանյանը ՀՈՒՄՖ անունից շնորհակալություն հայտնեց ՀՊՏՀ-ին՝ խաղերի կազմակերպման, դասախոսներին հանախնբելու համար։

Ռեկուր Կորյուն Աթոյանը շեշտեց՝ Տնտեսագիտական համալսարանը մեծ ուշադրություն է համարում մարզական միջոցառումներին, կարևորում է համալսարանական սպորտի զարգացումը։ Ռեկուր հյուրերի հետ հանձնեց մրցանակակիրների պարգևները։ Այսպես՝ մրցանակակիրներն էին (1-3 տեղեր)՝ իրազգություն՝ ԵՊՃ, ԵՊԲՃ, ՀԱՊՃ, շախմատ՝ ՀՊՄՃ, ԵՊՃ, ՀՈՃ, սեղանի թենիս՝ ՀՈՃ, ՀՊՄՃ, ՀԱՊՃ, Վոլեյբոլ՝ ԵՊՃ, ՀԱՍՃ, ՀՊՏՃ։ Ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերած, մրցանակային տեղեր զբաղեցրած թիմերը ստացան շնորհակալագրեր։ Միջոցառման ավարտին, վոլեյբոլի մարզաձևի մասսայականացման աջակցելու համար, Կարեն Ասմարյանը ռեկուր Կորյուն Աթոյանին պարգևատրեց Վոլեյբոլի ֆեդերացիայի հուշամեդալով։

Հունվարի 29-ից փետրվարի 2-ը ՈՂ Եկատերինբուրգ քաղաքում Ուսուաստանի բազկանարտի առաջնությունում, 19-21 տարեկանների 65-70 քաշային կարգում ֆինանսներ մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանող Վահան Տեր-Բայյանը դարձել է բացարձակ հաղթող՝ և աջ, և ձախ ձեռքով։ Այսպիսով, Վահանն ստացել է 3 ոսկի մեդալ, 3 դիպլոմ, ինչպես նաև ձեռք է բերել Եվրոպայի և Աշխարհի բազկանարտի առաջնությունների ուղեգործը։

Փետրվարի 17-ին «Դինամո» մարզադահիճում տեղի է ունեցել ֆուտովալի թիմնես լիգայի Ա լիգա մրցաշարի եզրափակիչ խաղը, որտեղ չենափիոնական գավաքի համար պայքարել են ՀՊՏՀ և «Հոմեն Արարատ» ուժեղագույն թիմերը։ 3:2 հաշվով մեր թիմը հաղթել է և դարձել չենափիոն։ Ռեկումբերին մեկնարկած մրցաշարի բոլոր 7 խաղերում «ՀՊՏՀ»-ը 7 հաղթանակ է արձանագրել։ Այսպիսով, թիմն իրավունք է ստացել անվճար մասնակցելու Հայաստանի ֆուտզալի բարձրագույն խմբի առաջնությանը։

Փետրվարի 20-ին ռեկուր Կորյուն Աթոյանը շնորհավորեց թիմի տղաներին, շնորհակալություն հայտնեց մարզիչ Կարեն Միքայելյանին ու Հովհաննես Գարբիելյանին։ «Սպորտը կովում է ոչ միայն մարդու մարմինը, այլև մի շարք կարևոր հատկանիշներ։ Եվ փորձն է ցույց տալիս, որ մրցակցության ոգին տեսած, այդ ծանապարհին անցած մարդիկ փորձում են ավելի ազնիվ և արդար ապրել», - ասաց ռեկուրը՝ հավելելով, որ պատրաստ է շարունակել աջակցությունը ՀՊՏՀ ֆուտզալի հավաքականին և խոստացավ նաև պարզաբանել մարզիկներին։ Հովհաննես Գարբիելյանը շնորհակալություն հայտնեց ռեկուրին աջակցության համար, նշեց, որ սպորտի աշխարհում ՀՊՏՀ-ը դարձել է բրենդ և ֆավորիտ, և մեր մարզիկները ձգտում են ավելի մեծ հաջությունների։ Հավաքականի հաղթանակներում նա կարևորեց մարզչի ներդրումը։ Շնորհակալական խոսք ասաց թիմի ավագ Նարեկ Դավիթյանը։

Հեն մեր ժողովուրդը որոշեց «իմացեալ մահով» պատմութիւն կերտել, որպէսի պատմութիւն չդառնայ:

Արամ Ա Կաթողիկոս

«Ամենադժվարը ռեալիստ նկարչի ուղին է, քանի որ նա կոչված է ստեղծելու առաջին հերթին իր դարաշրջանի տեսանելի կերպարը», - մի անգամ հեռուստաեսությամբ ասաց անվանի հայ գեղանկարիչ Գրիգոր Խանջյանը, ով իր ստեղծագործություններում ոչ միայն արտահայտեց դարաշրջանը, այլև դարձավ դրա գլխավոր գործող անձնությունը, այն ստեղծողներից մեկը: Խանջյանի ստեղծագործական ժառանգությունը հսկայական է ու բարացիորեն ապշեցնում է ընդգրկման բազմաժամությամբ. անթերի վարպետություն, թեմաների բազմազանություն, որոնցում հնչում է ժամանակն ինքը: Զգացնունքների պաթոսն ու ուժը, արտահայտման դիմամիկան, դարաշրջանի նորությունը մեջ ներթափանցումն այնքան աներևակայելի պայծառ ու խորն են, որ պարզապես անհավանական են թվում:

Թերևս, նա բոլոր իրավունքներն ուներ՝ անդելու. «Եսքիլեսը սխալվում էր՝ ասելով, թե չափավորությունը աստվածների լավագույն պարզեն է: Չափավորությունն ու սահմանափակությունը սպանում են արվեստը: Խսկական վարպետը միշտ հախուռն է, դժվար է նրան տեղափորել պատրաստի սխմայուն»: Եվ իրոք, Խանջյանի ստեղծագործությանը բնորոշ չեն երկչուսությունը, ակադեմիական կաշկանդվա-

Վարդանանք

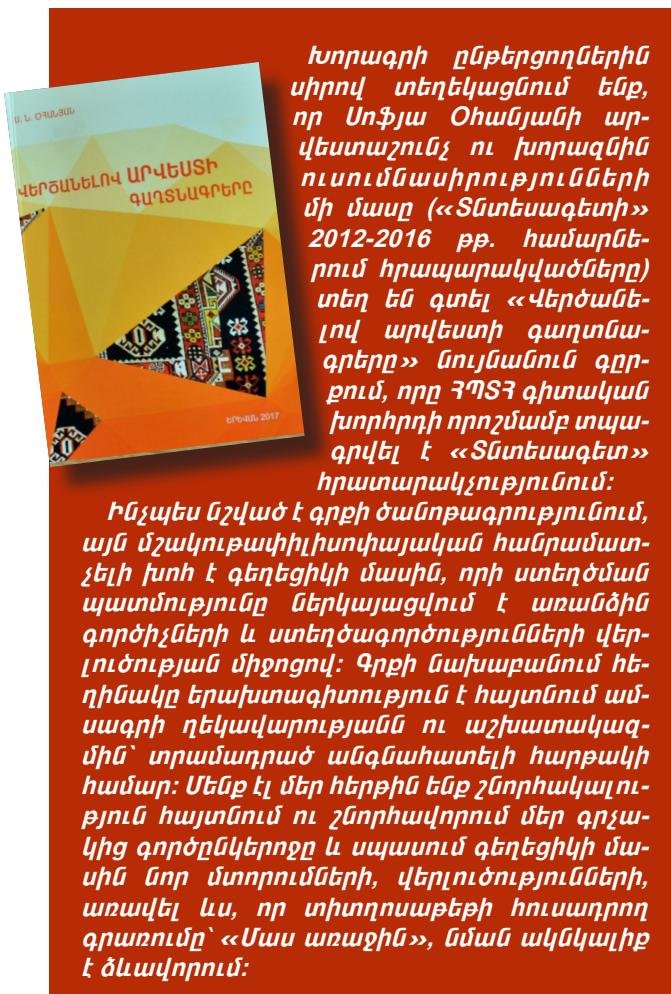
ԳՐԻԳՈՐ ԽՍԼԵԶՅԱՆԻ «ՎՐԱՆԱԼԵՔ» ԳՈՐԳՎԵԼԿԱՐԸ՝ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆԱՅ ՀԱՐԱՏԵՎՈՒԹՅԱՆ ԿԵՐ

ծությունը, անտարբերությունը, թատերականացումը, այն հովզերի բուռն փոփոխությունների լարված սպասում է: Նա չի ապշեցնում ուրվագօների ճշգրտությամբ կամ գույների փայլով, նրա արվեստում գլխավոր միտքն է: Եվ նրա յուրաքանչյուր աշխատանք բացահայտում է, որի նասշտարայնությունն ու կենսահաստատ ուժը, թարմությունն ու նորությունը ծնվել են իր ժողովորի պատմության, ներկայի ու ապագայի հանդեպ խորը սիրությունում:

Դայ արվեստի մեջ երախտավոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, ԽՍՀՄ և ՀԽՍՀ ժողովորական նկարիչ, ԽՍՀՄ և ՀՀ Պետական մրցանակների դափնեկիր, Երևանի պատվավոր քաղաքացի, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի ճարտարապետական հանձնախմբի և Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ Գրիգոր Խանջյանը ծնվել է 1926 թ. նոյեմբերի 29-ին Երևանում, մահացել 2000 թ. ապրիլի 19-ին Երևանում:

Խանջյանի ստեղծագործությունն ընդգրկում է կերպարվեստի բոլոր ժանրերը, որոնցից յուրաքանչյուրում՝ գեղանկարչության մեջ և մոնումենտալ-դեկորատիվ արվեստում, գրքային և հաստոցային գրաֆիկայում, նրա ստեղծած գործերը դարակագմիկ են: Սակայն վարպետի ուժը ոչ միայն տաղանդի բազմակողմանի դրսնորման մեջ է, այլև գեղարվեստական հայեցակարգի ստեղծման, որն ապահովում է ստեղծագործական ողջ գործնեացի տրամաբանական համաչափությունը և նպատակաւուղարկությունը, կերտարվեստի լեզվի և պատկերավոր մտածողության անկրկնելիությունը:

Դայ գեղանկարչություն նա մտավ որպես թեմատիկ հորինվածքի, քնարական, ժանրային-փիլիսոփայական նկարների վարպետ, նկարներ, որոնցում առօրեականությունը ներկայացված է արտասովոր, ոգեգեն, վեհ լուսավորությամբ:

**Խորագրի ընթերցողներին
սիրով տեղեկացնում ենք,
որ Սովյա Օհանյանի ար-
վեստաշունչ ու խորագին
ուսումնասիրությունների
մի մասը («Տնտեսագետի»)
2012-2016 թթ. համարնե-
րում իրապարակվածները)
տեղ են գտել «Վերժանե-
լով արվեստի գաղտնա-
գրերը» նոյնանուն գր-
քում, որը ՅՊՃ գիտական
խորհրդի որոշմամբ տպա-
գրվել է «Տնտեսագետ»
իրատարակչությունում:**

**Ինչպես նշված է գրքի ծանոթագրությունում,
այն մշակութափիլիստիայական հանրամատ-
չելի խոհ է գեղեցիկի մասին, որի ստեղծման
պատմությունը ներկայացվում է առանձին
գործիչների և ստեղծագործությունների վեր-
լուծության միջոցով: Գրքի նախաբանում հե-
ղինակը երախտագիտություն է հայտնում ամ-
սագրի ղեկավարության ու աշխատակազ-
մին՝ տրամադրած անգնահատելի հարթակի
համար: Սենք էլ մեր հերթին ենք շնորհակալու-
թյուն հայտնում ու շնորհավորում մեր գրչա-
կից գործընկերոջը և սպասում գեղեցիկի մա-
սին նոր մտորումների, վերլուծությունների,
առավել ևս, որ տիտղոսաթեթի հուսադրող
գրառումը՝ «Սաս առաջին», մման ակմակիք
է ծնավորում:**

Խանջյանը գործուն մասնակցություն է ցուցաբերել վաճառքի ու եկեղեցների վերականգնման նախագծերի քննարկման ու դրանց իրականացման գործընթացին: Նա նաև ընդլայնել է հայ կերպարվեստի կիրառման շրջանակները՝ մտնելով մոնումենտալ արվեստի այնպիսի բնագավառներ, ինչպիսիք են գորգանկարչությունը (գորելենային արվեստը), փայտարվեստը, որմնանկարչությունը:

Նրա մեծագույն նվաճումները թերևս դարձան Ամենայն հայոց Կարողիկոս Վազգեն Ա-ի պատվերով ստեղծված թեմատիկ գորգանկարները՝ «Էջման տեսիլք»-ը (1977), «Դայոց այրութեն»-ը (1981), «Վարդանանք»-ը (1983) և «Վերածնված Դայաստան»-ը (1994): Առաջինը, ինչը բնուրագում է այս ստեղծագործությունները, բարոյական հասունությունն է, որ ընդվզման ոգով ազդարարում է նկարչի հավատամքը. հայրենիքին գիտակցված ծառայելը մարդկության հիեալներին ծառայել է, քաղաքացիական բարձր ոգու մարմնավորում:

Պատմական թեմաներով այս գորգանկարներում խանջյանը կարողացավ ոչ միայն արտահայտել հեռավոր դարաշրջանների իրադարձությունների ողբերգականության ամբողջ խորությունն ու վեհությունը՝ ժամանակակցի վկայությամբ, այլև բացահայտել հայ ժողովորի ազգասիրական ոգին ու օտար լծից ազատվելու հույսը: Առաջինում պատկերված է ծնկաչոր սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը, իսկ Միածինը, հրեղեն մուրճը ձեռքին, ցոյց է տալիս Աստծոն տաճարի կառուցման տեղը: Երկրորդը ներկայացնում է սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցին՝ այրութենի տախտակը ձեռքին ու թարգմանիչներով շրջապատված (քչերը գիտեն, որ նկարի աջ մասում ներքին երրորդը, պատկերված է մեծագույն հայորիներից մեկը՝ Վազգեն Ա Վեհափառը՝ որպես ոչ միայն նկարի պատվիրատու, այլև հայ ազգի անկախության և ինքնորոշման վերականգնման հարցում հատուկ դերակատարում ունեցող ան): Իսկ «Վերածնված Դայաստան»-ում երկրորդ զարդո՞նքի գաղափարն արտահայտված է մանուկը գրկին կնոջ պատկերով՝ շրջապատված հայրենիքի վերածնման գաղափարով տողորվածների կերպարներով:

Առավել բարդ հորինվածք է «Վարդանանք» կորողային գորգանկարը (գորելեն), որը կերպարվեստի պատմության մեջ մեր ժողովորի հերոսական ժամանակաշրջաններից մեկը պատկերող առաջին մեծաչափ գործն է:

Այս վեհակերտ գլուխգործոցում նկարիչն անդրադարձել է հայոց պատմության ամենակարևոր իրողություններից մեկին՝ Ավարայրի ճակատամարտին: Դրա բնաբանը և խորհուրդը Եղիշե պատմիչի Վարդանանց պատերազմի մասին «Մահ ոչ իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ՝ անմահութիւն» ասուլյն է: Այդ խուքերը հայոց գրերով օրգանացես հյուսված են նկարի դեկորատիվ եզրաժապավենի մեջ՝ գորգանկարի կառուցվածքում իրենց բովանդակությամբ պայմանավորելով տվյալ աշխատանքի և, ըստ էության, Խանջյանի ստեղծագործության ողջ իմաստը: Գորգանկարը չի փոխանցում ոյուցազնապատման ոգով իրադարձությունների շարք, այլ ամրագրում է տեղի ունեցողի լարված, հանգուցային պահը, որն ասես պայծառացմանը խտացնում է պատմական իրադարձության ողջ էությունը:

Գորգանկարի կենտրոնում պատկերված է Ծերմակ նժույգին հեօթած գորավար Վարդան Մամիկոնյանը՝ աջ ձեռքին սուր, ձախով մարտահրավերի կոչող: Խանջյանի Վարդանը ոչ միայն ճակատագրի ընտրյալ է, մեծագույն շնորհով օժտված գորավար, այլև ոգով հոգեհարազատ մարդ, անմար լուսի կրող: Նա շրջապատված է հայրենիքի ճակատագրով մտահոգ, նրա պաշտպանության սուրբ գաղափարով տղագործած, նրա համար մեռնելու պատրաստ սպառազեն մարտիկների բազմությամբ: Սպիտակ հանդերձանքով ընդգծված է վասն հավատքի պայքարի ելենելու կոչող Ղևոնդ Երեցի ֆիգուրը:

Առաջին հայացքից խճողված թվացող բազմաթիգուր ու մեծաչափ (6,75 x 5,5 մ) այս կորողային գորգանկարի մեջ հարթության վրա հայթահարված է փուլային զարգացումը. պատկերային շարքն այստեղ հանդրված է տեսողական-զգայելի, իրական, կոնկրետ հիմքի վրա, որը հորինվածքային հզոր միասնության մեջ է հավաքում անբողջ բազմաձայն բարդությունը: Ինաստային շեշտադրումներն ու ժեղացկում են հետևյալ կերպ: հետևից հարձակվող թշնամական գորքի ընդհանուր միապաղատ ուրվապատկերին՝ ուղղահայացների, հորիզոնականների ու անկյունագծերի խաչաձևումների խիստ ցանցում, հստակ գունային ուրվագծով եռանկյունաձև առանձնանում է գլխավոր մասը՝ Վարդան Մամիկոնյանի գորքը և հայկական աշխարհագործը: Միշյանց սերտորեն հպված մարդկային մարմնները, հատկապես գլուխները ու դեմքերը, միաձուլված ուրվագծերը հոգեբանորեն վերստեղծում են պայքարի քառսային մբնուլորտը, թեև ճակատամարտի անմիջական պատկերումը բացակայում է: Ծնկում է այս ճակատամարտի՝ որպես ճակատագրական հրադարձության նշանակության անխուսափելի և աներկիմաստ ընկալումը. չափազանց մեջ է վճռականություն, ուժ, ինաստություն ճառագող դեմքերի լարումը: Խորաթափանց հայացքը դրանցում գտնում է հայրենիքի նշանակող այրերին, ցնցման ու հոգևոր հայտնության սահմանագծին միատիկական սրությամբ սկսում է զգալ իր ժողովրդի ճակատագրի կանխորշվածությունը, հավատալ նրա քավշական առաքելությանը:

Մեծանուն արվեստագետի այս ստեղծագործությամբ դիտողի առջև է հայտնվում գեղանկարչական ոճով ոչ ոքի չնմանվող, վառ անհատականությամբ հայրենասերը, որը կարողացավ հակիրծ ու ընդհանրացված ձևով արտահայտել և՝ կերպարների խառնվածքը, և՝ դարաշրջանի ոգին: Ժամանակը:

դարաշրջանը, բարոյական բարձր գծերը, մարդու առաքինությունը ներկայացնելը ցանկացած նկարչի համար պատվարեր խնդիր է: Բայց Խանջյանն օժտված էր նաև մարդարեի ձիրքով. նրա համար մարդը պատմության «կիզակետն» էր, ինաստության, կամքի, էներգիայի, անդադար շարժման խտացումը: «Վարդանանք»-ում դրսեռքել է ընդհանրացված կերպարի, գեղարվեստական վառ արտահայտչականության ձգումը: Այս ստեղծագործությունը հիացնում է փիլիսոփայական բովանդակության խորությամբ, վեհ պարզությամբ, մտահեղացման բանաստեղծականությամբ, ոգեղենության գիտակցված լիցքով, պատկերային ողջ կառուցվածքով՝ դառնալով բացառիկ երևույթ հայ նորագույն գեղանկարչության մեջ: Նկարի բողած տպավորությունն ապշեցուցիչ է. դա վերելք է դեպի հոգևոր կյանքի բարձունքները, վերացում ունայնությունից և առօրեականությունից: Հատուկ ոգեշնչվածությունը պայծառացման ապշեցուցիչ ուժ է հաղորդում, և, թվում է մի քիչ էլ, ու մենք կիմանանք, թե ինչու ենք ապրում, ինչու ենք տառապում:

Թեև քերին է հաջողվել Խանջյանի պես խորը պատկերել ազգի պատմության ողբերգական ու փառավոր էջերը, այնուամենայնիվ, ո՞րն էր այս ստեղծագործության գաղտնիքը: Խանջյանը, ընդգծելով հայոց պատմության շարունակականության ու միասնականության գաղափարը, ցանկանում էր իր աշխատանքում արտացոլել Հայաստանի բոլոր պատմական դարաշրջանների նշանակալիությունն ու արժեքը՝ և հեթանոսության, և քրիստոնեության, և Առաջին, և Երկրորդ հանրապետությունների, ցույց տալ, որ Ավարայիր ճակատամարտի մասնակից է հայրենիքի շենացմանը նապատած ցանկացած հայ՝ լինի զինվորական, թե քաղաքական կամ մշակութային գործիչ: Այդպես Վարդան Մամիկոնյանի մարտիկների շարքում հայտնվեցին նաև հայ ժողովրդի մեծագույն ներկայացուցիչներ Կոմիտասը, Անդրանիկը, Եղիշե Չարենցը, Դանիել Վարուժանը, Պարույր Սևակը, Վիլյամ Սարոյանն ու ինքը Խանջյանը: Խայողները նկարում նույնիսկ այնպիսի կերպարներ էին գտնում, որոնց նկարիչը չէր պատկերել՝ Հայկ Նահապետին, Գրիգոր Նարեկացուն: «Նրանք պարզապես ուզում էին տեսնել իրենց բոլոր հերոսներին՝ մեկ տեղում», - ասում էր Խանջյանը և հենվելով պավանդույթների, անցյալի հոգևոր փորձի վրա՝ նա կենդանի կամուրջ կապեց դեպի արդիականություն՝ ողջ հորինվածքի միջով անցկացնելով ժողովրդի անպարտելի ուժի, ոգու անմահության մասին միտքը: Նաև որանով այս ստեղծագործությունը դարձավ ծրագրային:

Սակայն Սոսկվայում ներկայացված աշխատանքը չարժանացավ շերմ ընդունելության՝ «չափից շատ են հոգևորականները»: Այդ կարծիքը լսելով՝ Խանջյանը նշեց, որ նկարում երկի ավելի շատ կուսակցականներ կլինեին, եթե V դարի Հայաստանում գոյություն ունենային համայնավարներ:

Սկզբում «Հայոց այբուբեն» ու «Վարդանանք» նկարներն արվել էին ստվարաթթի երկու մեծ կտորների վրա, որոնց միջոցով Ֆրանսիայում դասական տեխնիկայով շուրջ երեք հազար երանգի թելերով հյուսվել են գորգանկարները: Ցուցահանդեսից հետո դրանք կախել են Սայր Աքռո Սուրբ Էջմիածնի կաթողիկոսարանում (որտեղ գտնվում են մինչև այժմ): Այստեղ սովորական մարդիկ

մուտք չունեին, սակայն բոլորն էին ուզում հիանալ գլուխգործոցներով: Ուստի կուսակցության կենտրոնի առաջին քարտուղար Կարեն Դեմիրճյանի խնդրանքով Խանջյանը ստեղծեց այս գործերի նոր տարրերակները որմնանկարների տեսքով, որոնք արդեն հասանելի էին բոլորին: Դրանցով ուզում էին զարդարել նորակառույց Մարզահամերգային համալիրի շենքը, բայց նկարիչն այնտեղ հարմար պատ չգտավ: Փոխարժենը համալիրի համար ստեղծեց «Սայր Հայաստան» վարագույր-գորգանկարը, որն իր մեծությամբ երկորոշն էր Խորհրդային Միությունում: Խանջյանի ընկեր, ճարտարապետ Զիմ Թորոսյանն էլ առաջարկեց որմնանկարները տեղադրել կառուցվող Կասկադ համալիրում (այժմ՝ Գաֆէսեան բանգարան հիմնադրամ), որտեղ դրանց առանձին սրահ հատկացվեց:

Ասում են, թե Գրիգոր Խանջյանն օժտված էր միանգամից մի քանի վայրերում միաժամանակ գտնվելու աներևակայելի ընդունակությամբ. բացել ցուցահանդես, ելոյսը ունենալ Գիտությունների ակադեմիայի նիստում, հյուրընկալվել Վազգեն Ա-ին... Շփկելով օտարազգի արվեստագետների հետ՝ նա միշտ կարողանում էր ուշադրություն գրավել այն ամենի նկատմամբ, ինչի մասին խոսում էր: Նա մի ամբողջ ազգի հոգևոր փորձի ու հիշողության կրողն էր, անցյալի ու ներկայի մեծ ավանդույթների ժառանգորդը: Լինելով գայուն խղճի տեր մարդ, մարդու հոգեբանության բազմաթիվ երանգների գիտակ փիլիսոփա՝ նա Հայաստանը և հային սիրում էր շերմ, պայծառ սիրով: Նրա առատաձեռնությունը բխում էր մարդկային և գեղարվեստական հզոր տաղանդից: Եվ այդ պատճառով նա կարող էր իր բարությունն ազատորեն շնորհել մյուսներին արվեստի մեծ ստեղծագործությունների միջոցով: Հնարավոր է այդքան բարի և առատաձեռն նրան դարձել էր հարազատ հողը՝ ի հավելումն օժտելով նաև աշխարհի հետ սերտ միասնության զգացմանը:

ՍՈՅԱՎ ՕՐԱՆՅԱՆ
ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամրինի որգենտ, «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի «Հանրային քաղաքականության և անվտանգության հետազոտություններ» ծրագրի ավագ հետազոտող

Մեզանից Հեռացավ Լեռն Վարդանյանը

Հունվարի 25-ին, կյանքի 92-րդ տարում, վախճանվեց անվանի գիտնական, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, գիտության և տեխնիկայի վաստակավոր գործիչ Լևոն Եղիշեի Վարդանյանը՝ մեր համալսարանի (նախկինում՝ Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի) 1984-1991 թթ. ռեկտորը ու երկարամյա պրոֆեսորը (1991-2014 թթ.):

Մեզանից հեռացավ մի մարդ, գիտնական, մանկավարժ, վարչարար ու քաղաքացի, որը ազնվականության մարմնավորում էր՝ բարեկիրթ, արժանապատիվ, ազնիվ ու նեծահոգի: Նա կառուցեց իր աշխատանքային ուղին՝ նպատակ ունենալով անմնացորդ ծառայելու հայրենական գիտության առաջընթացին ու տնտեսական կյանքի վերելքին, իր անուրանալի ավանդը թողեց սերունդների կրթության ու դաստիարակության գործում, մարդկային հրաշալի օրինակ ծառայեց իր գործնկերների ու սամերի համար:

Լևոն Վարդանյանը Խորհրդային Միության մեքենաշինության տնտեսագիտության և արտադրության կազմակերպման ոլորտի գիտական և տեսական իիմունքների նորագույն դպրոցի հիմնադիրներից ու առաջատար մասնագետներից նեկն էր:

Մեր համալսարանը դեկավարելու առաջին տարիներին նա իր ամբողջ միտքը, եռանդը, կազմակերպական ունակությունները ներդրեց բուհի կայացման համար, իսկ ազգային զարթոնքի ու ազատագրական պայքարի, երկրաշարժի ու հետագայում պետականության ձևավորման ժամանակաշրջանում համախմբեց կոլեկտիվին և ուսանողությանը, կարողացավ անցնցում դարձնել կրօջախի կենսագործունեությունը և աջակցել համալսարանականներին՝ մասնակիցը դառնալու այդ բախտորոշ իրադարձությունների:

Լևոն Վարդանյանը ծնվել է 1926 թ. նոյեմբերի 29-ին Կրասնոդարում: 1930-ին ընտանիքի հետ տեղափոխվել է Երևան: 1944-ին ավարտել է Խաչատուր Աբրուցի անվան դպրոցը, 1949-ին՝ Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկական ֆակուլտետը: 1953 թ. Սանկտ Պետերբուրգի (Լենինգրադի) պոլիտեխնիկական ինստիտուտում պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն: Աշխատել է ԵրՊի մեքենաշինության տեխնոլոգիայի, արդյունաբերության պլանավորման ամբիոններում:

1957-1961 թթ. «Դայէլեկտրամեքենա» գործարանին կից գիտահետազոտական ինստիտուտի մասնաճյուղի տնտեսագիտական հետազոտությունների սեկտորի պետն էր: 1962-ին նրան շնորհվել է դոցենտի կոչում: 1969-ին պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսություն: 1972-ից զբաղեցրել է ԵրՊի (այժմ՝ Դայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան) մեքենաշինական արդյունաբերության էկոնոմիկայի և կազմակերպման ամբիոնի վարիչի պաշտոնը՝ այն անընդմեջ դեկավարելով 12 տարի:

1983-ին արժանացել է Դայկական ԽՄԴ գիտության և տեխնիկայի վաստակավոր գործիչ պատվավոր կոչման:

1984-1991 թթ. նաև դեկավարում էր մեր համալսարանի մասնագիտական խորհուրդը:

Լևոն Վարդանյանը հրատարակել է ավելի քան 150 գիտական աշխատանք, այդ թվում՝ մեկ դասագիրք (համահեղինակությամբ), երեք ուսումնական ծեռնարկ, չորս մենագրություն: Եղել է Դայաստանի գիտատնտեսագիտական և գիտատեխնիկական ընկերությունների նախագահ (1982-1987 թթ., 1986-1989 թթ.):

Դամալսարանի ռեկտորատն իր խորին ցավակցությունն է հայտնում Լևոն Վարդանյանի հարազատներին, նրա գործընկերներին ու նրան ճանաչող ու գնահատող մարդկանց և բոլորի հետ միասին սգում պատվարժան մարդու անդառնալի կորուստը:

